

**KOSGEB GİRİŞİMCİLİK DESTEKLERİ
YARARLANICILARININ ANALİZİ
VE KULLANILAN DESTEKLERİN DAĞILIMI:
TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ**

İsmail Taha ÇEYKEL

**Yüksek Lisans Tezi
İktisat Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Murat ÇETİN**

2021

**T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KOSGEB GİRİŞİMCİLİK DESTEKLERİ
YARARLANICILARININ ANALİZİ VE KULLANILAN
DESTEKLERİN DAĞILIMI:
TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ**

İsmail Taha ÇEYKEL

İKTİSAT ANABİLİM DALI

Danışman: Prof. Dr. Murat ÇETİN

TEKİRDAĞ-2021

Her hakkı saklıdır.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin çalışmasının bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığımı taahhüt ederim.

24/12/2021

İsmail Taha ÇEYKEL

ÖZET

Kurum, : Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitü, ABD Enstitüsü,
: İktisat Anabilim Dalı
Tez Başlığı : KOSGEB Girişimcilik Destekleri Yararlanıcılarının
Analizi ve Kullanılan Desteklerin Dağılımı: Tekirdağ İli
Örneği
Tez Yazarı : İsmail Taha ÇEYKEL
Tez : Prof. Dr. Murat ÇETİN
Danışmanı
Tez Türü, Yılı: Yüksek Lisans Tezi, 2021
Sayfa Sayısı : 136

Son yıllarda ülkemizde girişimcilik kavramına oldukça önem verilmektedir. Girişimcilik, ekonomik yapıya olumlu katkıları sebebiyle kamu tarafından teşvik edilmekte ve desteklenmektedir. Bu doğrultuda girişimciler tarafından kurulan işletmelerin kırılgan dönemlerini rahat atlatabilmesi, kurulan işletmelerin hayatta kalma oranının artırılması, sürdürülebilir ve istikrara sahip birer girişim olarak hayatlarını sürdürebilmesi için KOSGEB tarafından girişimcilik destekleri verilmektedir.

Bu çalışmada KOSGEB tarafından uygulanan girişimcilik desteklerinin durum analizinin yapılarak, yürütülen destek çalışmalarının hükümet programları ve ulusal hedefler ile uyumunun en üst düzeye çıkarılabilmesi için öneriler ortaya koyulmuştur. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde literatür taraması yapılarak girişimcilik kavramı ele alınmıştır. İkinci bölümde KOSGEB'in destekleri hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde Tekirdağ ilinin ekonomik analizi yapılmış. Son bölümde ise Tekirdağ ilinde KOSGEB girişimcilik destekleri ile faaliyete geçmiş işletmeler incelenmiş, anket çalışmasının sonuçları paylaşılmış,

bulgular ortaya koyulmuştur. Sonuç bölümünde ise çalışma bulgularından yola çıkılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, KOBİ, KOSGEB Girişimcilik Destekleri

ABSTRACT

Institution, : Tekirdağ Namık Kemal University, Institute of Social
Institute, Sciences,
Department : Department of Economics
Thesis Title : Analysis of Enterprises Benefiting from KOSGEB
Entrepreneurship Supports and Distribution of Supports
Used: Tekirdağ Province Example
Thesis Author : İsmail Taha ÇEYKEL
Thesis Adviser : Prof. Dr. Murat ÇETİN
Type of Thesis, : MA Thesis, 2021
Year
Total Number of : 136
Pages

The entrepreneurship concept has been given importance remarkably in our country recently. Entrepreneurship has been subsidized and supported by the government due to its positive contribution to the economy. . In this direction, entrepreneurship supports are given by KOSGEB in order for businesses established by entrepreneurs to easily overcome their fragile periods, to be boosted of the survival ratio of founded businesses, to be able to sustain their life as sustainable and stable initiative.

In this study, being made situation analysis of the entrepreneurship supports implemented by KOSGEB, suggestions were introduced to be able to be delivered to the highest level the coherence of the executed support works with government programs and national targets. The study consists of three parts. In the first part, entrepreneurship concept was addressed by reviewing the literature. . In the second part, the information about supports of KOSGEB was given. In the third part, economical analysis of Tekirdağ province was made. In the last part, enterprises were examined founded with KOSGEB entrepreneurship supports in Tekirdağ province, outcomes of the

survey work were shared, findings were presented. . In the conclusion section suggestions were introduced by using study findings.

Keywords: Entrepreneur, SME, KOSGEB Entrepreneurship Supports

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca akademik gelişimime katkı sağlayan, tez sürecinde desteğini her zaman arkamda hissettiğim danışmanın Prof. Dr. Murat Çetin'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım süresince yanımda olan, desteğini her zaman hissettiğim aileme sonsuz teşekkürler.

Gözümün nuru oğlum Alp'e.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR	10
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1. Girişimcilik İle İlgili Kavramlar.....	14
1.1.1. Girişimcilik Tanımları ve Girişimci Kavramı.....	14
1.1.2. Girişimcilik İle İlgili Diğer Kavramlar	18
1.1.3. Girişimcilik Becerileri.....	20
1.1.4. Girişimcinin Yaşı	21
1.1.5. Girişimcinin Eğitim Seviyesi	21
1.1.6. Çalışma Deneyimi.....	21
1.1.7. Aile Geçmişi.....	21
1.1.8. Liderlik.....	22
1.1.9. Başarıya Açlık.....	23
1.1.10. Belirsizliğe Karşı Tolerans.....	23
1.2. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye	26
1.2.1. Tarım Ekonomisi ve Şehir Devletleri Döneminde Girişimcilik	26
1.2.2. Sanayi Devrimi Sonrası Dönem ve Modern Girişimcilik	27
1.2.3. Türkiye’de Girişimcilik.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

KOSGEB VE KOSGEB DESTEKLERİ

2.1. KOBİ Kavramı	32
2.2. KOSGEB’in Tarihçesi ve Görevleri.....	34
2.3. KOSGEB Destekleri.....	34
2.3.1. İşletme Geliştirme Destek Programı	36

2.3.2.	İleri Girişimci Destek Programı	39
2.3.3.	Geleneksel Girişimci Destek Programı	41
2.3.4.	KOBİGEL KOBİ Gelişim Destek Programı	43
2.3.5.	Ar-Ge, Ür-Ge ve İnovasyon Destek Programı	44
2.3.6.	KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı	47
2.3.7.	Stratejik Ürün Destek Programı	48
2.3.8.	Yurt Dışı Pazar Destek Programı	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKİRDAĞ İLİ EKONOMİK YAPISI

3.1.	Tekirdağ Sanayi Sektörü Yapısı	52
3.2.	Tekirdağ İli İstihdam Durumu	59
3.3.	Tekirdağ İli Dış Ticaret Yapısı	61

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOSGEB GİRİŞİMCİLİK DESTEKLERİ YARARLANICILARININ ANALİZİ VE KULLANILAN DESTEKLERİN DAĞILIMI: TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ

4.1.	Tekirdağ İli Profili	65
4.2.	Araştırmanın Amacı	65
4.3.	Araştırmanın Sınırları ve Araştırma Grubu	66
4.4.	Araştırmanın Yöntemi	67
4.5.	Araştırmanın Analizi ve Bulguları	67
4.6.	KOSGEB Girişimcilik Desteklerinin Dağılımı: Tekirdağ İli Örneği	94
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME		114
KAYNAKÇA		123
EKLER		128

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yönetim Fonksiyonları.....	20
Şekil 2: Tekirdağ İli İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSYH Dağılımı Nace Rev2 2018	53
Şekil 3: Tekirdağ ve Türkiye GSYH Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı Karşılaştırması	56
Şekil 4: Tekirdağ İli Dış Ticaret Eğilimi (2013-2021).....	62
Şekil 5: Girişimcilerin Yaş Dağılımı.....	68
Şekil 6: Girişimcilerin Cinsiyet Dağılımı.....	69
Şekil 7: Girişimcilerin Medeni Durum Dağılımı.....	70
Şekil 8: Girişimcilerin Öğrenim Durumu Dağılımı.....	70
Şekil 9: Girişimcilerin Hukuki Statüsü.....	71
Şekil 10: Girişimci işletmenin Bulunduğu Yer	74
Şekil 11: Girişimcilerin Faaliyet Süresi.....	75
Şekil 12: Girişimcinin Mevzuat Okuma Durumu	77
Şekil 13: Girişimcilerin Yararlandığı Destek Türleri	78
Şekil 14: Girişimcilik desteklerinin faydalı olduğuna inanıyorum	82
Şekil 15: Girişimcilik destek tutarlarının artırılması gerektiğine inanıyorum	82
Şekil 16: Girişimcilik destekleri sayesinde işletme ömrümün uzadığını düşünüyorum.....	83
Şekil 17: Girişimcilik desteklerinin nakit akışıma katkı sağladığını düşünüyorum.....	84
Şekil 18: Girişimcilik desteği olmasaydı işletmemi kurmazdım.....	84
Şekil 19: Girişimcilik desteği sayesinde makine teçhizat yatırımım arttı ...	85
Şekil 20: Girişimcilik desteği sayesinde daha fazla personel istihdam ettim	86
Şekil 21: Girişimcilik desteğinin yatırımlarım üzerinde etkisi büyüktür	87
Şekil 22: Girişimcilik desteği kapsamında aldığım destek öngördüğüm destek tutarının altındaydı	88

Şekil 23: Girişimcilik desteği sayesinde yeni müşteriler bulabildim	90
Şekil 24: Girişimcilik destek programlarını yakından takip etmekteyim....	91
Şekil 25: Girişimcilik desteği ile tarafıma yüklenen yükümlülüklerin farkındayım	92
Şekil 26: Girişimcilik desteklerini tüm girişimci adaylarına önermekteyim	93
Şekil 27: Türkiye Geneli Sağlanan Girişimcilik Desteklerinin Toplam Destekler İle Yıllara Göre Karşılaştırılması	99
Şekil 28: Tekirdağ İli Sağlanan Girişimcilik Desteklerinin Toplam Destekler İle Yıllara Göre Karşılaştırılması	100
Şekil 29: Girişimcilik Destek Tutarının Toplam Destek Tutarına Oranı Tekirdağ Türkiye Kıyaslaması.....	102
Şekil 30: İşletme Başına Düşen Girişimcilik Desteklerinin Yazılı ve Gerçek Değerlerinin Yıllara Göre Değişimi (Tekirdağ)	105
Şekil 31: Sabit Yatırım Desteği Yıllara Göre Destek Tutarı (Tekirdağ)...	109
Şekil 32: İşletme Giderleri Desteği Yıllara Göre Destek Tutarı (Tekirdağ)	110
Şekil 33: Makine Teçhizat ve Yazılım Desteği Yıllara Göre Destek Tutarı (Tekirdağ)	111
Şekil 34: Kuruluş Desteği Yıllara Göre Destek Tutarı (Tekirdağ).....	112

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Girişimcilik Tanımlarının Tarihsel Eğilimi.....	17
Tablo 2: Girişimciliği Etkileyen Özellikler Üzerine Akademik Çalışmalar	24
Tablo 3: Türkiye’de KOBİ’lerin Sınıflandırılması	33
Tablo 4: İşletme Geliştirme Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu.....	37
Tablo 5: İleri Girişimci Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu.....	41
Tablo 6: Geleneksel Girişimci Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu	43
Tablo 7: KOBİGEL Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu.....	44
Tablo 8: Ar-Ge, Ür-Ge ve İnovasyon Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu	46
Tablo 9: Yurt Dışı Pazar Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu.....	51
Tablo 10: Tekirdağ İli Organize Sanayi Bölgeleri.....	55
Tablo 11: En Büyük 500 İşletme Listesi (Tekirdağ).....	57
Tablo 12: Sanayi Sicile Kayıtlı KOBİ’lerin Ölçek Durumu (Tekirdağ).....	58
Tablo 13: Sanayi İşletmelerinin Sektörel Durumu (Tekirdağ)	58
Tablo 14: Tekirdağ Sektörel İstihdam Durumu	59
Tablo 15: Sanayi Sektörü İstihdamı (Tekirdağ).....	60
Tablo 16: Tekirdağ İli İhracatçı İşletme Dağılımı	64
Tablo 17: Girişimcilerin Ana Faaliyeti (Nace Rev.2).....	72
Tablo 18: Girişimcilerin Faaliyette Bulunduğu İlçeler	74
Tablo 19: Girişimci İşletmede Çalışan Personel Sayısı	76
Tablo 20: Girişimcilere Sağlanan Destek Tutarı.....	80
Tablo 21: 2020 Yılı KOSGEB Destekleri Gerçekleşme Durumu.....	95
Tablo 22: 2020 Yılı Türkiye Geneli Girişimcilik Destekleri	98

Tablo 23: İşletme Başına Düşen Girişimcilik Desteklerinin Yıllara Göre Gerçek Değerleri (Tekirdağ).....	104
Tablo 24: Destek Türü Bazında Girişimcilik Desteklerinden Faydalanan İşletme Sayısı (Tekirdağ).....	106
Tablo 25: Destek Türü Bazında Girişimcilik Destekleri Kapsamında Sağlanan Destek Tutarları (Tekirdağ).....	108

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
GSYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
İSO	: İstanbul Sanayi Odası
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
NACE	: Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
TEKMER	: Teknoloji Geliştirme Merkezi
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YİB	: Yıllık İşçi Birimi

GİRİŞ

Girişimciliğin insanlık tarihi ile aynı yaşta olduğunu kabul edilmektedir. Yaşamını idame ettirebilmek için karşılaştığı sorunlara çözümler bulmak zorunda olan insanoğlu yenilik faaliyetleri ile bu zorluklara çözümler bulmuştur. Ateşin bulunmasından, tarımın keşfine veya taşların yontularak küçük aletler yapılmasına kadar insanlığın gelişimindeki her merhale birer girişimcilik örneğidir. İnsan, yaratılış ile birlikte gelen örgütlenme, iletişim kurabilme gibi meziyetlerini doğa ile uyumlu olarak geliştirdikçe farkında olmadan girişimcilik faaliyetlerinin oluşumuna da ön ayak olmuştur. Aslında girişimcilik kavramı insanoğlunun süregelen yaşam savaşındaki en büyük gücü olarak adlandırılabilir. Pratikte girişimcilik olarak değerlendirilebilecek bu faaliyetlerin teorik değer kazanması ise kapitalist dönem ile birlikte gerçekleşebilmiştir.

Girişimcilik günümüz ekonomisinde çeşitli makroekonomik göstergeler açısından oldukça önemlidir. İstihdam, sürdürülebilir ekonomik kalkınma, ödemeler bilançosu dengesi, milli gelir gibi birçok göstergenin oluşumunda girişimcilik faaliyetleri önemli bir yere sahiptir. Bu sebeplerden dolayı birçok disiplin kolunun ilgisini çekmekte ve girişimcilik üzerine araştırmalar günden güne artmaktadır.

Girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik katkısı, günümüzde çoğu kişi tarafından kabul edilmektedir. Ekonomik katkının ötesinde sosyal boyutta da girişimcilik önemli bir faktördür. Girişimcilik kavramı ile ayrılmaz bir bütün olarak görülen bilgi, motivasyon ve bireysellikten doğan iş birliği çalışmaları sadece ekonomik anlamda değil entelektüel anlamda da toplum gelişimine katkı sağlamaktadır. Girişimcilik kavramının birden fazla disiplin kolunu ilgilendirmesi hatta toplum mühendisliğinin önemli bir parçası olması devletin girişimcilik üzerinde politikalar üretmesini de beraberinde getirmiştir.

Klasik iktisadi anlayışın kurucusu Adam Smith görünmez el vasıtasıyla devlet müdahalesine gerek kalmadan zenginlik ve refah için en uygun

ortamın oluşturulacağı görüşünden hareketle girişimciden ziyade piyasaya odaklanmıştır. Ancak bir diğer klasik iktisatçı Jean-Baptiste Say ise girişimcilik kavramını analizlerinin merkezine koymuş ve çalışmalarını bu şekilde sürdürmüştür (Büyükılgaz, 2020: 2-5). Aynı iktisadi anlayışta bile girişimciliğin önemini gösterecek şekilde oluşan değişim devletin ekonomiye müdahalesinin benimsendiği Keynezyen iktisadi anlayışın benimsenmeye başlaması ile daha da önemli bir konuma sahip olmaya başlamıştır.

Türkiye’de girişimcilik kavramına devlet programları ve hükümet politikaları ile yön verilmeye çalışılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında girişimcilik, özel girişimciliğin teşvik edilmesi için bizzat devlet adamları tarafından üstlenilmiştir. Keynezyen iktisadın dünya genelinde benimsenmesi ile beraber oluşan müdahaleci anlayışın sonucu olarak girişimcilik, 30’lu yıllarda devlet tarafından üstlenilmeye başlanılmıştır. Ancak takip eden süreçte liberal anlayışın hâkimiyetinin oluşması, beraberinde özel girişimciliğin ön plana çıkmasını getirmiştir. 1980 öncesinde ithal ikameci anlayışın bir sonucu olarak iç piyasayı korumaya yönelik bir anlayış benimsenmiştir. Sübvansiyonlu krediler, vergi istisna indirim ve muafiyetleri birer araç olarak kullanılmış ve korumacı ticari anlayış yürütülmüştür. Bu dönemde devletin girişimciliğe en önemli müdahalesi ise gümrük kotaları olmuştur. İthalatın sınırlandırılması ile yerli girişimcin koruma altına alınmıştır. Devlet, gerek kendisi girişimci olarak, gerek ise dolaylı destekler sağlayarak girişimciliğin tabana yayılmasına ve gelişmesine olanak tanımıştır. Devlet desteklerinin ekonomiye aktarılması noktasında görev alan kurumlardan en önemlisi KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)’dir.

KOSGEB kuruluş yılı olan 1990 yılından beri kamu kaynaklarını özel sektöre aktarmakta ve 15.06.2010 tarihli ilk girişimcilik destek programından bu güne kesintisiz bir şekilde Türkiye’de kurulan girişimlere destek vermektedir. Bu çalışmada Tekirdağ ilinde KOSGEB tarafından yürütülen girişimcilik desteklerinden yararlanan işletmelerin durum

analizlerinin yapılması amaçlanmıştır. Ortaya çıkan analiz sonuçları ile yürütülen destek çalışmalarının hükümet programları ve ulusal hedefler ile uyumunun en üst düzeye çıkarılabilmesi için öneriler ortaya koyulabilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Çalışmanın bu bölümünde girişimcilik kavramının tanımı yapılacak, girişimcilik türlerine değinilecek ve girişimciliğin tarihsel ve iktisadi gelişimi hakkında bilgi verilecektir. Aynı zamanda girişimciliğin önemi ve Türkiye’de girişimciliğin durumundan bahsedilecektir.

1.1. Girişimcilik İle İlgili Kavramlar

Girişimcilik, belirli bir durum, konu veya süreç ile ilgili birey fikrinin mali bir değere dönüştürülmesi olarak adlandırılabilir. Burada uygun fikri bulan ve bunu ekonomik değere çevirebilen kişi ise girişimcidir. Girişim ise söz konusu fikrin değere dönüştürülmesi noktasındaki aksiyonu ifade etmektedir. Bu unvan bazen bir şirket bazen bir iş tanımı bazen ise bir organizasyonel yapı olarak karşımıza çıkabilir.

1.1.1. Girişimcilik Tanımları ve Girişimci Kavramı

Günümüzde genel kabul görmüş bir girişimcilik tanımı bulunmamakla beraber yapılan çoğu tanımdan hareketle risk alma, sorumluluk sahibi olma, yenilikçi olma gibi temel özelliklere sahip kişilerin üretim olanaklarını koordine ederek kar elde etme çabası olarak tanımlanabilir. Girişimci ise bu faaliyeti yürüten kişilerdir. Girişimci gelir elde etme amacıyla pazarda gördüğü boşlukları doldurur veya kendisi için yeni bir pazar inşa eder. Son zamanlarda girişimcilerin mevcut pazarda boşluk görerek bu boşluğu doldurma gayretinden ziyade teknoloji odaklı çalışmalar ile kendi pazarlarını oluşturmaları daha kıymetli görülmektedir.

Mevcut konumunda girişimcilik kavramı yenilikçilik odağında ele alınmaktadır. Hatta girişimciliğin yenilik yönünü daha da öne çıkarmak için start-up kavramı da son zamanlarda oldukça yayılmaya başlamıştır.

Giriřimcilik kavramının mevcut merkezine gelmesi bir takım ekonomik, siyasi ve dūřünsel gelişmeler ile oluşmuştur. Ticari manada girişimcilik kavramı ilk olarak Richard Cantillon'un eserleriyle tanımlanmıştır. Cantillon oluşturmuş olduğu ekonomik modelde toprak sahibi ve iřçi ile beraber girişimciye de yer vermiştir. Cantillon'a göre, girişimci henüz belirlenmemiş bir fiyat ile malını satmaya çalışan kişidir. Burada girişimcinin aldığı ya da ürettiği malın maliyeti bellidir ancak satacağı fiyatın belirsizliği girişimciliğin temel özelliklerinden biri olan risk alma olgusunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Cantillon'a göre girişimciyi diğer aktörlerden farklılaştıran özellik risk almasıdır. Yine Cantillon'a göre girişimcinin yenilikçi olması gibi bir zorunluluk yoktur (İraz, Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Giriřimcilik Ve KOBİ'ler, 2005: 150).

Cantillon'un girişimcilik kavramı hakkındaki görüşlerini iktisatçı Jean Baptiste Say takip etmiş ve kavrama daha geniş bir açıdan yaklaşmıştır. Say girişimciyi üretim ve dağıtım süreçlerinde emek, sermaye ve doğal kaynakları koordine ederek üretim sürecinde aktif rol oynayan kişi olarak tanımlamaktadır. Say'in tanımında risk alma olgusunun yanı sıra sorumluluk vurgusu da yapılmaktadır. Say'a göre girişimcinin başarısı için sahip olması gereken özellikler; analiz yeteneği, ticari bilgi, tecrübe ve azimdir (Bykılga, 2020: 2-5).

Tarihsel süreç içerisinde girişimcilik kavramının sürekli değiştiği ve yeni olguların tanımlara kazandırıldığı görülmektedir. Bu erevde girişimcilik kavramının yaşayan bir organizma olduğu söylenebilir zira ekonomik ve sosyal gelişmeler insan ihtiyaçlarını şekillendirmekte ve ihtiyaçları fırsata çevirme noktasında girişimciler de kendilerini yeni süreçlere adapte etmektedir. İlk tanımlarda zaten piyasada var olan aktörlerin ve kaynakların risk olarak bir araya getirilmesi durumu zamanla yenilikçilik odağında gelişmiştir. Günümüzde girişimciliğin tanımı yapılmak istendiğinde yenilikçilik kavramına değinmemek oldukça zordur.

Ekonomik faaliyetlerin ve gelir elde etme araçlarının çeşitlenmesi ile birlikte girişimciliğe olan ilgi de artmıştır. Zaman içerisinde yenilikçilik

odaklı tanımlar da gelişmeye başlamıştır. Yenilikçilik odaklı girişimcilik alanında Joseph Alois Schumpeter oldukça önemli bir iktisatçıdır. Schumpeter'e göre girişimcilik ekonominin en önemli unsurları arasında yer almaktadır ve girişimcilik faaliyetlerinin farklı alanlarda yenilikler açığa çıkararak, yeni değerler oluşturarak toplumsal refahın artırılmasını amaçlaması gerekmektedir. Schumpeter girişimcilik ile ilgili tanımlarında yenilik vurgusunu mutlaka yapmaktadır ancak ona göre her bulunan yeni şey bir girişimciliği beraberinde getirmemektedir. Çünkü mucit ile girişimci kavramları birbirinden ayrı kavramlardır. Ortaya yeni bir icat koyulması mucitlik işi iken bu cihazın piyasaya aktarılması girişimcilik işidir. Yeni bulunan bir icat ancak inovasyon yolu ile bir değere dönüştürülebilir. Schumpeter'e göre Teknolojik gelişmeler, kalite artışı ve icatlar girişimciliğin gelişimine katkı sağlamaktadır (Erdoğan & Canbay, 2016: 33). Schumpeter'e göre girişimci ortaya çıkardığı yeni yöntemler ile piyasaya hâkim olan geleneksel firmaların avantajlarını ellerinden alarak onları yeniliğe mahkûm etmektedir. Oluşan yeni yöntemlere adapte olmak zorunda olan firmalar ile geleneksel sektör yok olmakta yeni bir sektör doğmaktadır. Bu sürece yaratıcı yıkım adı verilmektedir (Er, 2013: 79).

Yakın tarih iktisatçılarından Peter Drucker' girişimciliği sistemli bir değişim ve yenilik, süreci olarak tanımlamaktadır. Yaratıcı düşünce, risk alma ve yenilikçilik kavramları girişimcinin olmazsa olma özelliklerindedir ve girişimci bu özelliklerini kullanarak çözülemeyen sorunlara çözümler üretmektedir (Drucker, 2011: 22).

Tablo 1: Girişimcilik Tanımlarının Tarihsel Eğilimi

Tarihi Dönem	Bilim Adamı	Girişimcilik Hakkındaki Görüşler
İlk Çağ	-	Hayatını idame ettirmek için arayış içerisinde olan hür kişilerdir.
Orta Çağ	-	Büyük ölçekli üretim projelerinin yöneticisidir. Risk unsuru yoktur.
17. yüz yıl	-	Girişimci, hükümetle yapılan sabit fiyatlı sözleşmelerin, kâr ya da zarar riskini üstlenen kişidir.
1725	Richard Cantillon	Girişimci, sermaye sahibinden ayrı risk üstlenen kişidir.
1803	Jean Baptiste Say	Girişimcinin kazancı, sermayenin getirisinden ayrılmıştır.
1876	Francis Walker	Fon sağlayıcı ile proje sahibi girişimcinin kazançları ayrılmıştır.
1934	Joseph Schumpeter	Girişimci, yenilik yapan ve yeni teknoloji geliştiren kimsedir.
1961	David McClelland	Girişimci, faal ve ılımlı riskleri alan kimsedir.
1964	Peter Drucker	Girişimci, fırsatları en üst düzeye çıkaran kişidir.
1975	Albert Shapero	Girişimci örgütün sosyal ve ekonomik işleyişinde inisiyatif kullanan ve muhtemel başarısızlık riskini üstlenen kişidir.
1980	Karl Vesper	Girişimci ekonomist, psikolog, iş adamı ve siyasetçiler tarafından farklı algılanmaya başlamıştır.
1983	Gifford Pinchot	İç girişimci, faaliyette olan bir örgüt içerisindeki çalışan girişimcidir.
1985	Robert Hisrich	Girişimci zaman ve gayret sarf ederek farklı değerler üreten, çeşitli riskleri üstlenen ve sonunda maddi ya da manevi karşılık alan kişidir.
1995	Peter Drucker	Girişimci elindeki kaynakları düşük verimlilik alanlarından, yüksek verimlilik alanlarına aktaran ve orada tutmayı başara-bilen kişidir.
1999	Jeffrey Timmons	Girişimci çağdaş önderlikle dengelenmiş davranış ve düşünüş biçimine sahip, dürüstlük ve samimiyetle doğruların inşasını yapan kişidir.
2001	Philip A. Wickham	Girişimci belirli bir projeyi kendi girişimcilik anlayışı ile geliştiren kişidir.
2002	G. Brenkert	Girişimci piyasa ekonomisinin vazgeçilmez unsurudur.
2003	L. W. Busenitze	Ekonomik refahın oluşmasında başrol oynayan kişidir.

Kaynak: Ercan ve Gökdeniz,2009

Tablo 1’de görüleceği üzere girişimcilik insanoğlunun doğuşu ile başlamıştır. İlk zamanlarda hayatta kalma amacıyla yürütülen girişimcilik

faaliyetleri günümüzde kar elde etmek ve ekonomik refah artırmak amaçlarıyla yapılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda yeni teknolojilerin doğması, yeni süreçlerin oluşması ve yeni ihtiyaçların doğması ile birlikte girişimcilik tanımları da yenilenecektir.

1.1.2. Girişimcilik İle İlgili Diğer Kavramlar

Girişimcilik kavramı ile yakın ilişki içerisinde çok sayıda kavram bulunmaktadır. Bu bölümde girişimcilik kavramı ile bağlantı içerisinde olan kavramlar ele alınacaktır.

Girişim; emek, sermaye ve doğal kaynağı bir araya getiren, belirli bir kaynak ve organizasyonel yapıya sahip ekonomik birimdir (Küçük, 2005). Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tanımına göre ise girişimcinin riskler alması, yenilikleri kullanması ve gelir elde etmesi için pazarlama ve üretim faaliyetlerini doğrudan veya dolaylı olarak yürüttüğü ekonomik birimdir (OECD, 2005). Girişim ve işletme kavramları çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. İşletme ölçeği büyüdükçe bu iki kavramın birbirinden ayrılması ihtiyacı hâsıl olmuş ve girişim kavramı işletme kavramını da kapsayacak şekilde tanımlanmaya başlanmıştır. Yeni yaklaşıma göre girişim karar alma yetisine sahip birim iken işletme daha çok şube, mağaza gibi merkeze bağlı üretim ve satış odaklı birimlerdir. Örneğin bir uçak üretim şirketi bir girişim iken bu şirketin Hindistan'da bulunan üretim tesisi bir işletmedir (Alpugan, 1998: 6).

Yenilik Türk Dil Kurumu tarafından miadını doldurmuş, zararlı, işlevini gerçekleştiremeyen şeylerin güncel, yararlı ve yeterli olanlarıyla değiştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Yenilik kavramı girişimcilik kavramı ile iç içe bir kavramdır. Literatürde yapılan girişimcilik tanımlarının çoğunluğu yenilik kavramına değinmektedir. Girişimci pazarda gördüğü boşlukları değerlendiren ve pazar taleplerini karşılamaya çalışan ekonomik birimdir. Pazar talepleri ise sürekli değişmektedir. Hal böyle iken değişen her talep yeni bir girişimcinin dikkatini çekmeyi beklemektedir. Başarılı girişimciler kendilerini sürekli yeniler, güncel eğilimleri takip eder,

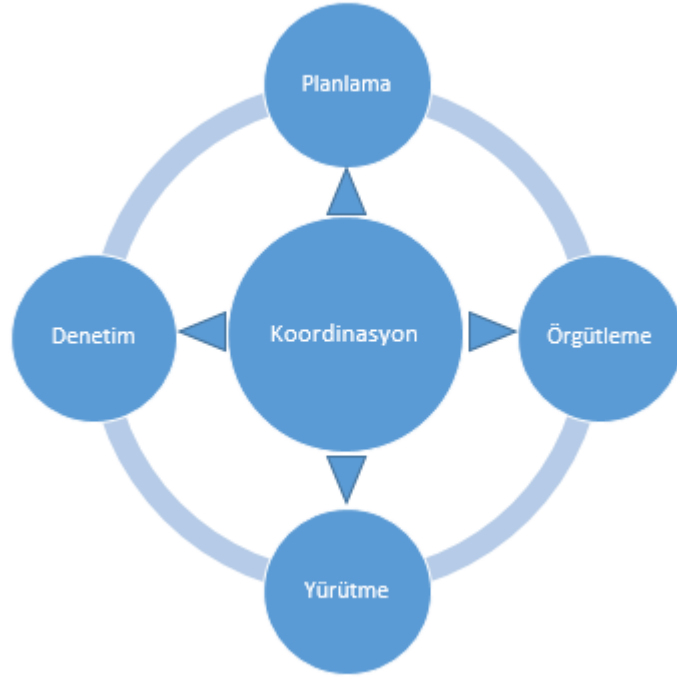

pazar taleplerini inceler ve sürekli kendini sorgular. Hiçbir ticari çözümün sonsuza kadar yaşayacağı söylenemez. Girişimciler, sadece kendilerinin arz eden konumunda olduğu yeni pazarlar oluşturarak geçici tekeller yaratmayı hedefledikleri sürece başarılı olabilecekleri söylenebilir.

Risk; bir durumun gerçekleşme olasılığı, zarara uğrama tehlikesi olarak tanımlanabilir. Risk kavramı girişimcilik tanımının ilk olarak iktisadi olarak ortaya atıldığı 1700'lü yıllardan bu zamana kadar yapılan hemen hemen tüm tanımlarda kendine yer bulmuştur. Çünkü risk girişimcinin karşılaştığı ilk mücadeledir denilebilir. Girişimci, gelecek öngörüsünü günümüze indirgeyerek hamleler yapmaktadır. Ancak sonuç itibariyle tüm gelecek öngörülerini birer ihtimalden ibarettir ve içerisinde risk barındırmaktadır. Girişimci riski azaltabilir ancak ortadan kaldıramaz. Yaşamın her aşamasında alınan her bir karar içerisinde riski barındırmaktadır. Ancak girişimcilik bu risklerin potansiyel kazanç karşısında ayarlanması, alınacak risklerin doğru dağılımının yapılmasıdır (Brindley, 2005: 145).

Fırsat; bir faaliyetin hayata geçirilmesi için en uygun zamanı ifade etmektedir. Girişimci hitap ettiği pazarı iyi tanıyan talep yapısı ve değişen beğenileri iyi gözlemleyebilen bireydir. Ancak başlı başına gözleme gelir getirmemektedir. Doğru anda doğru yerde harekete geçmek ve fırsatları değerlendirmek önemli bir girişimsel faaliyettir (Küçük, 2005).

Yönetim; girişimcilik özelinde kısıtlı kaynakların sevk idare edilmesi olarak adlandırılabilir. Girişimcilik tanımları yapılırken üretim faktörleri olan hammadde, emek ve sermaye bir araya getiren, bu faktörlerden maksimum getiri elde etme amacıyla olan birey kavramından bahsedilmiştir. Bu noktada girişimci, yönetim becerisi ile söz konusu faktörlerin uyumlu çalışmasını sağlamaktadır. Yönetim kavramı içerisinde yönetim fonksiyonlarına değinmek gerekir. Etkin bir yönetim iyi birer planlama, örgütlenme, yürütme ve denetim faaliyetini içermelidir (Dinçer & Fidan, 1996).

Şekil 1: Yönetim Fonksiyonları

1.1.3. Girişimcilik Becerileri

Girişimcilik alanında yapılan birçok çalışma yaş, cinsiyet, aile geçmişi, geçmiş tecrübeler, bilgi seviyesi, eğitim gibi kişisel özelliklerin işletmelerin başarısında etkili olduğunu göstermiştir (Kirby, 2003: 121). Kişisel özelliklerin yanı sıra girişimcilik özellikleri de işletmenin başarısını etkileyebilmektedir.

Konusu insan olan her çalışmanın farklı coğrafya, farklı kültür, farklı yaşamışlıklar, farklı toplum oluşumu gibi birçok etkene bağımlı olması sebebiyle genel geçer bir “başarılı girişimci özellikleri” tanım yapmak güç olabilir. Ancak girişimcilik faaliyetlerinin başarısı girişimcilerin belirli özelliklere sahip olmasına bağılı olduğu söylenebilir. Bu özelliklerin bazıları doğuştan gelen özellikler gibi görünse de öğrenme azmi ve bireysel gayret ile bu özellikler edinilebilir. Başarı ile anlamlı ilişkiler kurulabilecek birçok özellik sıralanabilir ancak bu bölümde belirli özelliklere değinilecektir.

1.1.4. Girişimcinin Yaşı

Yapılan birçok çalışma girişimcinin yaşı ile işletmenin başarısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Yani girişimcinin yaşı ve tecrübesi arttıka söz konusu girişim faaliyetinin başarısı da artmaktadır. Bunun yanında bazı çalışmalar yaşı ile performans arasında negatif ilişkiyi ortaya koymaktadır. Son zamanlarda geç girişimcilerin oldukça hızlı bir Şekilde finansal başarıya ulaşabilmektedir (Karahan, Pugsley, & Şahin, 2015: 2-5).

1.1.5. Girişimcinin Eğitim Seviyesi

Bazı araştırmacılar girişimcinin eğitim seviyesi arttıka girişimin başarı düzeyinin de arttığını savunmaktadır. Bazıları ise önemli olanın eğitim seviyesi değil girişimcilik becerileri olduğunu ileri sürmektedir. Farklı görüşlere rağmen eğitim seviyesi arttıka girişimcilik becerilerinin daha kolay benimsenebileceği ve fırsatların daha kolay Şekilde yakalanabileceği ileri sürülebilir (Isaga, 2012: 10).

1.1.6. Çalışma Deneyimi

İş tecrübesi başarılı bir girişimci için oldukça kritik bir etkidir. Yapılan birçok araştırma daha önce iş deneyimi olan girişimcilerin hiç iş deneyimi olmayan girişimcilere göre daha başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. Malezya'da yapılan bir araştırma, işletme başarısı üzerinde, çalışma deneyiminin eğitim seviyesinden daha büyük etki sahibi olduğunu ortaya koymaktadır. Girişimcinin iş tecrübeleri yönetim becerisine katkı sağlayabilir ve bu da işletmenin performansını olumlu yönde etkileyebilir (Windapo, 2018: 3-5).

1.1.7. Aile Geçmişi

Bireyler, hayat ile ilgili ilk deneyimlerini toplumun yapıtası olan ailelerden almaktadır. Çocuklar sıklıkla ebeveynlerini rol model olarak almaktadırlar. Ebeveynler, çocukları üzerinde bizzat girişimcilik baskısı kurmasalar bile büyüme evresinde temel girişimcilik davranışlarını

yansıtırlar. Girişimcilik başarısının altında yata girişimci özellikleri üzerine yapılan araştırmalar, girişimci bir aileden gelen bireylerin girişimci olmayan bir aileden gelen bireylere göre girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Sørensen, 2004: 20-21).

Aile geçmişinin girişimcilik özellikleri üzerindeki etkisinin yanı sıra işletmenin ailesinden işletme devralan girişimciler işleyen bir düzeni devralmaktadırlar. İşletmenin mevcut konumuna erişene kadar geçirdiği zorluklardan arındırılmış, çalışır bir düzeni işletmek sıfırdan bir girişime atılmaktan daha kolaydır. Pazar bilgisi işletme tarafından alınmış ve içselleştirilmiştir, çalışanlar kendi işleri üzerinde uzmanlaşmıştır (Criaco, Sieger, Wennberg, Chirico, & Minola, 2017: 3).

1.1.8. Liderlik

Liderlik, başarı bir girişimcilik faaliyeti için büyük bir öneme sahiptir. Liderlik özelliğini barındıran bir birey sahibi olduğu işletmenin çalışanları ile birlikte bir ahenk içerisinde çalışmasına ön ayak olabilir. Çalışan davranışlarını yönlendirebilme, bireysel gücü bir organizasyon içerisinde belirli bir amaca yoğunlaştırabilme gibi beceriler liderlik özelliğinin bir sonucu olarak görülebilir. Liderlik, bir ikna sanatı olarak görülebilir. Birbirinden farklı çalışanları belirli bir amaç doğrultusunda birleştirebilmek, işletme vizyonuna uygun olarak çalışanları eyleme geçirebilmek bir liderlik kabiliyetidir. Lider, çalışanların saygı duyduğu, fikirlerini dayatmayan bireydir (Şimşek & Çelik, 2016).

Liderlik vasfını taşıyan bireyler için olmazsa olmaz özellikleri belirlemek güç olabilir. Ancak girişimciliğe konu işin durumu, girişim faaliyetinin gerçekleşeceği coğrafya ve bulunduğu toplum gibi birçok etkene göre değişiklik gösterse de liderlerin özellikleri şu şekildedir:

- Güvenilir,
- Tutarlı,
- Hırslı ve sabırlı,

- Kararlı ve fikir değiştiren,
- Saygın
- Birlikte alışma kabiliyetine sahip,
- İletişim gücü kuvvetli,
- Problem ozebilen,
- Anlayışlı ve Dürüst.

1.1.9. Başarıya Açlık

Başarıya açlık kavramı girişimcilik sürecinde karşılaşılan problemlere kendi kendine çözüm üretebilme, belirlediği hedeflere ulaşmada azimli ve her zaman işletmesini bir st performans düzeyine eriştirmeye çalışma olarak adlandırılabilir. Yüksek başarı hedefinde olan girişimciler vakitlerini işletmelerini nasıl daha iyi hale getirebileceklerini dşnrlr, görevler için hızlı sorumluluk almak isterler, inisiyatif alırlar, her zaman hazırdırlar. McClelland başarıya açlık kavramını ilk olarak tanımlayan kişidir ve McClelland yaptığı çalışmada başarıya açlık seviyesi yüksek girişimlerin diğerlerine göre daha hızlı büyüdüğünü ortaya koymaktadır (Isaga, 2012: 36-37).

1.1.10. Belirsizliğe Karşı Tolerans

Belirsizliğe karşı tolerans çıktısı açık bir Şekilde belirli olmayan içerisinde barındırdığı riskler sebebiyle bir durumdan kaçmak yerine bu durumu bir fırsat olarak görmek Şeklinde tanımlanabilir (Budner, 1962). Ekonomik kriz ve dengesiz pazar durumlarında belirsizliğe karşı toleransı yüksek girişimciler diğerlerine göre daha kolay hayatta kalabilmektedirler. Bu özelliğe sahip insanlar karşılaştıkları problemlere karşı son ana kadar mücadele etmeyi ve çözüme kavuşturmayı amaçlarlar. Bazı araştırmacılar belirsizliğe karşı tolerans seviyesinin en önemli girişimci özelliği olduğunu savunurlar (Teoh & Foo, 1997: 67-81).

Tablo 2: Girişimciliği Etkileyen Özellikler Üzerine Akademik Çalışmalar

Araştırmacı	Örnek	Girişimciliği Etkileyen Özellikler
Brockhaus	Çalışmadan önceki 3 ay içerisinde işverenleri tarafından işlerine son verilen 31 kişi ve çalışma esnasında kendi girişimcilik faaliyetini yürüten iş sahipleri 1975 yılı ağustos ve eylül aylarında incelenmiştir.	Risk alma eğilimi
Collins ve Moore	1945 ve 1958 yılları arasında kurulan, 20 ve daha fazla çalışana sahip 110 fabrika sahibi ile işe başlamalarından 2 ila 16 yıl sonra mülakat gerçekleştirilmiştir.	Ebeveyn mesleği, sosyal ilişkiler, eğitim, önceki iş tatmini
Cooper and Dunkelberg	Sanayi ve girişimciliğin her tipinden 1941 öncesinden 1971'e kadar faal ulusal bağımsız işletmeler federasyonu üyesi 1805 işletme incelenmiştir.	Ebevenyler, göçmenlik, eğitim, önceki iş sayısı, yaş
Hisrich ve O'Brein	Boston bölgesinde hizmet ve inşaat sektöründe faaliyet gösteren 21 kadın girişimci incelenmiştir.	Kişisel disiplin, azim, başarı tutkusu, eylem odaklılık, hedef odaklılık enerji seviyesi

Lachman	İsrail’de en az bir girişimde bulunan 29 erkek birey incelenmiştir.	Yaş, İsrail’de yaşam yılı, eğitim, ebeveyn mesleği, başarı motivasyonu, başarı eğilimi.
McClelland	Harvard ve MIT yönetici programlarından orta düzey yöneticiler, General Elektrik birim yöneticileri ve Türkiye, İtalya, Polonya, Hindistan makine yöneticileri incelenmiştir.	Başarı, iyimserlik, ikili ilişki kuvveti, vicdanlılık, elde edilen statüye inanç, piyasa ahlakı.
Thome ve Ball	51 küçük sanayi firması yatırımcısı ve bu firmalara hizmet sağlayan şirketler incelenmiştir. İşletmelerin ortalama yaşı 11 yıldır.	Yaş, önceki girişim sayıları, eğitim, aile geçmişi.
Welsch ve Young	Ortalama 10 tam zamanlı 4 yarı zamanlı personel istihdam eden, 53 küçük işletme sahibi incelenmiştir.	Hedef odaklılık, özgüven, risk alma, yeniliğe açık olma, katılık, ekonomik iyimserlik.
Schrage	10 yaşından az hizmet, danışmanlık ve imalat alanlarında faaliyet gösteren 22 Ar-Ge firması incelenmiştir.	Gerçekçilik, başarı odaklılık, gerilim anlarındaki farkındalık.

Kaynak: William Gartner, 1989.

Tablo 2’de girişimcilik ile anlamlı ilişki içerisinde bulunan etkenler listelenmiştir. Çeşitli örneklerle yapılan çalışmaların genel olarak bireysel ahlaki değerlerin ve özelliklerin girişimcilik ile yakından ilişkisi

ortaya koyulmuştur. Ayrıca aile şirketlerinin devamı olan işletmelerin de başarı yolunda önemli bir yer tuttuğu söylenebilir.

1.2. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye

Çalışmanın ilk başlıklarında genel kabul görmüş bir girişimcilik tanımının yapılamadığından bahsedilmişti. Genel kabul görmüş bir tanımın yapılamamasının temel sebebi girişimcilik kavramının yaşayan bir organizma olması olarak görülebilir. Girişimcilik kavramına sadece bugünkü tanımlar çerçevesinde yenilikçilik odağında bakmak girişimciliğin insanoğlunun yaşantısındaki önemini göz ardı edecektir. Bu sebeple girişimcilik kavramının tarihsel gelişimini incelemek günümüzdeki girişimcilik kavramını anlayabilmemize yardımcı olacaktır.

1.2.1. Tarım Ekonomisi ve Şehir Devletleri Döneminde Girişimcilik

Medeniyetlerin oluşması ve insanlığın kalkınması yolundaki mihenk taşlarının neredeyse tamamı girişimcilik faaliyetleri sonucu oluşmuştur. İnsanlığın doğuşu ile birlikte çevreye adapte olma ihtiyacı da gelişmeye başlamıştır. Hayatta kalma mücadelesini ortaya koyan insanoğlu basit anlamda ilkel girişimcilik faaliyetlerini de oluşturmaya başlamıştır. Hayvan kemiklerinden çakmak taşlarına kadar birçok basit ürün ile birçok basit buluşlar meydana getirmiş ve yaşamını sürdürmeye çalışmıştır. Bu basit aletlerin dışında dünyayı geri dönülemez şekilde değişime uğratan girişimcilik faaliyeti ise tarımdır. Tarımın keşfine kadar avcı toplayıcı bir yaşam süren insanlık belki de tarihteki en büyük girişimcilik faaliyetini o zamana kadar sadece yiyecek olarak tükettiği yabancı tohumları toprağa gömerek gerçekleştirmiştir. Girişimciliği tanımı sürekli değişse de bir girişimcilik faaliyeti olarak doğan tarım yüz binlerce yıldır değişmeyen kurallarıyla hayatına devam etmektedir (Aşkın, Nehir, & Vural, 2011: 56).

Daha modern anlamda girişimcilik tarım ile birlikte insanoğlunun yerleşik hayata geçmesi ile şekillenmeye başlamıştır. Yerleşik hayat ile birlikte madenlerin değeri anlaşılmaya başlanmış, şehir devletleri kurulmuş

ve değerli madenlere dayanan trampa ekonomisi hayat bulmaya başlamıştır. Şehir devletleri arasında ticaretler oluşmaya başlamıştır. Bu süre zarfında yazının keşfi ile ticaret şehir devletleri arasında olmaktan çıkmış kıtalar arası bir ticaret yapılmaya başlanmıştır (Ercan & Gökdeniz, 2009: 60).

1.2.2. Sanayi Devrimi Sonrası Dönem ve Modern Girişimcilik

19. yüzyıla kadar olan bu dönemde girişimcilik özelinde büyük gelişim sergilenmemiştir. Sanayi üretiminin kent bazında el sanatlarına dayalı olması sebebiyle mevcut üretim teknolojilerinde basit iyileştirmelerden öteye gidememiştir. Ancak 19. ve 20. Yüzyıllar ile birlikte sanayileşmenin etkisi ile birlikte girişimcilik ekonomik ve sosyal değerini daha yüksek bir şekilde ortaya koymaya başlamıştır. Bu gelişim sürecinin kırılma noktası ise sanayi devrimidir diyebiliriz.(Küçük, Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi, 2005).

Sanayi devrimi öncesi girişimcilik ile sanayi devrimi sonrası girişimcilik birbirilerinden ayrı değerlendirilebilir. Sanayi devrimi öncesi tarım, toprak ve atölye üretimleri şeklinde görülen girişimcilik ihtiyaç karşılamaya yönelik bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine bu dönemde devletin ve dini otoritelerin katı kuralları altında girişimcilik faaliyetleri sürdürülmeye çalışılmaktaydı. Sanayi devrimi ile birlikte kitlesel sanayi üretimi gelişmeye başlamış girişimcilik kavramı bireysellik ve yerellikten uzaklaşarak küresel bir kavram halini almaya başlamıştır. Sanayi devrimi ile birlikte dini otoritenin kısıtlayıcı tutumu ortadan kalkmaya başlamış, gelişen özgürlük ortamı girişimciliğin gelişimine de ön ayak olmuştur (Çakmak, 2003: 60-61).

Sanayi devrimi ile birlikte sosyal yapıda da ciddi değişimler yaşanmıştır. Burjuva olarak tanımlanabilecek sermaye sahibi insanlar ile işçiler sert bir biçimde birbirilerinden ayrılmaya başlamıştır. Ekonomik ilişkilerin, küçük boyutlarda yürütüldüğü sanayi devrimi öncesi döneme kıyasla ekonomik ilişkiler faydacılık odağında daha geniş boyutlarda

yürütölmeye başlanmıştır. Köylerden kentlere göç ile şehirleşme süreci hızlanmış, iş gücünden uzmanlaşma artmaya başlamıştır. İşçilerin uzmanlaşmaları ile birlikte edindikleri bilgi, birikim ve tecrübeleri kendi girişimlerini ortaya çıkarmak için kullanmaya başlamışlardır (Candan, 2011. 61).

1980'li yıllar ve sonrasında özellikle sanayi ölkelerinde hızla önem kazanmaya başlamıştır. Yaşam standardının yükselmesi ve sosyal ihtiyaçların genişlemesi hizmet sektörünün gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Hizmet sektörünün önem kazanması ve küresel gelirdeki nispetinin artması girişimciliğin yapısını da değiştirmeye başlamıştır. Daha önce somut çıktılara dayanan girişimcilik, sunulduğunda tüketilen soyut faaliyetlere dayanmaya da başlamıştır.

Girişimciliğin tarihine değinilen bu bölümde girişimcilik kavramını farklı bir bakış açısı ile tanımlamaya çalışan start-up olgusuna değinmek gerekecektir. 2000'li yıllar ile beraber teknolojik faaliyetlerin ekonomik ve sosyal hayatımızdaki önemi günden güne artmaktadır. Teknolojik dönemin bir ürünü olarak start-uplar hızlı büyüme amacıyla kurulmuş girişimlerdir. Start-uplara ilişkin genel kabul görmüş bir tanım olmamakla birlikte teknoloji ve yenilikçilik merkezli iş modellerinin, kısa sürede hızla büyüme potansiyeline sahip, yüksek katma değere sahip teknolojik girişim faaliyetleri olarak adlandırılabilir. Start-uplar düşük sermaye ve yüksek nitelikli az sayıda personel ile işleyen bir girişimcilik faaliyetidir (Köksalan, 2021: 44).

1.2.3. Türkiye'de Girişimcilik

Osmanlı devleti döneminde benimsenen yönetim anlayışı girişimcilik kültürünün Türk coğrafyasında gelişmesine engel olmuştur. Merkeze bağlı otoriter anlayışta Osmanlı devletine ait topraklar ekilmekte, verilen toprakların karşılığı ya vergi olarak ya da asker ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde verilmekteydi. Kişiyeye dayalı ekonomik faaliyetler oldukça kısıtlı,

ticari fikirlerin oluşma ortamı ise merkezi otorite tarafından engellenmekteydi (Akın, 2009: 95).

1900'lü yılların başına kadar Dünya ile ticari ilişkisini sınırlı tutan Osmanlı devleti 1838 yılında Birleşik Krallık ile imzalanan Balta limanı ticaret anlaşması ile birlikte Osmanlı ekonomisini Birleşik Krallık mallarına açık hale getirmiştir. Dış ticaret gelişmiş, ülkeye yabancı sermaye girişleri yaşanmaya başlamıştır. Birleşik Krallık tüccarlarına çeşitli ayrıcalıklar tanınmıştır. Sanayi devrimi ile kitlesel üretime geçmeyi başaran Birleşik Krallık 'ta üretilen kaliteli ve ucuz malların Osmanlı pazarına girmesi ile birlikte tezgâh üretimi gerçekleştirile yere küçük girişimciler olumsuz etkilenmiştir (Kasalak, 2012: 68).

Balta limanı anlaşması ile sağlanan kapitülasyonların oluşturduğu ekonomik ortam Osmanlı devletini borçlanmaya sürüklemiş ekonomi küçülmeye ve dışa bağımlı hale gelmeye başlamıştır. Bu sebeple girişimcilik faaliyetlerinin oluşması için uygun ortam sağlanamamıştır. Takip eden dönemde Osmanlı devletinin de katıldığı birinci dünya savaşı süreci olumsuz ekonomik havanın sürmesine neden olmuştur. Milli mücadele dönemi sonrası İzmir İktisat kongresine kadar girişimcilik faaliyetleri için uygun ortamın oluşması adına hamleler yapılamamıştır (Pamuk, 1994: 61).

Cumhuriyet dönemi birlikte Milli Mücadele dönemi sonrasında yeniden yapılanmaya giden Türkiye, ekonomik düzeni tekrar kurmak adına İzmir İktisat kongresini toplamıştır. Yerli ve yabancı girişimcileri teşvike ederek ulusal ekonomik yapının oluşturulması hedeflenmiştir. Bu kongrede alınan bazı kararlar şöyledir;

- İşletme kuracak girişimcilere devlet arazileri tahsis edilecektir.
- Girişimcilik faaliyetlerinin hayata geçmesi için gerekli hammadde malzemeler yurt içinden temin edilememesi koşuluyla yurt dışı tedarikte gümrük vergisinden muaf olacaktır.

- Devlet kurumları mal alımlarında öncelikli olarak yerli üretim malları tercih edecektir.
- Girişimcilere kredi sağlamak için Devlet Bankası kurulacaktır.

Alınan bu kararlar ile Türkiye’de girişimcilik faaliyetlerinin artırılması amaçlanmıştır. Ancak amaçlara ulaşmak noktasında sermaye, altyapı ve iş gücü eksiklikleri gibi sorunlar ile karşılaşmıştır (Karluk, 2004: 205).

1960’lı yıllara kadar devletçi bir ekonomi anlayışı ile girişimcilik faaliyetlerin büyük çoğunluğunu devlet gerçekleştirmiştir. Devlet, özel sektöre öncülük ederek özel girişimciliğin önünü açmaya, girişimcileri cesaretlendirmeye çalışmıştır. 1963-1980 yılları arasında yerli üretimin geliştirilmesi stratejisi ile ithal ikameci bir anlayış benimsenmiştir. Yerli sanayileşme anlayışı yerel girişimcileri korumaya çalışmış, ithalat kotalarıyla yerel girişimciler geliştirilmeye çalışılmıştır (Kızılca, 2007: 4).

1973 yılında yaşanan OPEC petrol krizlerinin oluşturduğu ekonomik bozukluklar ithal ikameci anlayışın terk edilmesine sebebiyet vermiştir. 1980 yılı ile birlikte küresel ekonomik bütünleşme içeren bir ekonomik anlayış benimsenmiştir. Serbest piyasa koşullarının devrede olduğu bu dönemde girişimciler yurt dışı rekabetle sert bir şekilde yüzleşmiştir (Karaçor & Alptekin, 2006: 309).

1980 yılında açıklanan 24 Ocak kararları ile geçiş sağlanan serbest piyasa ekonomisi girişimcilik faaliyetlerinin önünü açmıştır. Bu zamana kadar sanayi odaklı bir ekonomik yapı var iken söz konusu kararlar ile birlikte hizmet ve inşaat sektörlerine dayalı bir ekonomik yapı oluşmaya başlamıştır. Ekonomik yapının yeni lokomotifleri olan sektörlerin yatırım maliyetleri sanayi kuruluşlarına göre daha düşük olması, serbest piyasa koşullarının kabul edilmesi sebepleriyle girişimcilik faaliyetleri bu dönemle beraber önemli bir ivme kazanmıştır. Türkiye, dış dünya ile entegrasyonun bir sonucu olarak küresel krizlerden ve paradigma kırılmalarından her zaman etkilenmiştir. Ancak girişimcilik faaliyetleri ekonomik düzenin

sorunsuz işlediği dönemlerde olduğu gibi ekonomik kriz dönemlerinde de artış eğilimi göstermeye devam etmiştir (Kolsuz & Yeldan, 2014: 50).

İKİNCİ BÖLÜM

KOSGEB VE KOSGEB DESTEKLERİ

12/4/1990 tarihli ve 3624 sayılı kanun ile kurulan KOSGEB'in amacı, Türkiye'nin sosyo-ekonomik ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında KOBİ'lerin ağırlığını ve performansını geliştirmek, rekabet edebilirlik seviyelerini yukarı çekmek, imalatta adaptasyon sürecini ekonomik gelişmelere ve kabul görmüş standartlara uygun olacak şekilde gerçekleştirmektir. KOSGEB ve KOSGEB destekleri ile ilgili detaylı bilgi paylaşımından önce küçük ve orta ölçekli işletme (KOBİ) kavramında değinmek gerekecektir.

2.1. KOBİ Kavramı

Günümüz ekonomik birimlerinin en temel ve en önemli yapı taşlarından olan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler yaygın ifade ile KOBİ'ler, kendini sürekli yenileyen piyasa koşullarına hızla adapte olabilen, nitelik ve nicelik açısından geniş bir alanı kaplayan kalkınma ve büyümenin öncüsü olarak sayılabilecek ekonomik birimlerdir. Ancak KOBİ kavramının genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Sürekli yaşayan bir organizma olarak görülebilecek KOBİ'lere ilişkin genel bir tanım yapılamamasının sebebi ülke, nüfus ekonomik yapı, siyasi anlayış veya demografik yapı ve bunlar gibi birçok etkenin tanımı değiştirmesidir.

Ülkelerin ekonomiye bakış açılarının, ekonomik büyüklüklerinin ve ekonomik kültürlerinin farklılıkları sebebiyle tüm dünyada ortak kabul gören bir KOBİ tanımı yapılamamaktadır. Örnek vermek gerekir ise; AB ülkelerinde, 250'den az çalışana sahip, yıllık ciro tutarı 50.000.000 €'dan az veya mali bilanço toplamı 43.000.000 €'dan az olan, aynı zamanda bünyesinde % 25'ten fazla başka firma hissesi barındırmayan işletmeler KOBİ olarak nitelendirilmektedir. Asya ülkelerinden Japonya'da ise diğer Asya ülkelerine benzer şekilde sektörel bir ayrıma gidilmiştir. Her sektöre belirli limitler koyulmuş ve bu çerçevede KOBİ tanımı yapılmıştır. Örneğin imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için, 300'den az çalışan

istihdam etme ve 300 milyon Japon Yeni sermaye değerini aşmama kıstası getirilirken, perakende ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde ise 50 kişiden az çalışan istihdamı gerçekleştiren ve maksimum 50 milyon Japon Yeni sermaye değerine sahip olanlar KOBİ statüsünde değerlendirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise kamu otoritesi tarafından kabul edilen bir tanımlama yapılmamıştır.

KOBİ tanımı Türkiye'de ilk olarak 2005 yılında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan tavsiye kararı ile yapılmıştır. İlgili tavsiye kararı uyarınca "KOBİ'lerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" yayınlanmıştır. Yapılan tanımlarda hem çalışan hem de mali kıstaslara yer verilmiştir. Güncel KOBİ tanımı Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Türkiye'de KOBİ Olma Kriterleri

Ölçek	Çalışan Sayısı	Yıllık Net Satış Hasılatı veya Mali Bilanço Toplamı
Mikro Ölçekli	10'dan az	3.000.000 TL
Küçük Ölçekli	50'den az	25.000.000 TL
Orta Ölçekli	250'den az	125.000.000 TL

Kaynak: 18.11.2005 tarihli Resmî Gazete

Türkiye'de resmi olarak istatistiki araştırmaları yapmakla görevli olan Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre

- Toplam maaş ve ücretlerin % 54,1'i,
- Toplam istihdamın % 73,5'i,
- Toplam brüt yatırımın % 55'i,
- Toplam cironun % 62'si,
- Toplam ihracatın % 55'i,
- Toplam ithalatın % 37,7'si,
- Toplam AR-GE harcamalarının % 17,7'si

KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir (TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2016).

2.2. KOSGEB'in Tarihçesi ve Görevleri

Ülkemizin Avrupa Birliğine uyum sürecine uygun olarak ulusal KOBİ politikalarının oluşturulması amacıyla 12.04.1990 iki kamu oluşumunun birleşimi ile KOSGEB kurulmuştur. Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı Genel Müdürlüğü (KÜSGET) bu kamu kurumlarından ilki iken diğer kamu kurumu Sınai Eğitim ve Geliştirme Merkezi Genel Müdürlüğü (SEGEM) olmuştur.

KÜSGET işletmelere, mesleki danışmanlık eğitimleri vermiş, güncel temel ticaret ilkelerinin ve kalite bilincinin oluşmasına katkı sağlamak amacıyla hizmetler gerçekleştirirken, SEGEM eğitim programları üzerine yoğunlaşarak beşeri sermayenin gelişmesini sağlamayı hedeflemiş ve bu doğrultuda küçük ve orta ölçekli işletme yönetici ve çalışanlarının eğitimi amacıyla yıllarca hizmet vermiştir.

SEGEM ve KÜSGET'in zaman kısıtı bulunan birer proje olması ve ulusal düzey duyulan ihtiyaçlara cevap verememesi sebebiyle iki kuruluş bir çatı altında birleştirilerek daha kapsamlı, verimli ve sürekli bir yapı oluşturulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda KOSGEB kurulmuştur.

KOSGEB, kuruluş yılı itibariyle 19 yıl süresince sadece sanayi sektöründe faaliyet gösteren imalatçı işletmelerine destek vermiştir. 2009 yılında ekonomik aktörlerden gelen talepler ve imalat dışı sektörlerin GSYİH payının artışı göz önünde bulundurularak 3624 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerle, KOSGEB'in etki alanı diğer sektörleri de etki alanına alacak biçimde genişletilmiştir.

2.3. KOSGEB Destekleri

Devlet desteği bir iktisadi faaliyetin gelişim sürecinin ivme kazanabilmesi amacıyla devlet gücü ile farklı biçimlerde sağlanan olanaklardır. Devlet destekleri, 20. Yüzyıl başlarında ortaya çıkan, devletin

ekonomiye aktif müdahalesinin benimsendiği iktisadi anlayış ve takip eden süreçte ortaya çıkan sosyal devlet anlayışı ile birlikte önem kazanmıştır. Gerek ekonomik istikrarsızlık gerekse küresel eğilimlerin takibi sebepleriyle devletin piyasaya etkisi önemli bir hale gelmiştir (Akdeve & Karagöl, 2013: 330-338).

Türkiye’de 1980 öncesinde yurt içi üreticiyi koruyucu ticaret anlayışı benimsenmiştir. İthal ikameci ekonomik politika gereği yurt içi üretici vergi muafiyetleri, sübvansiyonlu krediler ve gümrük kotaları ile korunmaya çalışılmıştır. 1980 yılında 24 Ocak kararları ile beraber ithal ikameci iktisadi anlayış yerine ihracatı hedefleyen özel mülkiyete dayalı ekonomik liberalizm anlayışı kabul görmeye başlamıştır. Yeni anlayışla beraber yurt içi üreticiyi korumacı görüş çerçevesinde oluşturulan gayri nakdi devlet desteklerinin yerine nakdi destekler üzerine kurgulanan yeni teşvik sistemi devreye girmiştir. Bu sayede daha verimli ve özel sektör yatırım kararları üzerinde direkt etki gösterebilecek düzeyde teşvikler hayata geçmeye başlamıştır.

Türkiye’nin kurucu ortak olduğu 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütünün faaliyete geçmesi ile birlikte Türkiye’de devlet destekleri de farklı konuma gelmiştir. 1995 yılına kadar ülke ekonomisi için kritik önem taşıyan sektörler belirlenerek bu sektörlerle yönelik destekler oluşturulurken bu tarihten sonra daha kapsayıcı ve geniş alana yayılan bölgesel gelişmişlik düzeylerini göz önünde bulunduran bir destek stratejisi hayata geçirilmiştir. Devlet destekleri kurgusu her ne kadar küresel eğilimleri takip etse de yürütülen devlet desteklerinin kamusal maiyeti, desteklerden kimlerin yararlanması gerektiği veya hayata geçirilen teşvik süreçleri sonucu oluşan dışsallıklar, etkinlik analizler 2000’li yıllara kadar sağlıklı bir biçimde yapılamamıştır. 2000 yılı ile birlikte devlet destek politikalarında düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemeler kapsamında küresel ekonomi içerisinde stratejik öneme sahip, katma değeri yüksek, yoğun teknoloji içeren ve en önemlisi Türkiye’de üretilebilecek ürünlerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda bölgesel gelişmişlik düzeyine göre bölgeler

belirlenmeye başlanmış ve bu bölgelere ilişkin yapılacak yatırımlara ilave üst limit ve oran uygulanmaya başlanmıştır. Kurgulanan yeni teşvik sisteminin temel amacı belirlenen makroekonomik göstergelerin geliştirilmesi olmuştur (Akdeve & Karagöl, 2013: 330-338).

19 Haziran 2012 tarihinde yayınlanan “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” ile birlikte hedeflenen makroekonomik göstergelere ulaşılması noktasında eski sisteme ilave olarak Türkiye’nin cari açık vermesine sebep olan ithalata bağımlı hedef ürünlerin üretilmesi, işletmelerin kümelenme faaliyetlerinin desteklenmesi, ortak sorunlara ortak çözümler üretecek işbirliği faaliyetlerinin desteklenmesi amaçlanmıştır. Türkiye ekonomisi bölgesel bir cazibe merkezi küresel bir oyuncu olma hedefi doğrultusunda küresel eğilimleri takip etmektedir.

KOSGEB, 2020 yılı verilerine göre 81 ilde 88 müdürlük ve 104 KOSGEB temsilcilik ofisi, 23 teknoloji geliştirme merkezi, 20 iş geliştirme merkezi ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Çalışmanın bu bölümünde Türkiye genelinde yeknesaklık içerisinde yürütülen destek programlarının mevzuat yapısı ve süreçlerine değinilecektir. Ancak ekonomik konjonktürün gereklilikleri, sahadan gelen talepler ve destek süreçlerindeki iyileştirme çalışmaları neticesinde destek programları güncellenmektedir. Bu güncellemelerden dolayı yeni başvuru alınmayan ancak kazanılmış hak olarak değerlendirilerek destek süreci devam eden işletmelerin bulunduğu destek programları bulunmaktadır. Çalışmada yürürlükte olmayan programlara ait bilgiler de paylaşılacaktır.

2.3.1. İşletme Geliştirme Destek Programı

Bu program genel işletme faaliyetlerinin desteklenmesinin amaçlandığı ve başvuru ve al sistemiyle çalışan bir destek programıdır. Bu programda işletmelerden proje hazırlamaları beklenmemekte olup program süresi içerisinde gerçekleşecek işletme faaliyetleri kapsamında oluşan giderler desteklenmektedir. Bu program ile KOBİ’lerin ticari hayatlarında sıklıkla karşılaştıkları problemlerin çözüme kavuşturulması, modern ticari yapıda

işletmelerin güncel kalabilmesi ve pazara tutunabilmesi için gerçekleştirmek zorunda olduğu faaliyetler sonucu oluşan maliyetlerin bir kısmının devlet tarafından karşılanması amaçlanmaktadır. Program içerisinde 10 farklı destek barındıran işletme geliştirme destek programı program başvurusu yapan işletmelere toplamda 480 Bin TL geri ödemesiz destek imknı sunmaktadır. Program dâhilinde başvurusunu gerçekleştiren işletmelere % 60 (altmış) oranında destek sağlanmaktadır. Tablo 3'te programa ait üst limit bilgileri yer almaktadır.

Tablo 4: İşletme Geliştirme Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu

İŞLETME GELİŞTİRME DESTEK PROGRAMI DESTEKLERİ		DESTEK ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI
1	Yurt İçi Fuar Desteği	50.000	%60
2	Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	30.000	
3	Nitelikli Eleman İstihdam Desteği	50.000	
		75.000*	
4	Tasarım Desteği	50.000	
5	Sınai Mülkiyet Hakları Desteği	50.000	
6	Belgelendirme Desteği	150.000	
7	Test ve Analiz Desteği	100.000	
8	Enerji Verimli Elektrik Motorları Değişimi Desteği	80.000	
9	Bağımsız Değerlendirme Desteği	20.000	
10	Model Fabrika Desteği	70.000	
11	Teknik Danışmanlık Desteği	40.000	
		50.000	

Kaynak: www.kosgeb.gov.tr (28.06.2021)

İşletme geliştirme destek programı kapsamında Türkiye genelinde 2020 yılında 18.122 işletmeye 285.951.406,30 TL destek ödemesi yapılmıştır. Bu destek programı şuanda yürürlükte olmayan genel destek programı ile aynı görülebilir zira destek üst limitleri birkaç küçük değişiklik dışında hemen hemen aynı konularda KOBİ'lere destek sağlanmaktadır. Şuan yürürlükte olmayan ancak ödeme süreci devam eden genel destek programı kapsamında 2020 yılında 6.149 işletmeye 63.304.181,78 TL destek ödemesi yapılmıştır (KOSGEB 2020 Yılı Faaliyet Raporu).

2.3.2. İleri Girişimci Destek Programı

Bu destek programı ile girişimcilik ruhunun tabana yayılması, başarılı ve sürdürülebilir girişimlerin hayata geçmesi hedefi doğrultusunda ülke ekonomisinin öncelikleri doğrultusunda belirlenen stratejik alanlarda işletmelerini kuran girişimcilere ölüm vadisi olarak adlandırılan kırılğan dönemlerini atlatalmalarını sağlamak ve söz konusu girişimlerin hayatta kalma sürelerini artırmak amacıyla destek sağlanmaktadır. Bu destek programına KOSGEB tarafından yayınlanan sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler başvurabilir.

İleri girişimci destek programından ileri girişimci eğitimini işletme kuruluş tarihinden önce tamamlayan girişimcilerin kurduğı işletmeler faydalanabilir. Aynı zamanda girişimcinin, kuruluş tarihi itibariyle son 3 yıl içerisinde;

- herhangi bir mükellefiyetinin olmaması
- herhangi bir sermaye şirketinde %30 ve üzeri ortaklığının olmaması

gerekmektedir. Ayrıca girişimcinin destek başvurusuna konu işletmede kurucu ortaklık payının destek süresince %50'nin altına düşmemesi gereklidir (İleri Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Girişimcinin kurduğı işletmenin hukuki statüsüne göre kuruluş desteğı sağlanmaktadır. İşletmesini şahıs şirketi olarak kuran girişimcilere 5 Bin Türk Lirası, sermaye şirketi olarak kuran işletmelere ise 10 Bin Türk Lirası geri ödemesiz destek sağlanmaktadır. İlgili desteğın talebinde herhangi bir harcama evrakı sunulmasına gerek bulunmamaktadır (İleri Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Performans desteğı ile girişimci işletmelere oluşturdukları istihdama göre program başlangıcının birinci yılı ve ikinci yılında olmak üzere iki dönemde destek verilmektedir (İleri Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları). Uygulama esaslarında kriterleri belirtilmiş olmak üzere 40 Bin

Türk Lirası'na kadar geri ödemesiz destek sağlanmaktadır. Cinsiyet, engel durumu veya diğer özel durumlar gibi uygulama esaslarında belirtilen durumlarda olan girişimcilerin performans desteklerine 5 bin Türk Lirası ilave edilmektedir (İleri Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Program dâhilinde yer alan makine, teçhizat ve yazılım desteği dâhilinde, girişimci işletmenin gerçekleştireceği harcamalar için destek sağlanmaktadır. Makine, teçhizat ve yazılım desteği üst limitlerinin belirlenmesinde işletmenin faaliyet gösterdiği alanın teknolojik düzeyi önem arz etmektedir. Buna göre işletmesini yüksek teknoloji sektörlerinde kuran işletmelere 300.000 TL, orta-yüksek teknoloji sektörlerinde kuran işletmelere 200.000 TL, diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelere ise 100.000 TL geri ödemesiz destek sağlanmaktadır (İleri Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

İşletmelerin makine teçhizat desteği kapsamında gerçekleştirilen harcamalarının %75'i KOSGEB tarafından karşılanmaktadır. Kurul kararı ile desteklenmesi uygun görülen makine, teçhizat ve yazılımların yerli olması durumunda bu orana %15 ilave edilmektedir (İleri Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Tablo 5: İleri Girişimci Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu

DESTEK TÜRÜ	DESTEK TUTARI	
Kuruluş Desteği	Gerçek kişi işletme 5.000 TL	
	Sermaye şirketi işletme 10.000 TL	
Makine, Teçhizat ve Yazılım	Düşük orta-düşük teknoloji seviyesinde faaliyet gösteren işletmelere 100.000TL,	
	Orta-yüksek teknoloji seviyesinde faaliyet gösteren işletmelere 200.000TL,	
	Yüksek teknoloji seviyesinde faaliyet gösteren işletmelere 300.000TL,	
Mentörlük, Danışmanlık ve işletme koçluğu	10.000 TL	
Performans Desteği**	Birinci Performans Dönemi	İkinci Performans Dönemi
	- 180-539 gün ise 5.000 TL	- 360-1079 gün ise 5.000 TL
	- 540-1079 gün ise 10.000 TL	- 1080-1439 gün ise 15.000 TL
	- 1080 ve üstü gün ise 20.000 TL	- 1440 ve üstü gün ise 20.000 TL
Sertifika Desteği	5.000TL	

Kaynak: www.kosgeb.gov.tr (13.08.2021)

2020 yılında ileri girişimci destek programı kapsamında 6.076 işletmeye 372.926.059,71 TL destek ödemesi gerçekleştirilmiştir. Destek kapsamında yapılan ödemelerin tamamı geri ödemesizdir. Şuan yürürlükte olmayan ancak destek ödeme süreci devam eden girişimcilik destek programı kapsamında 9.283 işletmeye 102.954.826,88 TL destek ödemesi gerçekleştirilmiştir (KOSGEB 2020 Yılı Faaliyet Raporu).

2.3.3. Geleneksel Girişimci Destek Programı

Bu destek programı ile daha çok imalat dışı sektörler için, KOSGEB tarafından yayınlanan ileri girişimcilik başvuru yapabilecek sektörler dışında kalan KOBİ'ler başvurabilir. Bu desteğin amacı girişimci işletmelerin kırılgan dönemlerini hızlı bir şekilde atlatabilmesi ve hayatta

kalma oranlarının arttırılmasını sağlamaktır (Geleneksel Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Bu program dâhilinde işletmelere kuruluş, performans ve sertifika desteği verilmektedir. İleri girişimci destek programında olduğu gibi, girişimcinin kurduğu işletmenin hukuki statüsüne göre kuruluş desteği sağlanmaktadır. İşletmesini şahıs şirketi olarak kuran girişimcilere 5 bin Türk Lirası, işletmesini anonim şirket, limited şirket veya TTK'da tanımlı diğer sermaye şirketlerinden herhangi biri olarak kuran işletmelere ise 10 bin Türk Lirası geri ödemesiz kuruluş desteği sağlanmaktadır. İlgili desteğin talebinde herhangi bir harcama evrakı sunulmasına gerek bulunmamaktadır (Geleneksel Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Performans desteği için işletmelerin sağlaması gereken şartlar ileri girişimcilik destek programı ile aynıdır. Girişimci işletmelere oluşturdukları istihdama göre program başlangıcının birinci yılı ve ikinci yılında olmak üzere iki dönemde destek verilmektedir (Geleneksel Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Uygulama esaslarında kriterleri belirtilmiş olmak üzere 40 Bin Türk Lirası'na kadar geri ödemesiz destek sağlanmaktadır. Cinsiyet, engel durumu veya diğer özel durumlar gibi uygulama esaslarında belirtilen durumlarda olan girişimcilerin performans desteklerine 5 bin Türk Lirası ilave edilmektedir (Geleneksel Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Sertifika desteği kapsamında ise girişimci işletmelere faaliyette buldukları alanlar ve meslekleri ile ilgili alacakları sertifikalar için geri ödemesiz destek yapılmaktadır. Bu destekten iş sağlığı ve güvenliği kanununa göre tehlikeli ve çok tehlikeli faaliyetler gerçekleştiren işletmeler faydalanabilir. Bu destek türünün üst limiti 5 bin Türk Lirasıdır. (Geleneksel Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları).

Tablo 6: Geleneksel Girişimci Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu

Destek Unsuru	Destek Tutarı	
Kuruluş Desteği	Gerçek kişi işletme 5.000 TL Sermaye şirketi işletme 10.000 TL	
Performans Desteği	Birinci Performans Dönemi*** - 180-539 gün ise 5.000 TL - 540-1079 gün ise 10.000 TL - 1080 ve üstü gün ise 20.000 TL	İkinci Performans Dönemi*** - 360-1079 gün ise 5.000 TL - 1080-1439 gün ise 15.000 TL - 1440 ve üstü gün ise 20.000 TL
Sertifika Desteği	5.000 TL	

Kaynak: www.kosgeb.gov.tr (13.08.2021)

Geleneksel girişimci destek programı kapsamında 2020 yılında 11.716 işletmeye 74.318.000 TL geri ödemesiz destek sağlanmıştır (KOSGEB 2020 Yılı Faaliyet Raporu).

2.3.4. KOBİGEL KOBİ Gelişim Destek Programı

Bu destek programı, 2016 yılında yürürlükten kaldırılan, KOBİ Proje Destek Programının yerine kurgulanan çağrı esasına göre belirlenen sektör, bölge, teknoloji seviyesi gibi kriterlere göre açıklanan proje bazlı bir destek programıdır. Bu program ile KOBİ'lerin ekonomideki pay ve etkinliklerinin artırılması amaçlanmaktadır. KOSGEB tarafından ekonomik politikalar, sektörel ihtiyaçlar ve yerel beklentiler göz önünde bulundurularak hükümet programları ve hedef dokümanlar çerçevesinde proje teklif çağrısı hazırlanır. Hazırlanan proje teklif çağrısına uygun sektörlerdeki başvuru kriterlerini sağlayan KOBİ'lerin hazırlayacağı uygun projeler KOSGEB tarafından desteklenebilmektedir (KOBİGEL Uygulama Esasları).

Bu destek programı kapsamında yararlanıcı işletmelere toplamda 1.000.000 Türk Lirasına kadar destek sağlanabilmektedir. Üst limitler proje teklif çağrısı özelinde güncellenebilmektedir. Destek kısımları ve detayları açıklanan çağrı metninde belirlenmektedir. Personel gideri hariç olmak

üzere uygulanacak destek oranı tüm bölgeler için %60'dır. Destek oranı olan %60'ın %70 geri ödemeli, %30'u ise geri ödemesizdir. Farklı bir anlatım ile desteklemeye esas tutarın %42'si teminat karşılığı geri ödemeli, %18'i ise geri ödemesiz olarak sağlanmaktadır (KOBİGEL Uygulama Esasları).

KOBİ gelişim destek programı kapsamında 2020 yılında 1.153 işletmeye 110.150.148,57 TL destek ödemesi sağlanmıştır. Son dönemlerde imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin imalat süreçlerinin insansız üretim proseslerine adaptasyonu, endüstri 4.0 kapsamındaki dönüşümlerinin teşvik edilmesi amacıyla akıllı dijital teknoloji yatırımları bu destek programı kapsamında desteklenmektedir. Bahsi geçen dijitalleşme çağrılarının amacı teknoloji düzeyi yüksek, dijital dönüşümde modern teknolojileri takip eden KOBİ envanterinin artırılmasıdır.(KOSGEB 2020 Yılı Faaliyet Raporu).

Tablo 7: KOBİGEL Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu

Proje Süresi	En az 8, En Fazla 36 Ay
Destek Üst Limiti	Geri Ödemesiz 300.000 TL Geri Ödemeli 700.000 TL
Destek Oranı	%60 (%42 geri ödemeli, %18 geri ödemeli) Personel gideri için %100

Kaynak: www.kosgeb.gov.tr (17.08.2021)

2.3.5. Ar-Ge, Ür-Ge ve İnovasyon Destek Programı

Bu destek programı 2020 yılında mülga Ar-Ge, inovasyon ve endüstriyel uygulama destek programı yerini alan, işletmelerin ve fikir sahibi girişimcilerin bilim ve teknoloji odaklı fikirlerinin hayata geçirilmesini sağlayan bir destek programıdır. Güncel hali ile araştırma-geliştirme faaliyetlerinin yanı sıra ürün geliştirme faaliyetlerine de destek sağlanmaktadır. Destek programının amacı;

- Araştırma-geliştirme ve inovasyon projelerini KOSGEB'e sunan KOBİ ve girişimcilerin teknoloji odaklı, yenilik faaliyetlerinin ticarileştirilebilmesi maksadıyla üretilmesi,
- Ürün geliştirme faaliyetleri ile KOBİ'lerin mevcutta ürettiği ürünlerin ve kullandığı üretim süreçlerinin değişen pazar taleplerine ve teknolojik gelişmelere adapte edilmesi, iyileştirilmiş ve pazara hitap eden yeni ürünlerin üretilmesinin sağlanmasıdır.

Araştırma-geliştirme ve inovasyon desteği kapsamında KOBİ'ler ve fikir sahibi olan işletmesi bulunmayan girişimci adayları başvuru yapabilmektedir. Başvuru sahiplerinin ar-ge ve inovasyon değeri barındıran projeleri desteklenebilir (Ar-Ge, Ür-Ge ve İnovasyon Destek Programı).

Ürün geliştirme desteği kapsamında sadece KOBİ'ler başvuru yapabilmektedir. Başvuru sahibi işletmelerin; daha önce yenilik projesine konu olmuş veya uygulama esaslarında belirtilen kriterlerde yer alan ürünlerine ilişkin güncel pazar taleplerine ayak uydurma, yeni üretim teknolojilerine adaptasyon çerçevesinde hazırlanan projelerine destek sağlanmaktadır.

Bu destek destek programı kapsamında işletmelere çağrı esaslı destekler de sağlanabilmektedir. Proje teklif çağrısı uygulamalarında destek üst limiti 6.000.000 TL'ye kadar çıkabilmektedir. Desteğe ilişkin unsurlar ve destek üst limitinin kırılımları çağrı metninde belirlenerek duyurulmaktadır (Ar-Ge, Ür-Ge ve İnovasyon Destek Programı).

Destek programı kapsamında yararlanıcılara proje ile ilişkilendirilmiş bir çok destek sağlanmaktadır. Hangi giderlere destek verilebileceği ve verilecek desteklerin üst limitleri aşağıda yer alan tabloda gösterilmektedir. 2020 yılı verilerine göre 1248 işletmeye 87.915.684,36 TL destek ödemesi gerçekleştirilmiştir. (Ar-Ge, Ür-Ge ve İnovasyon Destek Programı).

Tablo 8: Ar-Ge, Ür-Ge ve İnovasyon Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu

AR-GE, ÜR-GE VE İNOVASYON DESTEK PROGRAMI		DESTEK ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI (%)
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği		150.000	75*
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)		300.000	75*
Nitelikli Personel Giderleri Desteği		200.000	100
Sınai Mülkiyet Hakları Giderleri Desteği		100.000	75
Test, Analiz ve Belgelendirme Giderleri Desteği		100.000	75
Diğer Giderler Desteği (Toplam Üst Limit 50.000 TL)	Proje Danışmanlık Desteği	20.000	75
	Eğitim Desteği	20.000	
	Proje Tanıtım Desteği	10.000	
	Yurtiçi ve Yurtdışı Kongre/Konferans/Fuar Ziyareti/Teknolojik İşbirliği Ziyareti Desteği	20.000	
	İşletme Kuruluş Giderleri Desteği	5.000 (gerçek kişi statüsünde kurulmuş olan) 10.000(sermaye şirketi statüsünde kurulmuş olan)	Destek Oranı Uygulanmaz

2.3.6. KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı

KOBİ'ler tarafından yenilik süreçleri sonucu ortaya çıkarılan başarılı ilk örneklerinin ticari bir değer kazanabilmesi için seri üretimi ve pazara sürülmesi gerekmektedir. Bu noktada araştırma ve geliştirme, yenilik faaliyetleri sonucu üretilen veya KOSGEB tarafından yayınlanan cari işlemler hesabına katkı sağlayacak ürünlerin seri üretimi desteklenmektedir.

Bahsi geçen süreçler sonucu ortaya çıkan ürünlerin üretimi için KOBİ teknoloji yatırım destek programına başvuruda bulunmak isteyen işletmeler uygulama esaslarında belirlenen ürünlerin herhangi birisinin üretimi için başvuru yapabilir (KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım (TEKNOYATIRIM) Destek Programı).

Desteğe konu ürünün teknoloji alanları tablosunda düşük teknoloji sektörlerinde yer alması durumunda desteklerin üst limiti toplam 1.000.000 TL'dir. Desteğe konu ürünün teknoloji alanları tablosunda orta yüksek ve yüksek teknoloji alanlarında yer alması durumunda ise verilecek desteklerin üst limiti toplam 6.000.000 TL'dir (KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım (TEKNOYATIRIM) Destek Programı).

Program kapsamında uygulanacak destek oranı % 60'dır. Bu oranın %70'i geri ödemeli ve %30'u geri ödemesiz olacak şekilde destek sağlanmaktadır. Diğer bir ifade ile kurul tarafından uygun görülen desteklemeye esas tutarın %42'si geri ödemeli, %18 geri ödemesiz olacak şekilde destek sağlanmaktadır. Bu destek programında KOBİ'lerin yatırım planlarında esneklik sağlanabilmesi için destek üst limitler gider grubu bazında belirlenmemiştir. Aşağıda yer alan gider gruplarında talep edilecek giderlere ilişkin projenin durumu, ihtiyaçları ve mevcut işletme yapısı göz önünde bulundurularak destek üst limitleri işletme bazında değerlendirilerek karar verilmektedir (KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım (TEKNOYATIRIM) Destek Programı).

Bu destek programında diğer destek programlarından farklı olarak üçlü değerlendirme süreci işlemektedir. Ön değerlendirme süreci tamamlanan ve

şeklen değerlendirme aşamasına geçmesinde sorun görülmeyen projelere ilişkin teknik ve mali analiz içerikli alanında uzman öğretim üyelerinden görüş içeren rapor alınır. Rapor ve proje başvuru formu kurul gündemine alınır. Kurul tarafından projeye ilişkin olumlu ya da olumsuz karar verilebilir. Kurul tarafından alınan karar diğer destek programlarında olduğu gibi nihai karar değildir. Alınan ilgili karar, nihai karar mercii olan komiteye iletilir. Komite tarafından alınan kararlar nihaidir ve itiraza konu olamaz.

KOBİ teknolojik ürün yatırım destek programı kapsamında 2020 yılında 129 işletmeye 141.805.338,38 TL destek ödemesi gerçekleştirilmiştir. Ar-ge faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ürünlerin pazara sunulması hususunda verilen bu program işletme başına destek tutarı en yüksek ikinci destek programıdır.

2.3.7. Stratejik Ürün Destek Programı

Kalkınma planları ve stratejik programlar göz önünde bulundurularak, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yürütülen teknoloji odaklı Sanayi hamlesi programı kapsamında Türkiye’de orta-yüksek ve yüksek teknoloji sektörlerdeki ithalatı yüksek ara malların ve nihai ürünlerin üretilmesi, üretimde dışa bağımlılığın azaltılması, yerli ve milli üretimin artırılarak cari açığın azaltılmasını teminen KOSGEB 2018 yılında Stratejik Ürün Destek Programı’nı hazırlamıştır. Stratejik Ürün Destek Programıyla cari açığı düşürücü yatırımların desteklenmesi, katma değerli üretim, imalat sanayinde kullanılan yerli girdi oranının artırılması, yerli imalatın desteklenmesi vasıtasıyla ekonomik ve teknolojik bağımsızlığın elde edilmesi, ithalatı yüksek cari açık oluşturan stratejik ürünlerin yerlileştirilmesi aynı zamanda KOBİ’ler ile KOBİ statüsünü aşan pazar hâkimiyeti yüksek KOBİ ölçeğini aşan işletmelerin işbirliği kabiliyetlerinin geliştirilmesi ile küresel rekabet gücünün artırılması amaçlanmaktadır (Stratejik Ürün Destek Programı Uygulama Esasları).

Bu destek programına Türkiye’de faaliyet gösteren TTK ’da tanımlı sermaye şirketi statüsündeki işletmelerden, Teknoloji Odaklı Sanayi

Hamlesi Programı çağrı planında yer alan ürünleri üretmek üzere Sanayi ve Teknoloji bakanlığına ön başvuruda bulunup kesin başvuru yapmaya davet edilen işletmeler başvurabilir. Kesin başvuru yapmak üzere onay alan işletmeler KOSGEB'e yönlendirilmektedir. İşletmelerin KOSGEB sisteminde beyannamelerinin güncel olması gerekmektedir (Stratejik Ürün Destek Programı Uygulama Esasları).

İlgili çağrı kapsamında belirlenen ürünlerin üretimini gerçekleştirmek için Bakanlıktan kesin başvuru için onay alan işletmelere geri toplam 6.000.000 TL'ye kadar destek sağlanabilmektedir. Bu destek programında KOBİ'lerin yatırım planlarında esneklik sağlanabilmesi için destek üst limitler gider grubu bazında belirlenmemiştir. Aşağıda yer alan gider gruplarında talep edilecek giderlere ilişkin projenin durumu, ihtiyaçları ve mevcut işletme yapısı göz önünde bulundurularak destek üst limitleri işletme bazında değerlendirilerek karar verilmektedir (Stratejik Ürün Destek Programı Uygulama Esasları).

Uygulama esaslarında tanımlanan desteklere ilişkin komite kararı doğrultusunda geri ödemesiz ve geri ödemeli destek sağlanmaktadır. Destek oranı bu destek programında, % 60'tır. Bu oranın %70'i geri ödemeli ve %30'u geri ödemesiz olarak verilir. Daha net ifade edilecek olur ise ile komite tarafından uygun görülen desteklemeye esas tutarın %42'si geri ödemeli, %18 geri ödemesiz olacak şekilde destek sağlanmaktadır (Stratejik Ürün Destek Programı Uygulama Esasları).

Bu destek programı kapsamında 2020 yılında 66 işletmeye 73.591.905,86 TL destek ödemesi gerçekleştirilmiştir. Bu destek tutarı ile işletme bazında sağlanan en yüksek destek tutarına sahip destek programı stratejik ürün destek programıdır.

2.3.8. Yurt Dışı Pazar Destek Programı

KOBİ'lerin yeni yurt dışı pazarlara açılabilmesi, var olan yurt dışı organizasyonlarının genişletilmesi, küresel ticari eğilimleri yakından takip edebilmesi, küresel rekabette oyuncu olabilmesi amacıyla hazırlayacakları

ihracat odaklı projelerine KOSGEB tarafından yurt dışı pazar destek programı ile destek sağlanmaktadır.

Bu programdan yararlanmak isteyen işletmeler;

- Güncel ve onaylı KOBİ Beyannamesinin olması,
- Mali kayıtlarına göre son dönemde bilanço esasına tabi olmuş olması,
- İşletmesine ait marka tescil belgesinin bulunması,
- Son mali dönemde yurt dışı satış yapmış olması,

gerekmektedir. (Yurt Dışı Pazar Destek Programı Uygulama Esasları).

Yurt dışı pazar destek programı ile işletmelere tablo 9'da belirtildiği üzere, 90 bin Türk Lirasına kadar personel gideri, 50 bin Türk Lirasına kadar donanım gideri, 50 bin Türk Lirasına kadar yazılım gideri, 100 bin Türk Lirasına kadar tanıtım gideri, 150 bin Türk Lirasına kadar yurt dışı fuar ve seyahat gideri, 100 bin Türk Lirasına kadar test, analiz ve belgelendirme, 100 bin Türk Lirasına kadar diğer hizmet alım gideri desteği olmak üzere toplam 300 bin Türk Lirasına sağlanmaktadır. Destek programına ilişkin gerçekleştirilen harcamaların %70 geri ödemesiz, %30 geri ödemeli olmak üzere %100'ü desteklenmektedir. Yurt dışı pazar destek programı kapsamında 2020 yılında KOSGEB tarafından 186 işletmeye 6.408.613,45 TL destek ödemesi gerçekleştirilmiştir (KOSGEB 2020 Yılı Faaliyet Raporu).

Tablo 9: Yurt Dışı Pazar Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri Tablosu

Gider Grubu	Gider Adı	Gidere Ait Destek Üst Limiti (TL)
Personel Giderleri	Personel Giderleri	90.000
Teçhizat- Donanım Giderleri	Donanım Giderleri	50.000
Yazılım	Yazılım Giderleri	50.000
Hizmet Alımı	Tanıtım Giderleri	100.000
Hizmet Alımı	Yurt Dışı Fuar ve Seyahat Giderleri	150.000
Hizmet Alımı	Test / Analiz ve Belgelendirme Giderleri	100.000
Hizmet Alımı	Diğer Hizmet Alım Giderleri	100.000

Kaynak: www.kosgeb.gov.tr (25.08.2021)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

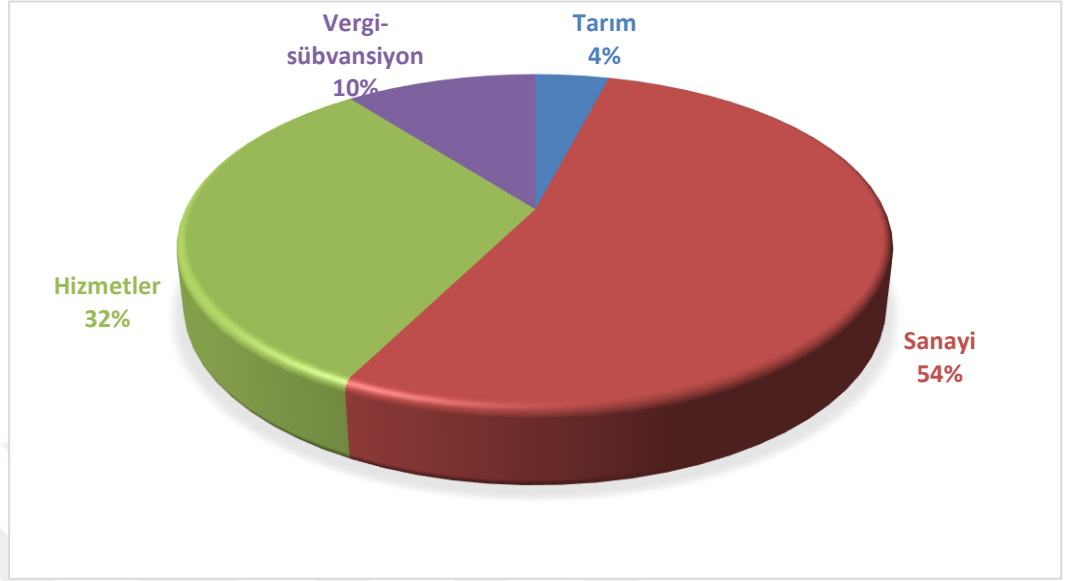
TEKİRDAĞ İLİ EKONOMİK YAPISI

Tekirdağ, Marmara bölgesinde yer alan Asya ile Avrupa kıtaları bağlantı bölgesi üzerinde konuşlanan enternasyonal etkileşimi yüksek bir ilimizdir. Bölgesel sanayi ve ticaret merkezi olarak adlandırabileceğimiz İstanbul'a olan yakınlığı ve stratejik konumu nedeniyle Tekirdağ, Trakya bölgesi ticaret odağının merkezinde yer almaktadır. Tekirdağ ilinin batı yakasında zirai faaliyetler yoğunlukta iken doğu yakasında endüstri işletmeleri ve organize sanayi bölgeleri yer almaktadır.

Tekirdağ, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığınca yayınlanan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi sınıflaması kapsamında Metropol alt merkezi olarak tanımlanmaktadır. Metropol alt merkezi sınıfı, ana kentler ile yoğun fonksiyonel ilişki içerisinde olan, ana kentlerin etki çevresi içerisinde bulunan endüstriyel büyüme merkezi şeklinde tanımlanabilir. (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015: 5)

3.1. Tekirdağ Sanayi Sektörü Yapısı

Tekirdağ, Türkiye toplam sanayi işletmeleri varlığının %2'lik dilimini oluşturmaktadır. Tekirdağ mevcut sanayi varlığı ile İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli ve Bursa'nın ardından Türkiye'nin sanayisi en gelişmiş 6. sanayi şehridir (Trakya Kalkınma Ajansı, Trakya Bölge Planı 2014-2023, 2014). Tekirdağ, 2018 yılı toplam sanayi üretiminin %2,8 'ini gerçekleştirmiştir (TÜİK, İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, 2020). Tekirdağ il sınırları içerisinde 13 farklı organize sanayi bölgesi yer almakta ve bu bölgelerin doluluk oranı %60 civarındadır. Aynı zamanda Tekirdağ'da 7 adet küçük sanayi sitesi faaliyet göstermekte bu sitelerin doluluk oranı ise %95 dolaylarındadır. Ergene ilçesinde yer alan Avrupa serbest bölgesinde ise 2017 yılı verilerine göre 144 firma faaliyet göstermektedir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tekirdağ İl Müdürlüğü İşletme İstatistikleri, 2017).

Şekil 2: Tekirdağ İli İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSYH Dağılımı
Nace Rev2 2018

Kaynak: TÜİK 04.08.2021

Tekirdağ ili sanayi sektörü şehrin kuzeyinde yer alan Çorlu, Çerkezköy, Kapaklı ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Bu yoğunlaşmanın temel sebebi söz konusu ilçelerin lojistik konumu itibariyle ülkenin sanayi merkezi olan İstanbul'un hinterlandında yer almasıdır. Tekirdağ ili GSYH sektörel dağılımı içerisinde ikinci sırada sanayi sektörünü takiben hizmet sektörü gelmektedir. Hizmet sektörü 18.704.752 Bin TL ile Tekirdağ ili toplam GSYH'nin %32'sini oluşturmaktadır. Hizmet sektörünün ise şehrin merkez ilçesi olan Süleymanpaşa oğında yoğunlaştığı söylenebilir. Tekirdağ tarımsal verimlilik açısından oldukça zengin topraklara sahip olmasına karşın tarım sektörünün GSYH içerisinde %4'lük pay ile son sırada yer aldığı görülmektedir. Hayrabolu, Şarköy ve Malkara ilçeleri Tekirdağ'ın tarım merkezleri arasındadır.

Tekirdağ ili sanayi sektörü şehrin kuzeyinde yer alan Çorlu, Çerkezköy, Kapaklı ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Bu yoğunlaşmanın temel sebebi söz konusu ilçelerin lojistik konumu itibariyle ülkenin sanayi merkezi olan İstanbul'un hinterlandında yer almasıdır. Tekirdağ ili GSYH

sektörel dağılımı içerisinde ikinci sırada sanayi sektörünü takiben hizmet sektörü gelmektedir. Hizmet sektörü 18.704.752 Bin TL ile Tekirdağ ili toplam GSYH'nin %32'sini oluşturmaktadır. Hizmet sektörünün ise şehrin merkez ilçesi olan Süleymanpaşa odağında yoğunlaştığı söylenebilir. Tekirdağ tarımsal verimlilik açısından oldukça zengin topraklara sahip olmasına karşın tarım sektörünün GSYH içerisinde %4'lük pay ile son sırada yer aldığı görülmektedir. Hayrabolu, Şarköy ve Malkara ilçeleri Tekirdağ'ın tarım merkezleri arasındadır.

Tekirdağ, TR21 bölgesinin en geniş sanayi alanına sahip ilidir. Türkiye'de tekstil ürünleri imalatının %10'u, ayçiçeği yapı imalatının %20'si, katı bitkisel yağ imalatının %25'i ambalaj ve kâğıt ürünleri imalatının %40'ı Tekirdağ ilinde yerleşik işletmeler tarafından gerçekleştirilmektedir. (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015: 5)

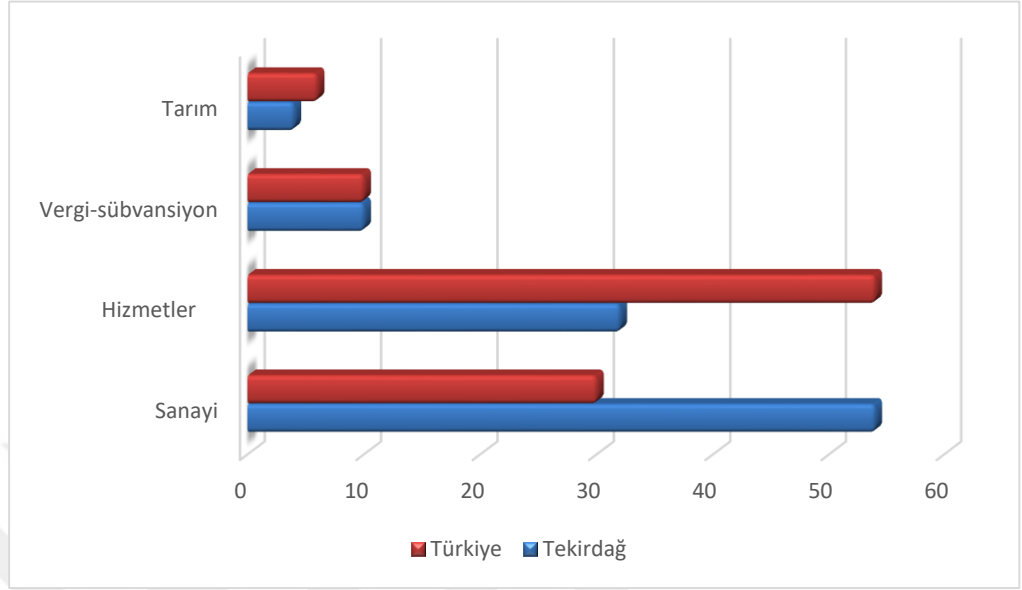
Muratlı, Kapaklı, Hayrabolu ve Malkara'da bir, Çorlu'da iki, Ergene ve Çerkezköy'de üç adet olmak üzere Tekirdağ'da toplam 12 faal Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Ayrıca Ergene ilçesinde bir adet Avrupa Serbest Bölgesi bulunmaktadır. Ergene ilçesi 2014 yılı öncesinde Çorlu'ya bağlı olduğu için bu iki ilçeyi tek bir ilçe olarak değerlendirmek verilerin bütünlüğü bakımından uygun olacaktır. Organize sanayi bölgeleri ve Serbest bölgenin toplam büyüklüğü 5184 hektardır. (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015) Avrupa Serbest Bölgesi tek başına 200 hektar alana yayılmıştır ve bölge içerisinde 144 firma faaliyet göstermektedir. Tekirdağ'da en büyük alana sahip OSB Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'dir. Çorlu Deri OSB ise 130 hektarlık bir alana sahiptir ve Türkiye deri üretiminin %37'si bu OSB'den karşılanmaktadır. Tekirdağ ili genelinde faal 7 küçük sanayi sitesi bulunmakta olup bu sitelerin toplam büyüklüğü 1430 dekadır.

Tablo 10: Tekirdağ İli Organize Sanayi Bölgeleri

	İlçe	Büyükük (Hektar)
Çerkezköy OSB	Çerkezköy	1.262
Veliköy OSB	Çerkezköy	400
Veliköy Yalıboyu OSB	Çerkezköy	38
Çorlu Deri OSB	Çorlu	120
Malkara OSB	Malkara	105
Hayrabolu OSB	Hayrabolu	100
Ergene 1- OSB	Ergene	438
Ergene 2-OSB	Ergene	716
Karaağaç OSB	Kapaklı	186
Velimeşe OSB	Ergene	988
Muratlı OSB	Muratlı	299
Avrupa Serbest Bölgesi	Ergene	200
Türkgücü OSB	Çorlu	332
Toplam		5.184

Kaynak: Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Araştırma Raporu

Şekil 2'de 2018 yılı Tekirdağ ili Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla sektörel dağılımı verileri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde Tekirdağ ili sanayisinin toplam GSYH içerisindeki payının %54 olduğu görülmektedir. Bu payın tutar bazında karşılığı ise 31.161.189 Bin TL'dir. Şekil 3'te yer alan Tekirdağ ili ve Türkiye GSYH 2018 yılı değerleri karşılaştırması incelendiğinde Tekirdağ GSYH sektörel dağılımının Türkiye geneli verilerinin aksine Tekirdağ ili GSYH toplamının sanayi sektörü yoğunluğunda oluştuğu görülmektedir. Tekirdağ ili sanayi sektörü oranı Türkiye ortalamasının iki katı büyüklüğündedir ve sanayi sektörü Tekirdağ ekonomisinin lokomotifi durumundadır. 2018 yılında Tarım sektörü ile Vergi-Sübvansiyonların GSYH içerisindeki yüzdesel dağılımları ise Türkiye geneli ile hemen hemen aynı gerçekleşmiştir. Bu veriler ışığında Tekirdağ'ı sanayi şehri olarak adlandırmak uygun olacaktır.

Şekil 3: Tekirdağ ve Türkiye GSYH Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı Karşılaştırması

Kaynak: TÜİK 04.08.2021

Tekirdağ Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü 2016 verilerine göre Tekirdağ'da sanayi siciline kaydolmuş işletme sayısı 2.648'dir. Bu sanayi işletmeleri TR21 bölgesinin toplam sanayi varlığının yaklaşık %71'ini oluşturmaktadır. Diğer taraftan bu işletmeler tarafından 152.173 kişi istihdam edilmektedir. Tekirdağ ili sanayi kümelenmesine dikkat edildiğinde Çorlu, Ergene ve Çerkezköy ilçeleri göze çarpmaktadır. Bu ilçeler bünyesinde sanayi siciline kayıtlı 1613 işletme barındırmaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tekirdağ İl Müdürlüğü İşletme İstatistikleri, 2017) (Trakya Kalkınma Ajansı, Trakya Bölge Planı 2014-2023, 2014).

İSO tarafından her yıl düzenli olarak yayınlanan Türkiye'de faaliyet gösteren 500 büyük sanayi kuruluşu listesinde 2019 yılı için 8 işletme Türkiye'nin 500 büyük işletmesi arasında yer almıştır. Tablo 11'de yıllara göre Türkiye'nin ilk 500 büyük işletmesi içinde Tekirdağ'da faaliyet gösteren işletme sayısı ve bu işletmelerin bulunduğu ilçe bilgileri yer almaktadır. Tekirdağ ili sanayi kümelenmesine paralel bir biçimde büyük sanayi işletmelerinin Çerkezköy ve Çorlu ilçelerinde yoğunlaştığı göze

çarpmaktadır (Trakya Kalkınma Ajansı, Trakya Bölge Planı 2014-2023, 2014).

Tablo 11: En Büyük 500 İşletme Listesi (Tekirdağ)

	Çorlu	Çerkezköy	Diğer	Toplam
2001	-	-	3	3
2002	-	-	2	2
2003	-	-	1	1
2004	-	2	-	2
2005	-	2	1	3
2006	-	2	-	2
2007	1	2	-	3
2008	1	1	-	2
2009	1	1	-	2
2010	1	-	-	1
2011	5	-	1	6
2012	3	-	1	4
2013	3	-	1	4
2014	1	1	1	3
2015	3	4	3	10
2016	7	8	1	16
2017	3	-	2	5
2018	3	1	2	6
2019	4	2	2	8
2020	4	1	2	7

Kaynak: www.iso500.org.tr

Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü'nün 2016 yılı verilerine göre sanayi sicile kayıtlı işletmelerin 142'si KOBİ statüsünü aşmaktadır. Büyük işletme olarak adlandırılan bu işletmeler dışında kalan sanayi sicil belgesine sahip işletmeler KOBİ statüsünde yer almakta, KOSGEB destek ve hizmetlerinden faydalanabilmektedirler. Tablo 12'de Tekirdağ ilinde sanayi sicile kayıtlı işletmelerin ölçek durumları yer almaktadır. Buna göre sanayi sicil belgesine sahip işletmelerin yarısından fazlası mikro olarak adlandırılan 0-9 çalışana sahip işletmelerdir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tekirdağ İl Müdürlüğü İşletme İstatistikleri, 2017).

Tablo 12: Sanayi Sicile Kayıtlı KOBİ'lerin Ölçek Durumu (Tekirdağ)

İşletme Ölçeği*	İşletme Sayısı
Mikro Ölçekli (0-9 çalışan)	1456 İşletme
Küçük Ölçekli (10-49 çalışan)	621 İşletme
Orta Ölçekli (50-249 çalışan)	432 İşletme

Kaynak: Tekirdağ Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü (2016)

Tablo 13'de Tekirdağ ilinde sanayi sicile kayıtlı işletmelerin sektörel durumları yer almaktadır. Bu tabloya göre Tekirdağ ilinin sanayi varlığının büyük bölümünü tekstil, gıda ve makine-metal sektörleri oluşturmaktadır. 2014 yılı verilerine göre araştırma geliştirme birimi bulunan işletme sayısı 195, kalite kontrol birimi olan firma sayısı ise 573 olarak gerçekleşmiştir (Tekirdağ İli Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi, 2017).

Tablo 13: Sanayi İşletmelerinin Sektörel Durumu (Tekirdağ)

Sektör Adı	İşletme Sayısı	İstihdam Sayısı
Tekstil	393	69.028
Makine-Metal	617	31.868
Gıda	464	9.504
İlaç	15	3.061

Kaynak: Tekirdağ Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü (2016)

Türkiye'de faaliyet gösteren büyük yabancı şirketler ve yabancı ortaklıkların bir kısmı Tekirdağ il sınırları içerisinde bulunmaktadır. Tekirdağ'da faaliyet gösteren yabancı doğrudan yatırımlar il sanayisinin oluşmasına büyük katkıda bulunmuşlardır. Dünyanın önde gelen beyaz eşya markalarından Bosch, Siemens ve Profilo üretimini bünyesinde bulunduran BSH Ev Aletleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. bu yatırımların başında gelmektedir. Bir Alman vakfına ait BSH'nin en büyük üretim yeri Çerkezköy'de bulunmaktadır. BSH beyaz eşya üretimi için gerekli bazı ürünlerin tedariklerini civar firmalardan sağlamaktadır. Bu tedarik ihtiyacının

Tekirdağ'da plastik ve kauçuk sanayisinin gelişimine önemli katkılarda bulunduğu söylenebilir (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015: 10).

3.2. Tekirdağ İli İstihdam Durumu

2017 yılı verilerine göre Tekirdağ'ın da içerisinde bulunduğu TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) bölgesi % 59,1 ile en yüksek işgücüne katılma oranına sahip bölgedir (TÜİK, İşgücü İstatistikleri, 2017). Tekirdağ'da sanayi oldukça gelişmiş olmasına karşın, sanayi sektöründe istihdam edilenlerin yarısından fazlası düşük teknoloji düzeyine sahip sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerde çalışmaktadır (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015: 10).

Tablo 14'te yer alan Tekirdağ'da istihdam edilenlerin ekonomik faaliyetlere göre dağılımı tablosu Tekirdağ istihdamının % 46,6'sının sanayi sektörü tarafından karşılandığını göstermektedir. Bu pay ile Tekirdağ, Türkiye'de sanayinin toplam istihdam içindeki payının en yüksek olduğu il olmuştur (TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması). Tekirdağ'da sanayi oldukça gelişmiş olmasına karşın, sanayi sektöründe istihdam edilenlerin yarısından fazlası düşük teknoloji düzeyine sahip sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerde çalışmaktadır (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015: 10).

Tablo 14: Tekirdağ Sektörel İstihdam Durumu

	Bin Kişi				%		
	İstihdam	Tarım	Sanayi	Hizmet	Tarım	Sanayi	Hizmet
Türkiye	24320	5531	6605	12184	22,7	27,2	50,1
Tekirdağ	317	49	148	121	15,4	46,6	38,1

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması

Tablo 15'te Tekirdağ'da faaliyet gösteren sanayi sicile kayıtlı işletmelerin istihdam verileri yer almaktadır. Tekirdağ ili sanayisinde öne çıkan sektörler gıda, makine-metal ve tekstil olarak göze çarpmaktadır. Tekstil sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin sayısı önde gelen diğer

sektörlere göre az olmasına karşın istihdam açısından ilk sırada yer almaktadır. Tekstil sektöründe faaliyet gösteren 328 işletme, 51.130 kişi istihdam etmektedir. İstihdam sayısı verilerine göre tekstil sektörünün ardından giyim eşyaları imalatı sektörü gelmektedir. İki sektörün birbiri ile net olarak ayrılamadığı göz önünde bulundurulduğunda giyim eşyaları imalatını da tekstil sektörü içerisinde değerlendirdiğimizde istihdam oranı %17'lere ulaşmaktadır. Bu sektörleri takiben istihdam sayılarında elektrikli teçhizatlar imalatı, kauçuk ve plastik ürünler imalatı gelmektedir.

Tablo 15: Sanayi Sektörü İstihdamı (Tekirdağ)

SEKTÖR	FİRMA SAYISI	YÜZDE	İSTİHDAM SAYISI
Ağaç, Ağaç Ürün. ve Mantar Ürün. İmalatı	199	0,60%	1.821
Mobilya İmalatı	124	0,71%	2.181
Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı	52	1,32%	4.027
Tekstil Ürünleri İmalatı	328	11,16%	51.130
Giyim Eşyaları İmalatı	65	5,86%	17.898
Deri Ürünleri İmalatı	83	1,02%	3.117
Gıda Ürünleri İmalatı	414	2,78%	8.476
İçeceklerin İmalatı	50	0,34%	1.028
Ana Metal Sanayi	86	1,78%	5.435
Elektrikli Teçhizat İmalatı	50	3,67%	11.200
Metal Ürünleri İmalatı	241	2,10%	6.401
Metalik Olmayan Ürünler	119	1,26%	3.836
Ham Petrol ve Doğalgaz	6	0,14%	417
Petrol Ürünleri	6	0,08%	239
Makine ve Ekipman İmalatı	217	2,44%	7.457
Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	180	2,96%	9.049
Kimyasal ve Kimyasal Ürünler İmalatı	122	1,82%	5.553
Temel Ecz. Ürünleri İmalatı	15	1,00%	3.061
Kömür ve Linyit	28	0,43%	1.301
Maden ve Taş Ocakçılığı	65	0,25%	768
Bilgisayar Elektr. ve Optik Ürünler İmalatı	12	0,26%	795
Elek. Buhar Kazanı İmalatı	17	0,12%	380
Matbaacılık	30	0,65%	1.986
Makine ve Ekipman Kurulumu	10	0,04%	122
Otomotiv Treyler	19	0,43%	1.307
Diğer Ulaşım Araçları	4	0,02%	68
Tütün Ürünleri	3	0,01%	22
Mücevher ve Diğer	23	0,49%	1.497
Metal Cevherleri	15	0,02%	47
Atık-Geri Dönüşüm	50	0,37%	1.137
Kara Taşıtları Bakım Onarım	15	0,31%	957
TOPLAM	2.648	100	305.426

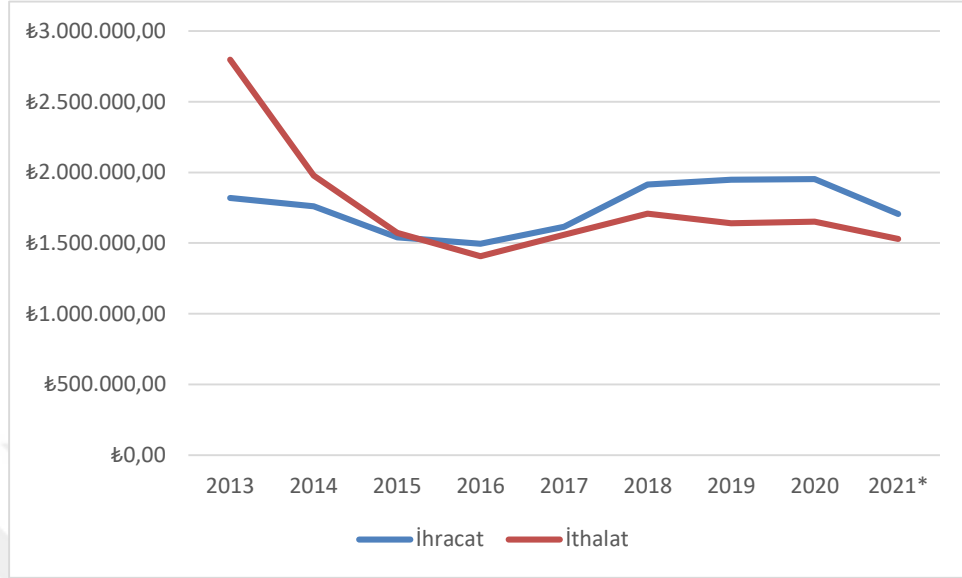
Kaynak: Tekirdağ Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

Tekirdağ ili verimli toprakları sebebiyle fazla sayıda tarım ile uğraşan nüfus barındırmaktadır. Tarım ile uğraşan nüfus sayısının oldukça fazla olması istihdam oranını düşürmektedir. Yerli nüfusun büyük çoğunluğu tarım sektöründe kayıtsız bir şekilde faaliyet göstermekte veya hâlihazırda çalıştığı işin yanı sıra tarımsal faaliyetlerini de sürdürmektedir. Kazanç noktasında alternatifi olan çalışanların çalışma azmi yedek iş olarak görünen tarımsal faaliyetler sebebiyle kırılmaktadır. Bu sebeple sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmeler vasıflı veya vasıfsız yerli işçi bulmakta güçlük çekmekte, uzun süreli çalışan bulmakta zorlanmaktadır. Bölge nüfusunun çalışma iradesinin zayıflığı sebebiyle Tekirdağ ili doğu illerden yoğun göç almaktadır. 2016 yılı TÜİK göç istatistikleri verilerine göre Tekirdağ ili 24.246 kişi göç almıştır. Bu sayı Tekirdağ'ı Türkiye'nin en çok göç alan ikinci ili konumuna getirmektedir (TÜİK, Göç İstatistikleri, 2017).

3.3. Tekirdağ İli Dış Ticaret Yapısı

Tekirdağ, bulunduğu konum itibarıyla Türkiye'nin önde gelen dış ticaret merkezleri arasında yer almaktadır. Tekirdağ, il sınırları içerisinde bulunan E80, E84 ve D-100 karayolları, 56 km demiryolu ve limanları ile tüm nakliye unsurlarını bir arada kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Türkiye'nin Avrupa'ya açılan ticaret kapısı olarak adlandırabilecek Tekirdağ, Türk ihracatının Avrupa ile ilişkileri açısından önemli bir konumdadır (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015: 10).

Tekirdağ bünyesinde Uluslararası Çorlu Atatürk Hava Limanı, Ceyport, Martaş ve Asyaport olmak üzere üç uluslararası liman bulundurmaktadır. Asyaport Türkiye'nin ilk transit konteyner limanıdır ve Avrupa'nın üçüncü büyük transit konteyner limanıdır (Tekirdağ İli Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi, 2017: 4).

Şekil 4: Tekirdağ İli Dış Ticaret Eğilimi (2013-2021)

*30.09.2021 tarihi itibariyle güncel verilerdir

Kaynak: TÜİK Dış Ticaret Verileri 22.10.2021

Şekil 4’te 2013-2021 yılları arası Tekirdağ iline ait dış ticaret verileri yer almaktadır. Tekirdağ ihracatının ithalatı karşılama durumu 2013-2015 yılları arasında negatif durumda iken 2015 yılı ile birlikte ihracatın ithalatı karşılayabildiği dikkat çekmektedir.

Tekirdağ 30.09.2021 verilerine göre 1.704.900 bin ABD doları ihracat ile Türkiye sıralamasında 14. Sırada yer almaktadır. Tekirdağ ilin sanayi GSYH payı bakımından 6. Büyük şehir olmasına karşın ihracat bakımından 14. şehir olması durumunun altında üretilen ürünlerin teknoloji düzeyi yatmaktadır. Tekirdağ’da faaliyet gösteren sanayi işletmelerinin çoğunluğu düşük teknoloji ürünler üretmektedir. Öte yandan referans alınan ithalat ve ihracat verileri işletme merkezinin kayıtlı olduğu vergi dairesi iline göre hesaplanmıştır. Tekirdağ İstanbul merkezli işletmelerin yoğun olarak yer aldığı bir sanayi şehir olması sebebiyle ithalat ve ihracat rakamları olduğundan düşük görünmektedir. Bu olumsuz duruma rağmen ihracatın ithalatı karşılama oranı bakımında Tekirdağ Türkiye ortalamasından

oldukça yüksektir (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015: 10).

Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren işletmeler en çok Almanya ile dış ticaret yapmaktadır. Almanya, hem ihracat hem de ithalat verilerinde Tekirdağ ekonomisinin en çok etkileşim kurduğu ülkedir. Tekirdağ ekonomisi ihracat noktasında Birleşik Krallık, İtalya, Fransa, Irak ve Rusya ile de yoğun ticari ilişki içerisinde. Diğer taraftan Tekirdağ'ın ithalat gerçekleştirdiği ülkeler arasında ön plana Çin, Bulgaristan, İtalya ve G. Kore çıkmaktadır (Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Raporu, 2015: 10).

Tekirdağ ilinin toplam GSYH içerisindeki payında olduğu gibi Tekirdağ toplam ihracatı içinde de sanayi ürünleri ön plandadır. Tekirdağ'da gerçekleştirilen toplam ihracat içerisinde tekstil ürünleri ilk sırada yer almaktadır. Tekstil sektörünü, elektrik-elektronik ve kimyasal ürünler takip etmektedir (Türkiye İhracatçıları Meclisi, 2017). İthalat kalemlerinde ise işlenmemiş deri, kimya hammadde, tekstil makineleri ve yağlık ay çekirdeği öne çıkmaktadır.

Tekirdağ ilinde ihracat yapan işletme sayısı 2017 yılı Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü verilerine göre 597'dir. İhracatçı işletmeler Çorlu, Çerkezköy ve Ergene ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Tekirdağ toplam Organize Sanayi Bölgesi sayısının yarısından fazlasını sınırları içerisinde barındıran Çorlu, Çerkezköy ve Ergene ilçelerinde faaliyet gösteren işletmelerin ihracat kabiliyeti oldukça yüksektir. Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren ihracatçı işletmelerin yarısından fazlası Çorlu ve Ergene ilçelerindedir bu ilçeleri Çerkezköy takip etmektedir. İhracatçı işletme sayısı bakımından son sırada ise turizm odaklı bir ilçe sebebiyle Şarköy yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tekirdağ İl Müdürlüğü İşletme İstatistikleri, 2017). Tablo 16'da ihracatçı işletmelere ait bilgiler yer almaktadır. Ergene ilçesi daha öncesinde Çorlu'nun bir mahallesi olması sebebiyle hesaplamalarda Çorlu içerisinde yer almaktadır. Tabloda görüleceği üzere Tekirdağ ili ihracat kapasitesi Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinde yoğunlaşmaktadır.

Ergene’de yer alan Avrupa serbest bölgesi bu yoğunlaşmanın odağında yer almaktadır.

Tablo 16: Tekirdağ İli İhracatçı İşletme Dağılımı

İLÇE	İŞLETME SAYISI
Çorlu	337
Çerkezköy	163
Süleymanpaşa	53
Hayrabolu	11
Saray	10
Muratlı	9
Malkara	8
Marmara Ereğlisi	4
Şarköy	2
TOPLAM	597

Kaynak: Tekirdağ Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOSGEB GİRİŞİMCİLİK DESTEKLERİ YARARLANICILARININ ANALİZİ VE KULLANILAN DESTEKLERİN DAĞILIMI : TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ

Çalışmanın bu bölümünde “KOSGEB Girişimcilik Destekleri Yararlanıcılarının Analizi ve Kullanılan Desteklerin Dağılımı: Tekirdağ İli Örneği” adlı anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir. Ayrıca KOSGEB Karar Yönetim Destek Sisteminden ve KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığından alınan bilgiler ışığında hazırlanan tablolar açıklanmıştır.

4.1. Tekirdağ İli Profili

Tekirdağ, geniş tarım arazileri ve verimli toprakları ile ön plana çıkan bir ildir. Tekirdağ, gelişim süreci verimli toprakların etkisi ile tarım ürünlerinin hammaddesini oluşturduğu içki üretim işletmeleri, un üretim işletmeleri ve yağ üretim işletmeleri ile başlamıştır. Takip eden süreçte tarımsal üstünlüğünün yanında bulunduğu bölge ve ekonomik merkezlere yakınlığı ve sınırları içerisinde bulundurduğu deniz, hava, kara ve demir yolları ulaşım ağlarının üzerinde olması gibi özellikler ile Çorlu, Çerkezköy bölgelerinde gelişmeye devam etmiştir. Bu bölgelerde oluşturulan organize sanayi bölgeleri ile Tekirdağ’ın gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır.

4.2. Araştırmanın Amacı

Girişimcilik, ulusal ve uluslararası çerçevede makroekonomik göstergelerin oluşumu açısından oldukça önemli bir konumdadır. Girişimciler tarafından kurulan işletmelerin kırılma dönemi olarak adlandırılacak 3 yıllık süreci rahat atlatabilmesi, kurulan işletmelerin hayatta kalma oranının artırılması girişimcilik desteklerinin temel amacıdır. Bu çalışma ile hâlihazırda yürütülen girişimcilik desteklerinin analizi yapılarak sürdürülebilir girişimlerin hayata geçmesinin önündeki olası engeller tespit edilebilerek ve çözüm önerileri sunulmak istenmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı KOSGEB tarafından uygulanan girişimcilik desteklerinin durum analizinin yapılarak, yürütülen destek çalışmalarının hükümet programları ve ulusal hedefler ile uyumunun en üst düzeye çıkarılabilmesi için öneriler ortaya koymaktır. Aynı zamanda mevcut desteklerin veriminin artırılabilmesi için destek önerilerinin verilmesi de amaçlanmaktadır.

4.3. Araştırmanın Sınırları ve Araştırma Grubu

Araştırmanın sınırı Tekirdağ ilinde KOSGEB tarafından sağlanan girişimcilik desteklerinden yararlanan işletmeler olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda KOSGEB karar yönetim sistemi verilerine göre Tekirdağ ilinde girişimcilik desteklerinden yararlanmış tüm işletmeler araştırma grubunu oluşturmaktadır.

Tekirdağ il sınırları içerisinde bulunan iki adet KOSGEB il müdürlüğü bulunmaktadır. Bu müdürlüklerden biri olan KOSGEB Tekirdağ Güney Müdürlüğü'nün etki alanına giren Çerkezköy, Süleymanpaşa, Malkara, Hayrabolu, Muratlı ve Şarköy ilçelerinde faaliyet gösteren, KOSGEB girişimcilik desteklerinden yararlanan 464 işletme bulunmaktadır. Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren bir diğer müdürlük ise KOSGEB Tekirdağ Kuzey Müdürlüğü'dür. Söz konusu müdürlük etki alanında yer alan Ergene, Saray, Kapaklı, Çorlu ve Marmara Ereğlisi ilçelerinde faaliyet gösteren, KOSGEB girişimcilik desteklerinden faydalanan 347 işletme bulunmaktadır. Bahsi geçen 811 işletme araştırmanın ana kütesini oluşturmaktadır.

KOSGEB girişimcilik desteklerinden faydalanan 811 işletme %95 güven aralığı ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmek istenmiştir. Bu bağlamda girişimci işletmeleri analiz edebilmek için 261 işletme ile anket çalışması yapmak yeterli bulunmuştur. Ana kütleliyi oluşturan tüm işletmeler ile iletişime geçilmiş ve anket çalışmasına katılım sağlamaları talep edilmiştir. Yapılan çalışmaya 308 işletme yanıt vermiştir. Anket çalışmasına katılım sağlayan işletme yetkililerinin doğru ve güvenilir bir şekilde anketi doldurdukları kabul edilmiştir.

4.4. Araştırmanın Yöntemi

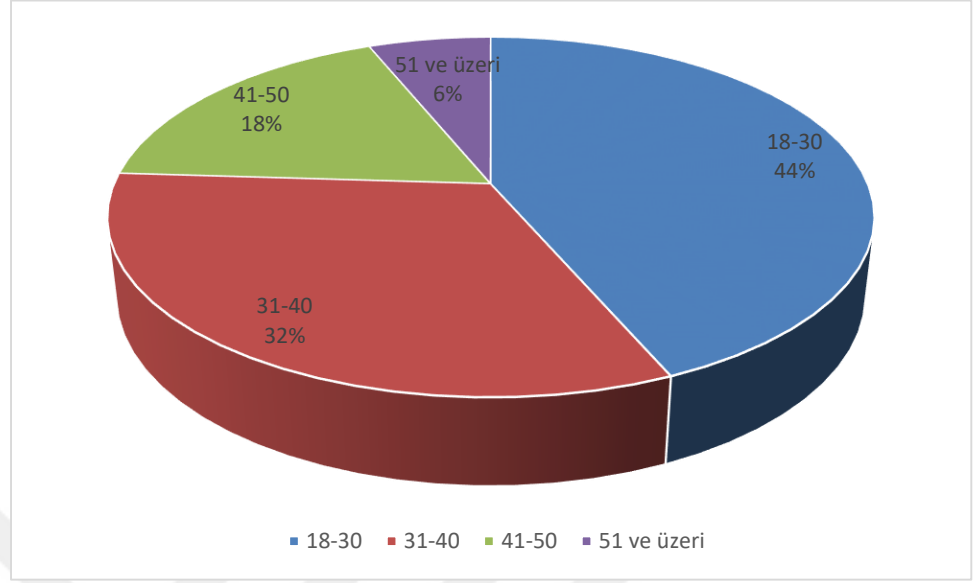
Ana kütleyi oluşturan 811 işletme anket yolu ile betimlenmeye çalışılmıştır. Anket çalışmasının basit, anlaşılır ve hızlı bir şekilde yanıtlanabilmesi için sorular özenle hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular deneme ölçekli bir gruba iletilmiş, soruların analiz için uygunluğu kontrol edilmiştir. Anket çalışmasının güvenilirliğini düşüren ve açık uçlu olabilecek sorular çıkarılmıştır. Ön hazırlık sürecinin sonunda iki bölümden ve 26 sorudan oluşan anket çalışmasının girişimci işletmelere iletilmesine karar verilmiştir.

Anket çalışması iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde katılımcılara çoktan seçmeli 13 soru yöneltilmiştir. İkinci bölümde ise likert ölçeğine uygun olarak katılımcıların, KOSGEB girişimcilik destekleri hakkında fikirlerinin ölçülebilmesi amacıyla 13 önerme iletilmiş ve söz konusu önermelere katılma durumları sorulmuştur.

4.5. Araştırmanın Analizi ve Bulguları

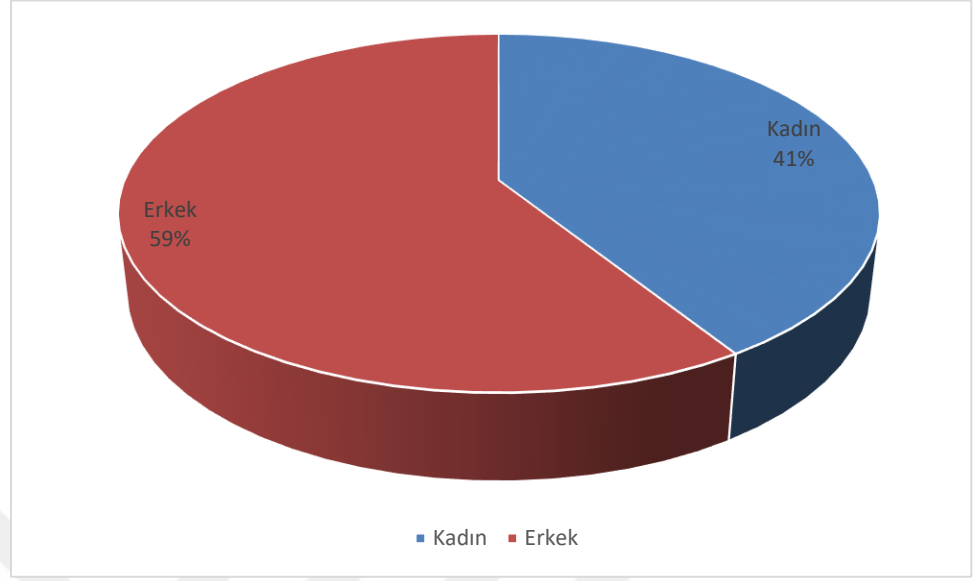
Çalışmanın bu bölümünde anket çalışmasına katkı sağlayan işletmelerin genel bilgileri analiz edilerek değerlendirilmiştir. Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren, KOSGEB girişimcilik desteklerinden faydalanan işletmelerin anket çalışması sonucu elde edilen bulguların soru bazında değerlendirilmesi alt başlıklarda paylaşılmıştır.

Anket çalışmasının ilk sorusunda katılım sağlayan girişimcilerin işletme kuruluş tarihindeki yaşı sorulmuştur. İşletme kuruluş tarihindeki yaşın sorulmasının amacı girişimcilerin faaliyetlerine başlangıç yaşlarının belirlenmesi ve işletmenin faal olduğu yılların çalışma verilerinde hatalı sonuç verebilme ihtimalinin önüne geçilmek istenmesidir.

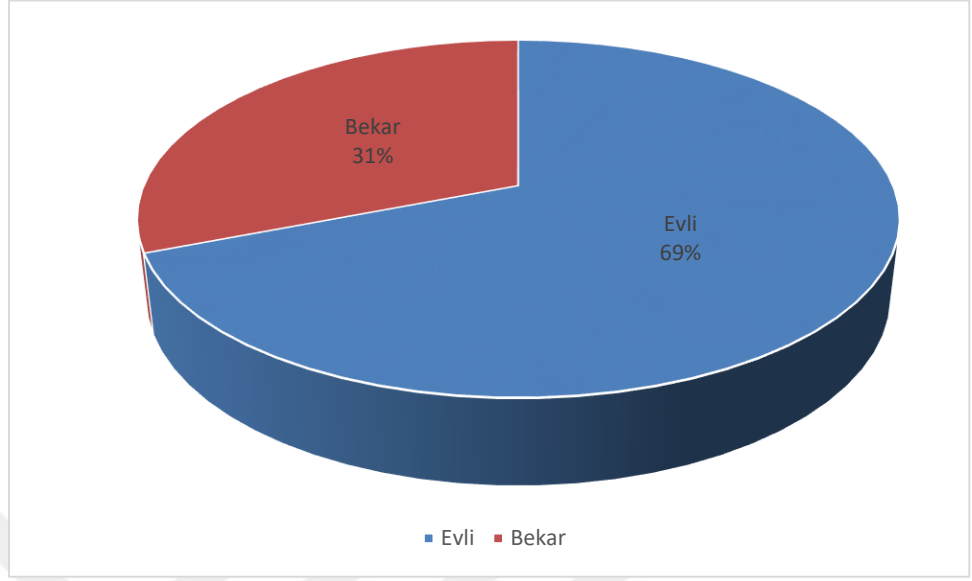
Şekil 5: Girişimcilerin Yaş Dağılımı

Şekil 5'te görüldüğü gibi anket çalışmasına katılım sağlayan girişimcilerin 134'ü KOSGEB tarafından genç olarak değerlendirilen 18-30 yaş aralığındadır. 18-30 yaş aralığında girişimcilik faaliyetine başlayan kişilerin ankete katılım sağlayan tüm girişimciler içerisindeki oranı %44'dür. Ankete katılım sağlayan girişimcilerin 100'ü 31-40 yaş aralığında iken %18'i ise 41-50 yaş aralığındadır. Anket çalışmasına göre 19 girişimci ise 51 ve üzeri yaşa sahiptir. TÜİK 2018 verilerine göre Türkiye genelinde işveren olarak çalışanların büyük çoğunluğunu oluşturan 35-44 yaş grubu olduğu göz önünde bulundurulduğunda Tekirdağ'da girişimcilik desteklerinden faydalanan işletmelerin oldukça genç olduğu söylenebilir.

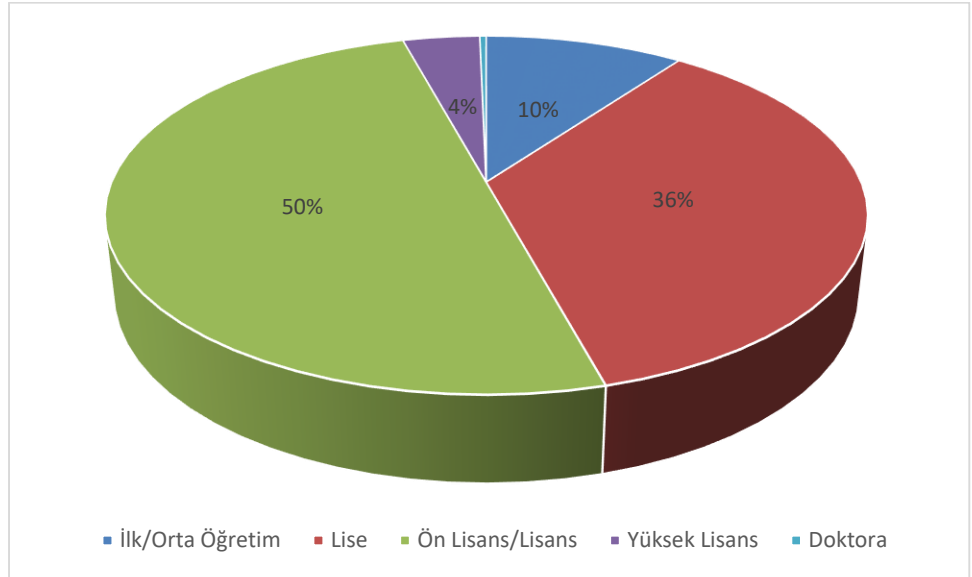
Şekil 6: Girişimcilerin Cinsiyet Dağılımı

Anket çalışmasının ikinci sorusunun girişimcilere cinsiyet durumları sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre oluşturulan Şekil 6'da anket çalışmasına katılım sağlayan girişimcilerin cinsiyet durumları görülmektedir. Ankete katılım sağlayan 308 girişimcinin 181'i erkek, 126'sı ise kadındır. 2018 yılı TÜİK girişimcilik verilerine göre Türkiye'de işveren olan çalışanların %18'i kadın, %82'si ise erkektir. Tekirdağ'da kadın girişimcilerin oranı Türkiye geneline göre neredeyse üç katı daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında Tekirdağ'da kadın girişimcilerin Türkiye ortalamasına göre oldukça yüksek bir seviyede olduğu söylenebilir.

Şekil 7: Girişimcilerin Medeni Durum Dağılımı

Anket çalışmasının üçüncü sorusunda işletmelere medeni durumları sorulmuştur. Şekil 7’de ankete katılım sağlayan girişimcilerin medeni durum bilgisi yer almaktadır. Verilen yanıtlara göre 212 girişimcinin medeni durumu evli, 95 girişimcinin ise bekâr olduğu görülmektedir.

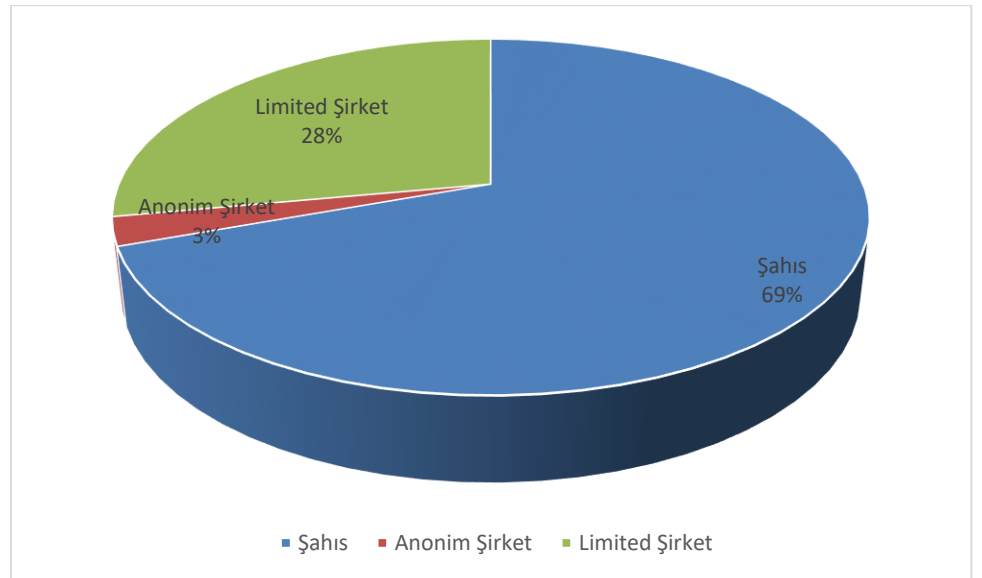

Şekil 8: Girişimcilerin Öğrenim Durumu Dağılımı

Anket çalışmasının dördüncü sorusunda işletmelere eğitim durumları sorulmuştur. Şekil 8’de Tekirdağ’da KOSGEB girişimcilik desteklerinden

faydalanan ve anket çalışmasına katılım sağlayan girişimcilerin mezuniyet durumları yer almaktadır. TÜİK 2018 yılı girişimcilik verilerine göre Türkiye geneli girişimcilerin eğitim durumunu karşılaştırmak ilgili verinin okunmasında faydalı olacaktır. Ankete katılım sağlayan 308 girişimcinin 154'ü yani %50'si ön lisans veya lisans mezunu olduğunu belirtmiştir Türkiye genelinde bu oran %29'dur. Tekirdağ örneğinde lise mezunu girişimci sayısı 110 ile anket toplamının %36'sını oluşturmaktadır. Türkiye genelinde ise lise mezunu girişimcilerin oranı %15 olarak açıklanmıştır. Ankete katılım sağlayan girişimcilerin %10'u ilk ve orta öğretim mezunu olduğunu belirtmiştir. Türkiye genelinde ise ilgili mezuniyete sahip girişimcilerin oranı %43 ile en büyük eğitim düzeyi yüzdesini oluşturmaktadır.

Tekirdağ örneği ile Türkiye geneli verileri karşılaştırıldığında Tekirdağ girişimcilerinin eğitim düzeyi Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde lise ve altı mezuniyete sahip girişimcilerin oranı %60'larda iken ilgili oran Tekirdağ örneğinde bu oran %40'lardadır.

Şekil 9: Girişimcilerin Hukuki Statüsü

Anket çalışmasının beşinci sorusunda işletmelere hukuki statüleri sorulmuştur. Verilen yanıtlara göre 308 girişimcinin 214'ü, diğer bir deyişle

ankete katılanların %69'u şahıs işletmesi statüsünde işletmesini kurmuştur. Şahıs işletmesi oranını %28 ile limited şirket takip etmektedir, limited şirketi kuran girişimci sayısı 86'dır. TÜİK 2018 girişimcilik bülteni verilerine göre Türkiye'de yeni kurulan işletmelerin %70,3'ü şahıs işletmesi statüsündedir. Tekirdağ ili verileri Türkiye geneli tablo ile paralel bir görüntü çizdiği söylenebilir.

Tablo 17: Girişimcilerin Ana Faaliyeti (Nace Rev.2)

Ana Faaliyet	Sayı	Yüzde
Toptan ve Perakende Ticaret	90	29,22%
İmalat	84	27,27%
Diğer Hizmet Faaliyetleri	63	20,45%
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	22	7,14%
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti	17	5,52%
Yazılım Geliştirme ve Bilgi İletişim	10	3,25%
İnşaat	8	2,60%
Motorlu Kara Taşıtlarının Onarımı	7	2,27%
Finans ve Sigorta	6	1,95%

Altıncı soruda girişimcilere Nace Rev.2 dâhilinde işletmelerine ait ana faaliyetleri sorulmuştur. Nace Rev. 2 kapsamında motorlu kara taşıtlarının onarımı faaliyeti ve toptan ve perakende ticaret faaliyet aynı kategoride yer almaktadır. Ancak hazırlanan ilk ankette işletmelerin hatalı seçim yaptığı görüldüğü için ilgili kategori ikiye ayrılarak işletmelere yönlendirilmiştir. Ancak değerlendirme bütün olarak yapılacaktır. Ankette yer alan iki faaliyet içerisinde yer alan işletme sayısı 97 olarak gerçekleşmiştir. Bu girişimci sayısı ankete katılım sağlayan işletmelerin %31'ini oluşturmaktadır. 2018 yılı TÜİK girişimcilik istatistiklerine göre yeni kurulan işletmelerin %12,8'i toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının onarımı faaliyetinde yer almaktadır. Tekirdağ ili örneği ilgili faaliyet koduna göre Türkiye geneli ortalamasına göre neredeyse üç katı olarak gerçekleşmiştir.

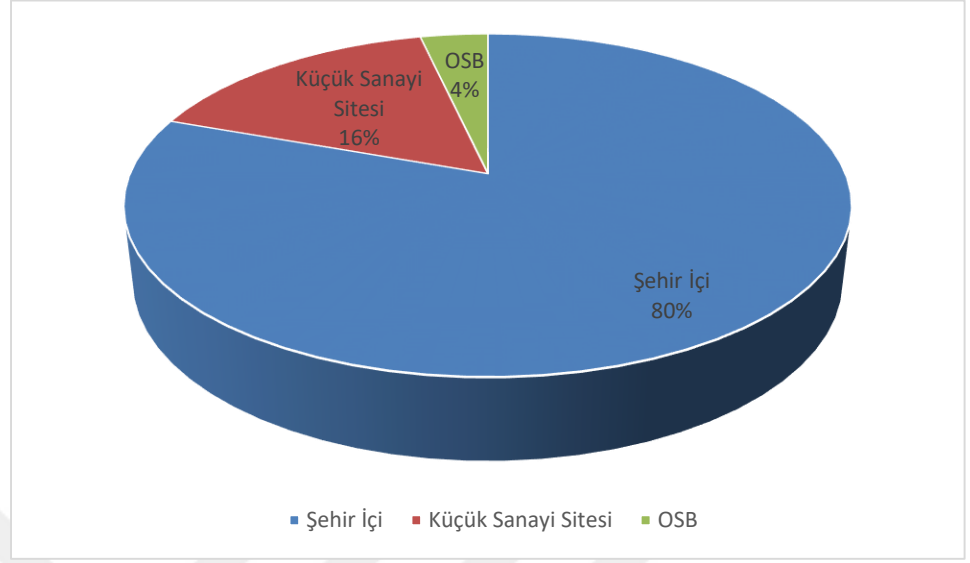
Altıncı soruya verilen yanıtlar incelendiğinde toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının onarımı faaliyetinden sonra en çok girişimcilik imalat sektöründe gerçekleşmiştir. Tekirdağ'da KOSGEB girişimcilik desteklerinden faydalanan ve ankete yanıt veren işletmelerin

84'ü, diğer bir deyişler %27'si imalat sektöründe faaliyet göstermektedir. 2018 yılı TÜİK girişimcilik verilerine göre Türkiye'de hayata geçen girişimlerin %11,6'sı imalat sektöründe yer almaktadır. Tekirdağ ili örneği imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler açısından Türkiye ortalamasının neredeyse üç katı oranındadır.

TÜİK verilerine göre Tekirdağ ili örneğinde;

- Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler,
- Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri,
- Yazılım Geliştirme ve Bilgi İletişim Faaliyetleri,
- İnşaat,
- Finans ve Sigorta Faaliyetleri,

oransal olarak Türkiye ortalamasının altında gerçekleşmiştir. Diğer taraftan toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının onarımı, imalat ve diğer hizmet faaliyetleri ise Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durumun temel sebebi Tekirdağ ilinin imalat yoğun bir yapısının olması olarak görülebilir. Aynı zamanda Tekirdağ gelir seviyesi olarak Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu düşünüldüğünde hizmetler sektörünün gelişmiş olması da bu durumun bir diğer sebebi olarak görülebilir.

Şekil 10: Girişimci işletmenin Bulunduğu Yer

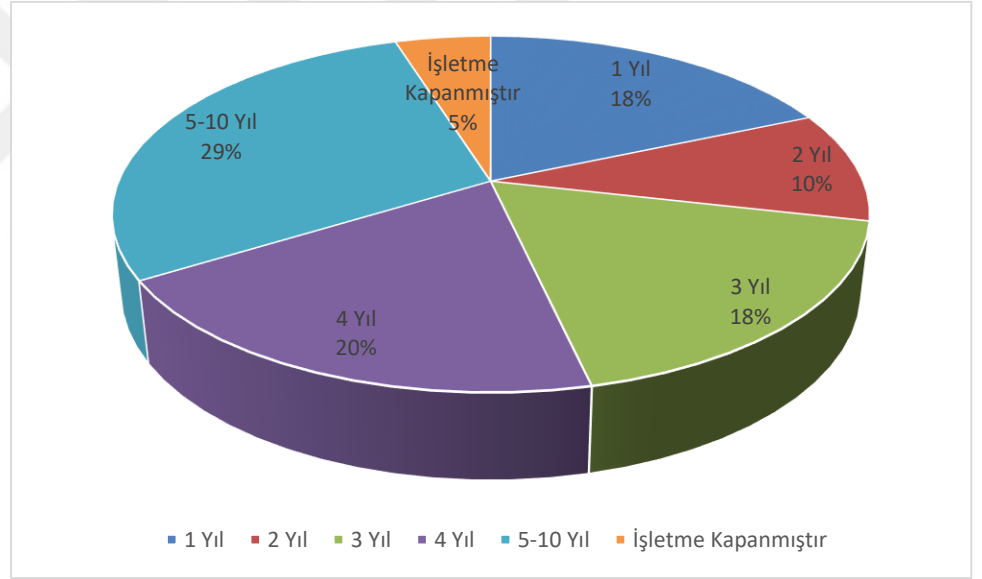
Anket çalışmasının yedinci sorusunda işletmelerin bulunduğu yer bilgisi sorulmuştur. Bu soru ile işletmelerin örgütlenmiş ve kümelenmiş alanlarda faaliyet gösterme durumları incelenmek istenmiştir. Verilen yanıtlara göre oluşturulan şekil 10'da görüleceği gibi anket çalışmasına katkıda bulunan girişimcilerin 247'si şehir içinde örgütlenmemiş alanlarda faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Diğer taraftan işletmelerin 49'u küçük sanayi sitesinde faaliyet gösterirken, 11 girişimci işletme ise organize sanayi bölgelerinde faaliyet gösterdiğini belirtmiştir.

Tablo 18: Girişimcilerin Faaliyette Bulunduğu İlçeler

İlçe	Sayı	Oran
Süleymanpaşa	103	33,44%
Çorlu	95	30,84%
Çerkezköy	49	15,91%
Ergene	18	5,84%
Muratlı	14	4,55%
Kapaklı	12	3,90%
Saray	6	1,95%
Malkara	4	1,30%
Şarköy	4	1,30%
Hayrabolu	2	0,65%
Marmara Ereğlisi	1	0,32%

Anket çalışmasının sekizinci sorusunda işletmelere faaliyette buldukları ilçe bilgisi sorulmuş ve tablo 18’de verilen yanıtlar gösterilmektedir. Tekirdağ’da KOSGEB girişimcilik desteklerinden faydalanan girişimcilerin Süleymanpaşa ve Çorlu ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Süleymanpaşa ve Çorlu’da faaliyet gösteren girişimciler Tekirdağ ili toplamının %64’ünü oluşturmaktadır. Bahsi geçen ilçeler Tekirdağ nüfusunun %44’ünü oluşturan en büyük iki ilçedir. Girişimcilik faaliyetlerindeki ilçe yoğunlaşması Tekirdağ nüfusuna paralel olarak gerçekleşmiştir. Nüfusu yoğun ilçelerde daha fazla girişimcilik faaliyeti gerçekleştiği söylenebilir.

Şekil 11: Girişimcilerin Faaliyet Süresi

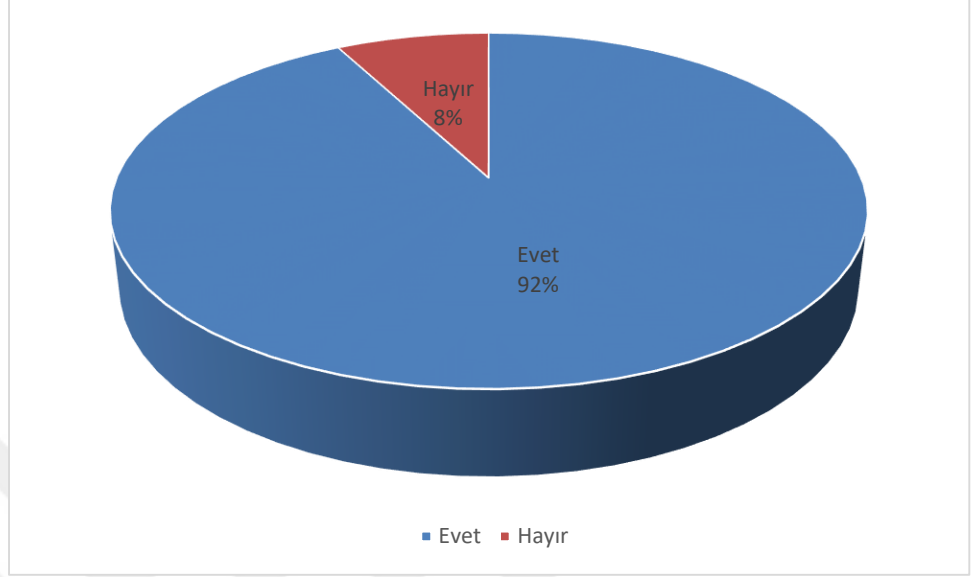
Anket çalışmasının dokuzuncu sorusunda girişimcilere kaç yıldır faal oldukları bilgisi sorulmuştur. Verilen cevaplara göre oluşan dağılım şekil 11’de gösterilmektedir. Şekle göre girişimcilerin %65’i son 4 yıllık süreçte işletmelerini kurmuşlardır. Şekilde görülen kırılma dönemi 2017 yılına denk gelen 4 yıldır faal olduğunu belirten girişimcilerdir. 2017 yılında KOSGEB girişimcilik desteklerinin üst limitleri artırılmıştır. Artırılan limitler sonrası girişimcilerde oluşan farkındalığı ortaya çıkardığı söylenebilir.

Şekil 11’de görüleceği gibi ankete katılım sağlayan girişimcilerden 15’i işletmelerini kapattıklarını belirtmişlerdir. Diğer bir deyişler ankete katılım sağlayan girişimcilerin %5’i işletmelerini kapatmak durumunda kalmıştır. TÜİK 2018 yılı verilerine göre 2017 yılında Türkiye’de kurulan işletmelerin hayatta kalma oranı %82,1 olarak gerçekleşmiştir. Kurulan her yüz işletmenin yirmisi ilk yıllarını doldurmadan kapanmıştır. KOSGEB girişimcilik desteklerinin uygulamaya koyulduğu on yıllık süreçte Tekirdağ ilinde yer alan girişimcilerin kapanma oranı ise %5 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum Tekirdağ’da KOSGEB desteği ile faaliyetine başlayan işletmelerin hayatta kalma oranlarının Türkiye geneline göre oldukça yüksek durumda olduğunu göstermektedir.

Tablo 19: Girişimci İşletmede Çalışan Personel Sayısı

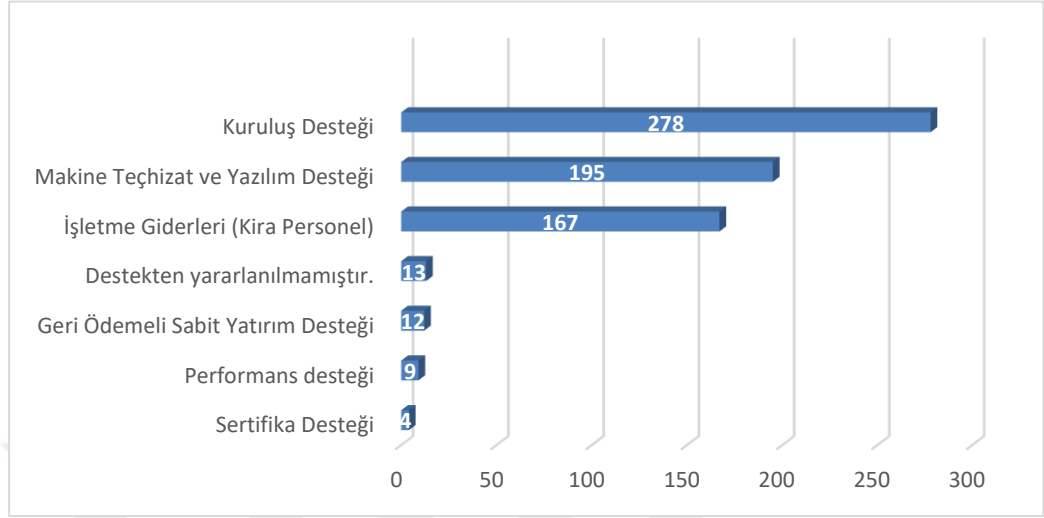
Çalışan sayısı	İşletme Sayısı	Yüzde
0	78	25,32%
1	77	25,00%
2	54	17,53%
3	33	10,71%
4	12	3,90%
5-10	31	10,06%
10-20	17	5,52%
20 üzeri	6	1,95%

Onuncu soruda ankete katılan girişimcilere, işletmelerinde çalışan personel sayısı bilgisi sorulmuştur. İlgili soru için işletmelerden alınan yanıtlar ışığında oluşan frekanslar tablo 19 gösterilmektedir. Ankete katılım sağlayan girişimcilerin dörtte biri işletmesinde kendisi haricinde çalışan bulundurmadığını belirtmiştir. Yine aynı oranda girişimci, işletmesinde sadece bir çalışan istihdam ettiğini belirtmiştir. Tablo 19 incelendiğinde çalışan personel sayısı arttıkça işletme sayısının azaldığı görülebilmektedir. Bu durum işletmelerin büyük çoğunluğunun mikro ölçekli KOBİ’ler olmasına neden olmaktadır. Ayrıca Tekirdağ’da KOSGEB girişimcilik desteklerinden faydalanan işletmelerin istihdam noktasında bölgeye olan katkılarının ise kısıtlı olduğu söylenebilir.

Şekil 12: Girişimcinin Mevzuat Okuma Durumu

Anket çalışmasının on birinci sorusunda işletmelere KOSGEB girişimcilik mevzuatlarını daha önce okuyup okumadıkları sorulmuştur. Bu sorunun soruluş amacı işletmelerin KOSGEB iş ve işlemleri yürütmekte inisiyatif alıp almadıklarını görmektir. Genel olarak girişimci adayları iş modeli hazırlama ve başvuru formu oluşturma noktasında hiçbir işleme müdahil olmadan muhasebecilerinden veya üçüncü kişilerden destek alma eğilimine gitmektedir. Bu durum işletmelerin proje hazırlama alışkanlığının önüne geçmektedir. İlgili soruya verilen yanıtlar ile oluşturulan şekil 12’de görüleceği gibi ankete katılım sağlayan girişimcilerin 284’ü KOSGEB girişimcilik destek programlarına ait uygulama esaslarını daha önce okuduğunu belirtmiştir.

Şekil 13: Girişimcilerin Yararlandığı Destek Türleri

Anket çalışmasının on ikinci sorusunda işletmelere girişimcilik destek programları kapsamında hangi destek türlerinden yararlandıkları sorulmuştur. On ikinci sorusunda ise girişimcilerin KOSGEB’den yararlandıkları destek tutarı sorulmuştur. Bu sorulara verilen yanıtlar KOSGEB yönetim karar destek sistemi verileri ve KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığından temin edilen veriler ile birlikte değerlendirilmeye çalışılmıştır.

KOSGEB girişimcilik desteklerinin ilk olarak uygulamaya koyulduğu yıl 2010 yılıdır. Bu yıl Tekirdağ ilinde sadece iki işletme KOSGEB girişimcilik desteklerinden yararlanmıştır. Takip eden yıllık süreçte Tekirdağ’da KOSGEB desteklerinden faydalanan işletmelerden anket çalışmasına katkıda bulunanların yararlandığı destek türlerine ilişkin özet tablo şekil 13’te yer almaktadır.

Kuruluş desteği, girişimcilik desteklerinin ilk uygulanmaya başladığı 2010 yılından itibaren sağlanan bir destektir. Bu destek ile girişimcilerin işletmelerini kurmak için katlandığı masraflar için verilmektedir. Bu destek türünün ilk kurgusunda kuruluş ile ilgili yapılan tüm masrafların belgelendirilmesi şartıyla sağlanmakta iken mevcut uygulamada herhangi

bir belge talep edilmeksizin işletme türüne göre faaliyet türü gözetmeksizin seyyanen verilmektedir. Şekle göre ankete katılım sağlayan işletmelerin %90,26'sı kuruluş desteğinden faydalandığını söylemiştir. Bu destekten yararlanma oranının yüksek olmasının sebebi uzun süredir ilgili destek türü için belge talep edilmemesidir. Ancak belge talebi olduğu dönemlerde de yapılan açılış işlemlerinin resmi makamlar ile gerçekleştirilmesinden dolayı belgelerin temini ve saklanması işletmenin inisiyatifine bırakılmadığı için evrak ibrazı noktasında problemle karşılaşılmamıştır.

Kuruluş desteğinin ardından işletmelerin en çok yararlandığı girişimcilik desteği türü makine, teçhizat ve ofis donanım desteği olmuştur. Ankete göre girişimcilerin %63,31'i makine, teçhizat ve ofis donanım desteğinden faydalandığını belirtmiştir. Geleneksel girişimci desteği dışındaki tüm girişimcilik desteklerinde ilgili destek türüne ilişkin destek bulunmaktadır. Ankete katılım sağlayan işletmelerden 52'si geleneksel girişimci desteğinden faydalanmıştır. İçeriği gereği makine teçhizat desteği barındırmayan girişimcilik desteğini anket verilerinden çıkardığımızda ilgili destek türünden yararlanan işletmelerin oranı %76'ya çıkmaktadır.

Anket sonuçlarında göre girişimci işletmelerin en çok yararlandığı üçüncü destek türü işletme giderleri desteğidir. Ankete yanıt veren girişimcilerin 167'si, diğer bir deyişle %54,22'si işletme giderleri desteğinden yararlanmıştır. Bu desteğin içeriğinde 2015 yılına kadar girişimcilerin kira, personel maaşı, elektrik faturası, su faturası, gaz faturası gibi ay içerisinde katlandığı genel faaliyet giderlerini kapsamaktaydı. 2015 yılından sonra bu gider türünün içeriği sadece kira ve personel maaşını kapsayacak şekilde güncellenmiştir. İşletme giderleri desteği 2019 yılında geleneksel ve ileri girişimcilik desteklerinin hayata geçmesi ile birlikte destek türleri arasından kaldırılmıştır. Ankete yanıt veren işletmelerden 88'i geleneksel veya ileri girişimcilik desteğinden faydalandığı göz önün bulundurulduğunda çalışmadan destek içeriğinde işletme giderleri destek türünü barındırmayan programlar çıkarıldığında, işletme giderleri destek programından faydalanan işletmelerin oranı %76'ya yükselmektedir.

Ankete katılım sağlayan girişimcilerden on üçü KOSGEB girişimcilik destek sürecini başlattığını ancak desteklerden faydalanmadığını belirtmiştir. Makine teçhizat yatırımına yönelik olarak teminat karşılığında verilen geri ödemeli sabit yatırım desteğinden ise on iki işletme faydalanmıştır. Bu destek 2019 yılında değişen girişimcilik desteği sonrasında kaldırılmış olup hâlihazırda geri ödemeleri devam etmektedir. Girişimci işletmelere oluşturdukları istihdama göre program başlangıcının birinci yılı ve ikinci yılında olmak üzere iki dönemde verilen performans desteğinden dokuz işletme faydalanmıştır. Son olarak sertifika desteğinden ise sadece dört işletme yararlanmıştır. Çalışmanın ana konusu olan desteklerin incelenmesi anket çalışması verilerinin paylaşımından sonra daha detaylı olarak incelenecektir.

Tablo 20: Girişimcilere Sağlanan Destek Tutarı

Destek Tutarı	İşletme Sayısı	Oran
0 TL - 4.999 TL	35	11,36%
5.000 TL - 9.999 TL	43	13,96%
10.000 TL - 19.999 TL	51	16,56%
20.000 TL - 29.999 TL	50	16,23%
30.000 TL - 39.999 TL	46	14,94%
40.000 TL - 49.999 TL	39	12,66%
50.000 TL - 74.999 TL	13	4,22%
75.000 TL - 99.999 TL	11	3,57%
100.000 TL - 149.999 TL	4	1,30%
150.000 TL - 199.999 TL	12	3,90%
200.000 TL ve üzeri	4	1,30%

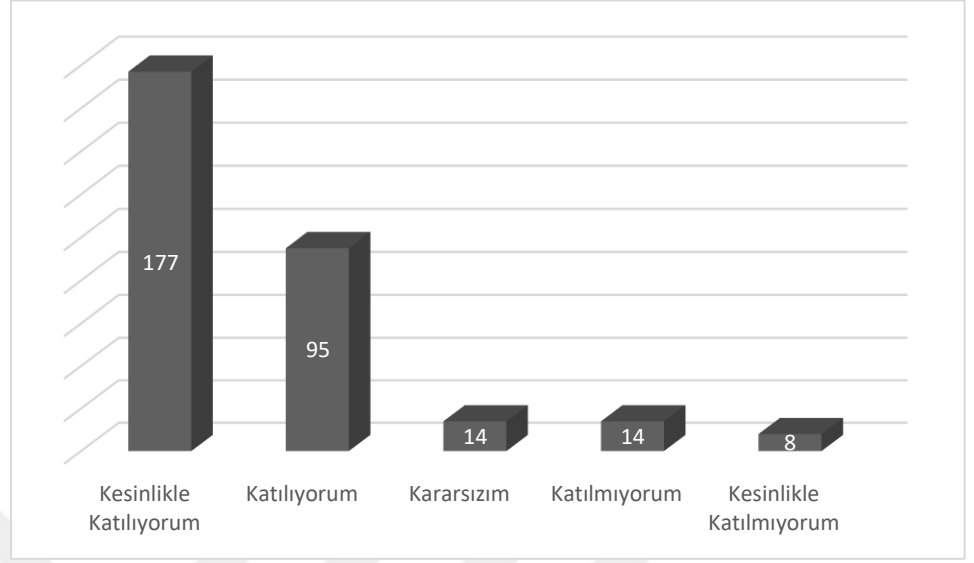
Anket çalışmasının on üçüncü sorusunda girişimci işletmelere KOSGEB girişimcilik destekleri kapsamında taraflarına sağlanan destek tutarı sorulmuştur. Verilen yanıtların frekansları tablo 20’de gösterilmektedir. Tabloya göre 0-4.999 TL arasında destek aldığını belirten işletme sayısı 35’dir. Anketin on ikinci sorusuna destekten yararlanmadığını belirten işletme sayısı bu gruptaki işletmeler arasından çıkarıldığında

KOSGEB'den destek alan işletmeler arasında 0-4.999 TL destek alan işletmelerin oranı %7,1'e inmektedir.

Tabloya göre en çok sayıda işletmenin bulunduğu tutar grubu 10.000.-19.999 TL'dir. Bu tutarlarda destek alan işletme sayısı 51'dir. Tablo genel olarak incelendiğinde işletmelerin %85,71'i, diğer bir deyişle 308 işletmenin 264'ü 50.000 TL altında destek aldığını belirtmiştir. 2019 yılında yapılan mevzuat değişiklikleri öncesi sabit yatırım desteği hariç işletmelere sağlanan destek üst limiti 50.000 TL olarak uygulanmıştır. Söz konusu yığılma işletmelerin destek süreçlerini yürütmek noktasında yaşadığı sıkıntıların yanı sıra mevzuat olarak çizilen üst limitten de kaynaklanmaktadır.

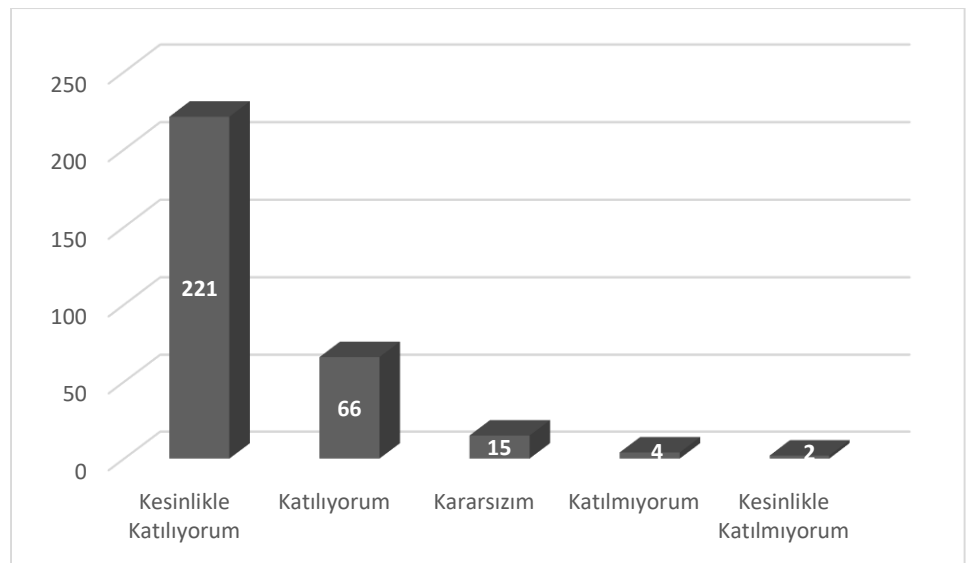
2019 yılı sonrası uygulamaya koyulan ileri girişimci destek programı ile imalatçı işletmelere 300.000 TL'ye kadar destek sağlanabilmektedir. İşletmelerin teknoloji düzeyleri söz konusu üst limiti değiştirebilmektedir. Tablonun son bölümünde yer alan ve 100.000 TL üzeri destek tutarlarına erişebilen işletmelerin neredeyse tamamı ileri girişimcilik destek programı üzerinden başvurularını gerçekleştirmişlerdir.

Anket çalışmasının ikinci bölümünde girişimci işletmelerin KOSGEB girişimcilik destekleri hakkındaki fikirleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda anket çalışmasının on dördüncü sorusu ikinci bölümün ilk sorusudur.

Şekil 14: Girişimcilik desteklerinin faydalı olduğuna inanıyorum

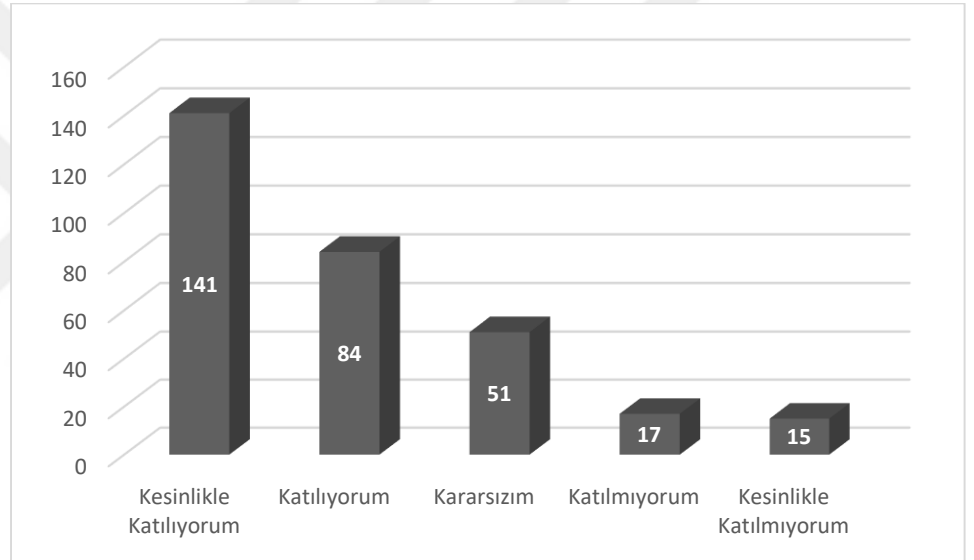
Anket çalışmasının on dördüncü sorusunda katılımcılara girişimcilik desteklerinin faydalı olup olmadığı hakkındaki görüşleri sorulmuş ve alınan yanıtlara göre şekil 14 oluşturulmuştur. Ankete katılım sağlayan girişimcilerin %88'i desteklerin faydalı olduğunu düşünmektedir. Faydalı olmadığını düşünen girişimci sayısı ise 22 olarak gerçekleşmiştir. Girişimciler, KOSGEB girişimcilik desteklerinin faydalı olduğunu düşünmektedir.

Şekil 15: Girişimcilik destek tutarlarının artırılması gerektiğine inanıyorum

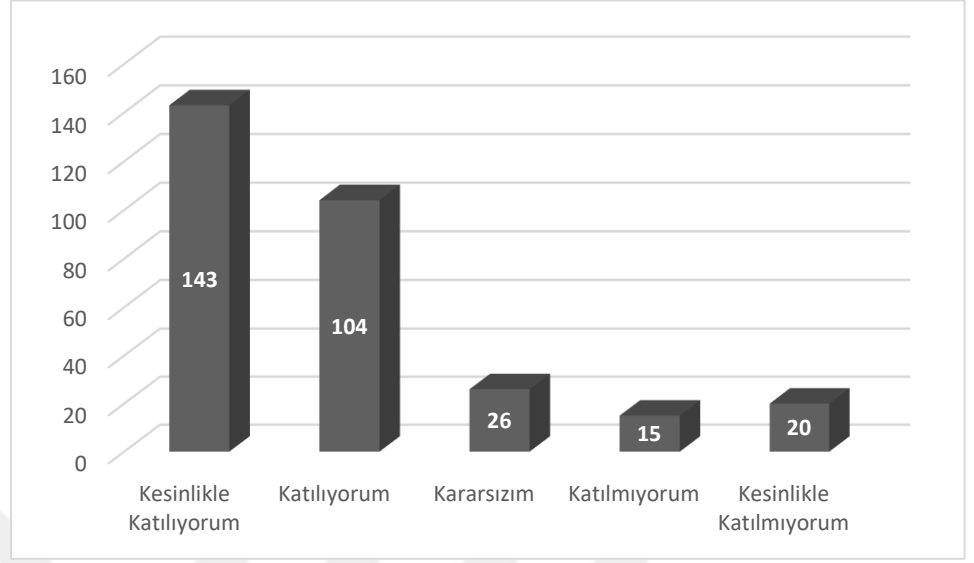

On beşinci soruda girişimcilere “Girişimcilik destek tutarlarının artırılması gerektiğine inanıyorum.” Önermesi hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Şekil 15’te bu önermeye verilen yanıtların dağılımı gösterilmektedir. Verilen yanıtlara göre işletmelerin %93’ü girişimcilik desteklerinin artırılması gerektiğini düşünmektedir. Ankete katılan girişimcileri %5’i bu önerme karşısında kararsız kaldığını belirtirken sadece %2’lik orana sahip işletme destek tutarlarını yeterli bulduğunu belirtmiştir. İşletmeler destekleri faydalı bulmakta ancak destek tutarlarının artırılması gerektiğini düşünmektedir.

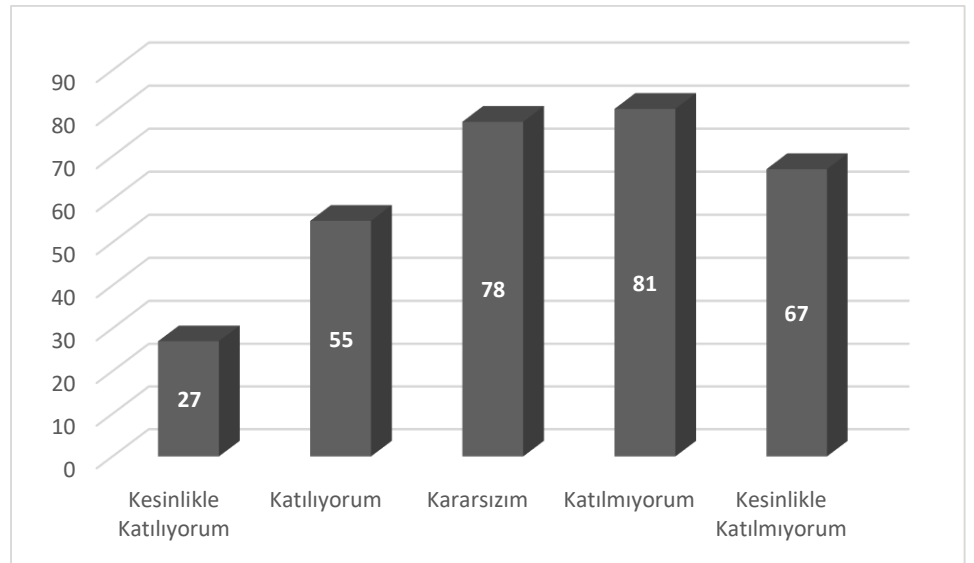
Şekil 16: Girişimcilik destekleri sayesinde işletme ömrümün uzadığını düşünüyorum

Anket çalışmasının on altıncı sorusunda girişimcilere “Girişimcilik destekleri sayesinde işletme ömrümün uzadığını düşünüyorum.” önermesine katılma durumları sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda oluşturulan şekil 16’da gösterildiği üzere girişimcilerin %73’ü işletmelerinin ömürlerinin uzadığını düşündüğünü belirtmiştir. Girişimcilerin %16’sı bu önerme karşısında kararsız kaldıklarını belirtirken, girişimcilerin %10’u yararlandıkları desteklerin işletme ömürlerine katkı sağlamadığını düşünmektedir.

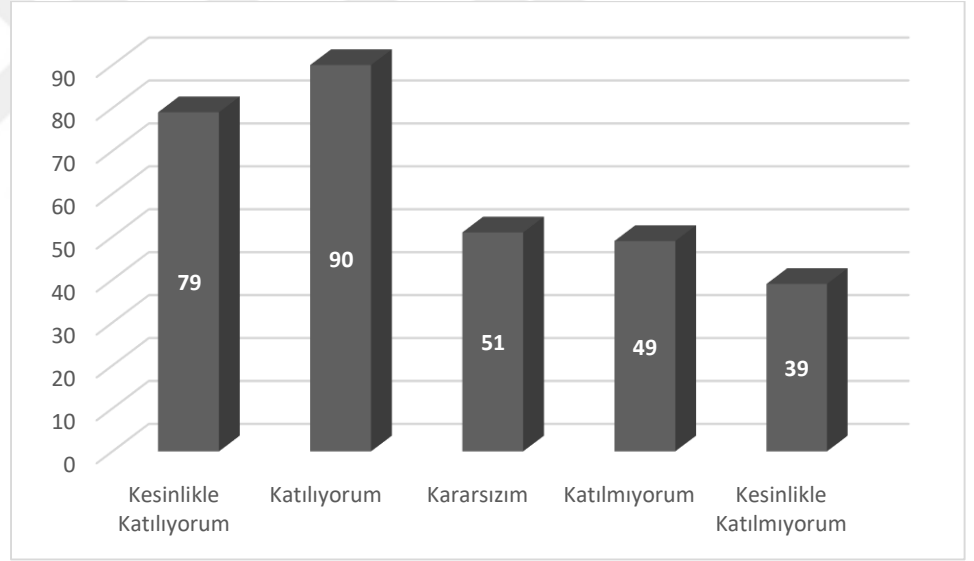
Şekil 17: Girişimcilik desteklerinin nakit akışıma katkı sağladığını düşünüyorum

Çalışmanın on yedinci sorusunda işletmelere “Girişimcilik desteklerinin nakit akışıma katkı sağladığını düşünüyorum.” önermesi yöneltilmiştir. Bu soru karşısında alınan cevaplar ile şekil 17 oluşturulmuştur. Şekle göre ankete katılan girişimcilerin %80’i KOSGEB tarafından sağlanan girişimcilik desteklerinin nakit akışlarına katkı sağladığını düşündüğünü belirtmektedir. İşletmelerin %11’i ise KOSGEB desteklerinin nakit akışlarına katkı sağlamadığını düşünmektedir.

Şekil 18: Girişimcilik desteği olmasaydı işletmemi kurmazdım

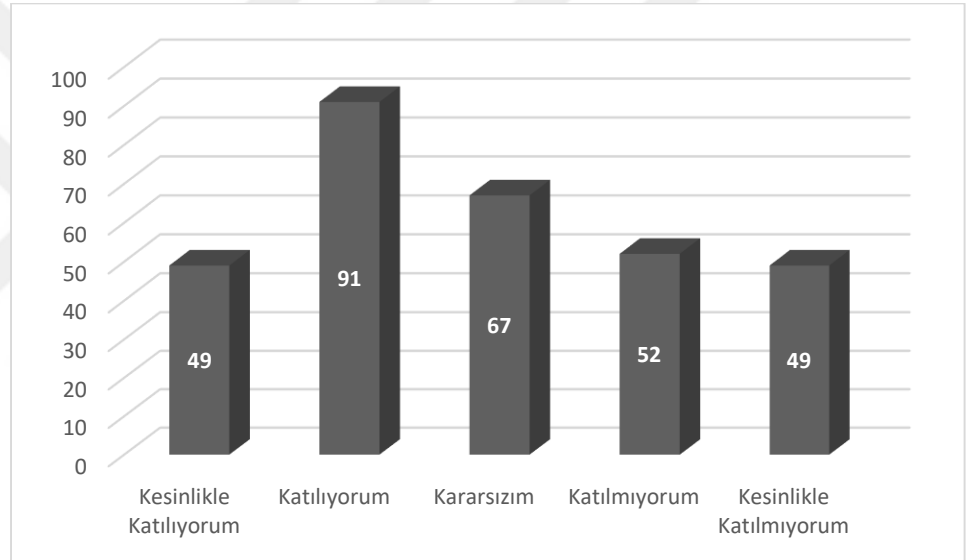
Anket çalışmasının on sekizinci sorusunda girişimcilerin işletme kurma aşamasında, devlet desteklerine olan bağımlılığı ölçülmek istenmiş ve “Girişimcilik desteği olmasaydı işletmemi kurmazdım.” önermesi iletilmiştir. İlgili soruya verilen yanıtların dağılımı şekil 18 ile sunulmaktadır. Şekle göre işletmelerin %48’i girişimcilik desteği olmasaydı dahi işletmesini kurmuş olacağını belirtmiştir. İşletmelerin %25’i bu soru karşısında kararsız kalırken, %26’sı girişimcilik desteği olmasaydı işletmelerini kurmayacaklarını belirtmişlerdir. KOSGEB desteği olmasaydı işletmesini kurmayacak girişimci oranının fazla olması desteğe bağlı kararlar alınmış olması durumunu ortaya çıkarabilmektedir. Dış kaynaklara bağımlı girişimlerin fazlalığı sağlıklı bir girişimcilik ekosisteminin kurulmasına engel olarak görülebilir.

Şekil 19: Girişimcilik desteği sayesinde makine teçhizat yatırımım arttı

On dokuzuncu soruda girişimcilere “Girişimcilik desteği sayesinde makine teçhizat yatırımım arttı” önermesi yöneltilmiştir. Alınan yanıtlara göre oluşturulan şekil 19’a göre girişimcilerin %54’ü KOSGEB destekleri ile birlikte makine teçhizat yatırımlarının arttığını belirtmiştir. Bu soruya verilen yanıtlar anketin on ikinci sorusu ile birlikte incelendiğinde makine teçhizat desteği alan işletmelerin sayısı ile makine teçhizat desteği talep eden işletmelerin sayısının hemen hemen aynı olduğu görülecektir. Bu

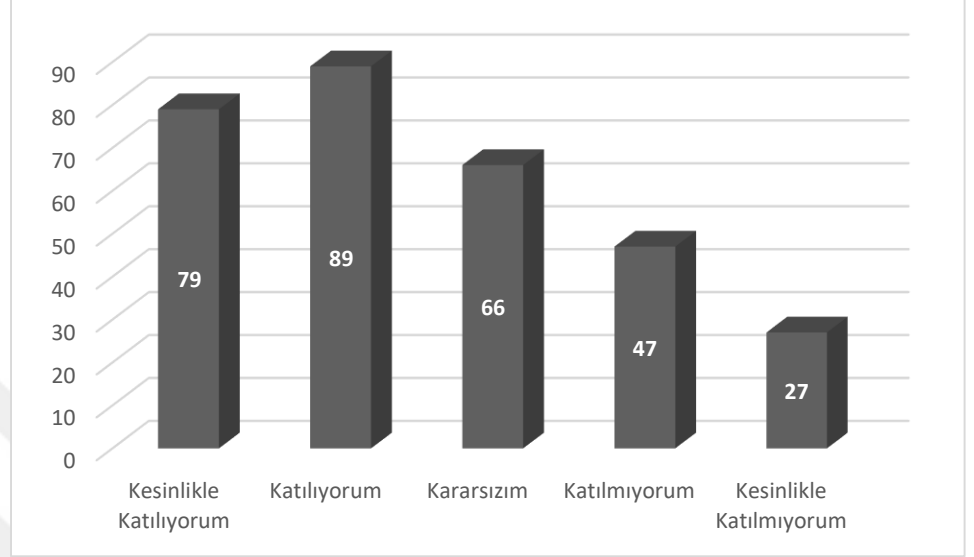
durumda makine teçhizat desteğinin işletmelerin yatırımları üzerindeki olumlu etkisi daha belirgin görülebilir. Diğer taraftan ilgili önermeye katılmayan veya önermeye karşı kararsız kalan girişimcilerin oranı %45 olarak şekil 19'a yansımıştır. Destek başvurusuna esas faaliyet alanı ve destek içeriği gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda sürecin doğası gereği makine teçhizat alamayacak işletmelerin sayısı da göz önünde bulundurulduğunda makine teçhizat desteği alabilecek işletmelerden ilgili önermeye katılmayan veya önermeye karşı kararsız kalan girişimcilerin oranı daha da düşük olduğu görülebilecektir.

Şekil 20: Girişimcilik desteği sayesinde daha fazla personel istihdam ettim

Anket çalışmasının yirminci sorusunda işletmelerin “Girişimcilik desteği sayesinde daha fazla personel istihdam ettim.” önermesine karşı fikirleri sorulmuştur. Soruya verilen yanıtlar ışığında oluşturulan şekil 19'da görüleceği gibi ilgili önermeye katılan girişimci oranı %45'dir. Yine anket çalışmasının on ikinci sorusu ile birlikte incelendiğinde personel ve kira desteğini kapsayan işletme giderlerinden yararlanan girişimci oranı ile girişimcilik desteği sayesinde daha fazla personel istihdam ettiğini belirten işletme oranı birbirine oldukça yakındır. Söz konusu önermeye katılmayan ve kararsız kalan işletmelerin oranı ise %55 olarak şekil 20'ye yansımıştır. Diğer taraftan işletmelere yöneltilen soru sadece işletme gideri özelinde

olmadığı için işletme gideri hariç diğer destek türlerinden faydalanan işletmelerin de personel istihdamının olumlu yönde etkilendiği söylenebilir.

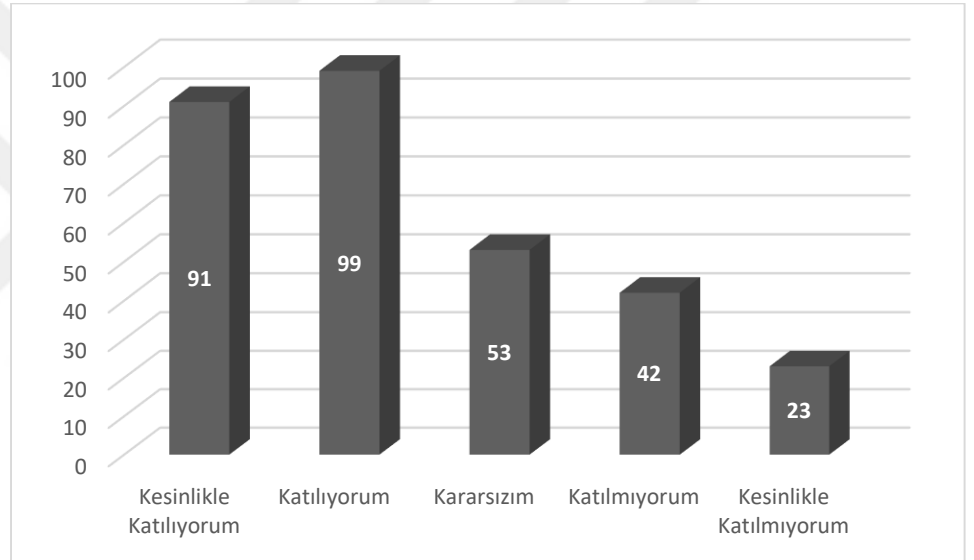

Şekil 21: Girişimcilik desteğinin yatırımlarım üzerinde etkisi büyüktür

Anket çalışmasının yirmi birinci sorusunda girişimci işletmelere yatırım kararlarının alınması noktasında KOSGEB desteklerinin etkisini ölçebilmek için “Girişimcilik desteğinin yatırımlarım üzerinde etkisi büyüktür.” önermesi iletilmiştir. Önerme için verilen yanıtlar şekil 21’de görselleştirilerek sunulmaktadır. Şekle göre girişimci işletmelerin %55’i yatırım kararları üzerinden KOSGEB girişimcilik desteklerinin etkisinin büyük olduğunu belirtmektedir. Ankete katılım sağlayan işletmelerin %24’ü ise KOSGEB desteklerinin yatırım kararları üzerinde etkisi olmadığını belirtmektedir.

İşletmelerin yapmış oldukları yatırımlarda devlet desteklerinden faydalanmaları yatırımın geri dönüş süresini kısaltmakta ve işletmelere fayda sağlamaktadır. Ancak yatırım kararlarının devlet desteklerine göre gerçekleştirilmesi işletmelerde yatırım hantallığına neden olabilmektedir. İşletmeler ihtiyaçları olan yatırımların tespitini yapmakta zorluk çekmezken, yatırımın hayata geçmesi noktasında finansal kaynak arayışına girebilmekte ve bu finansal kaynağın devlet desteği olmasının istenmesi yatırımların

ertelenmesine neden olabilmektedir. Yatırım kararları piyasanın ihtiyaç duyduğu anda gerçekleşmemekte, talep doğru zamanda karşılanamamakta dolayısıyla destek beklenen tutarın daha fazlası kaybedilebilmektedir. Devlet desteğine bağlı yatırım kararları işletmelerin bağımsız karar alabilme kabiliyetini azaltmakta, girişimciliğin en temel olgularından biri olan risk kavramının göz ardı edilmesine neden olmaktadır. İşletmelerin yatırım kararlarını devlet desteklerine göre değil ihtiyaçlara göre alması kısa vadeli yatırım maliyetini artırmakta ancak orta ve uzun vadede getiri düzeyini artırabileceği söylenebilir.

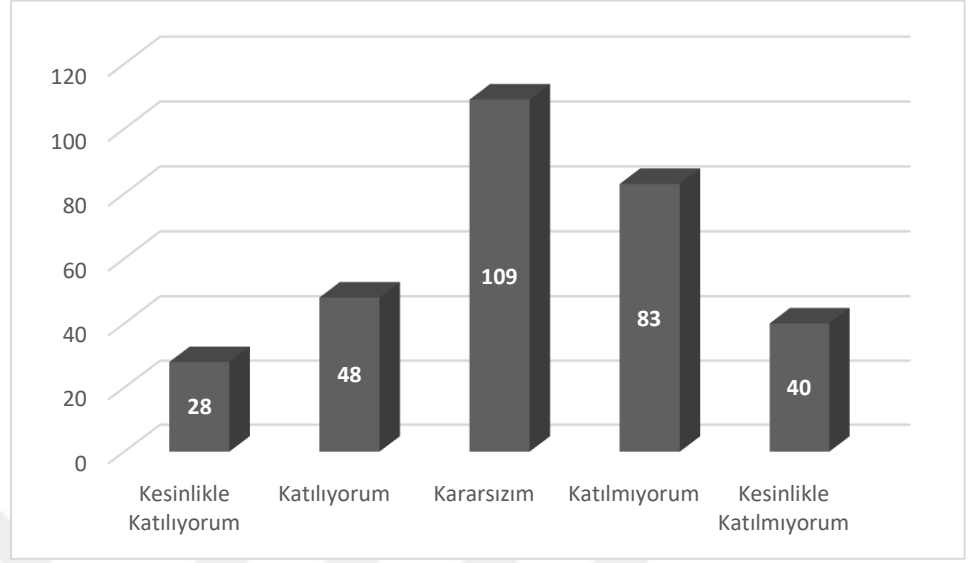

Şekil 22: Girişimcilik desteği kapsamında aldığım destek öngördüğüm destek tutarının altındaydı

Anket çalışmasının yirmi ikinci sorusunda girişimci işletmelere “Girişimcilik desteği kapsamında aldığım destek öngördüğüm destek tutarının altındaydı.” önermesi yöneltilmiş ve bu öneri karşısındaki düşünceleri sorulmuştur. Bu soru anket çalışmasının on beşinci sorusu olan “Girişimcilik destek tutarlarının artırılması gerektiğine inanıyorum.” önermesine benzemektedir ancak bu soruda girişimcilerin destek öngörülerini karşısındaki gerçekleşen durum hakkında bilgi edinilmek istenmektedir. Bu soru ile işletmelerin destek mevzuatlarına hâkimiyeti ve destek süreçlerini yürütebilme kabiliyeti hakkında bilgi edinilmek istenmiştir. İlgili soruya verilen yanıtlar ile şekil 22 oluşturulmuş ve yukarıda sunulmuştur.

Yirmi ikinci soruya yanıt veren girişimci işletmelerin %62'si öngördüğü destek tutarını altında destek aldığını belirtmiştir. Girişimcilerin %17'si bu önermeye karşı kararsız kalırken ankete katılım sağlayanların sadece %21'i öngördüğü destek tutarına erişebildiğini belirtmiştir. Bu soruya verilen yanıtlara göre öngörülen destek tutarı ile gerçekleşen destek tutarının üzerinde olmasının temel nedenlerinden biri girişimcilik destekleri uygulama esaslarının detaylı şekilde okunmaması, taraflarına sağlanacak hakların anlaşılabilmesi olabilir. Diğer taraftan kurul tarafından desteklenmesi kararı alınan ancak süreç içerisinde mevzuata uygun olmayan iş ve işlemlerden ötürü destek sağlanamadığı durumlar da olabilmektedir. Bu durumun nedeni ise işletmelerin girişimcilik destekleri ile yükledikleri sorumluluklarının farkında olmaması olabilir.

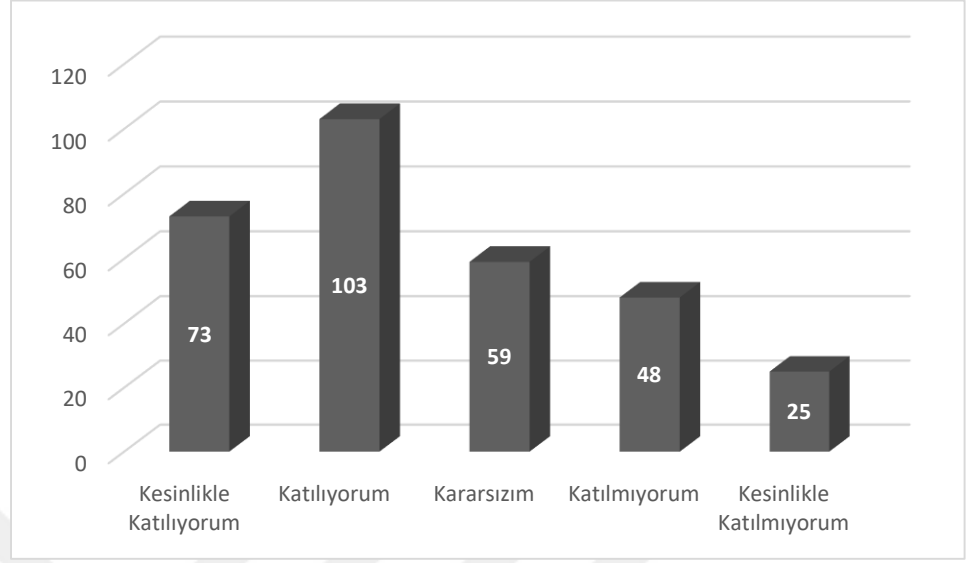
Genel olarak uygulama esaslarının işletmelerden talep ettiği evrakların ulaştırılması zor veya evrak trafiği gerektiren işlemler olması da girişimci işletmelerin süreçleri işletmesinde zorluk olarak görünmektedir. Örnek vermek gerekirse uygulama esaslarına göre işletmeler satın almış oldukları ikinci el makine teçhizat için destek alabilmektedirler. Ancak ikinci makinenin yaş tayini için ilk kullanıcıya satış faturası talep edilmektedir. İlk satış faturası bulunmaması durumunda yaş tayinini gösteren bir belge istenmektedir. İşletmeler ilgili evrakları teminde zorlandıkları için destek süreçlerinden vazgeçebilmektedir. İşletme lehine mevzuatın genişletilmesi işletmeye ekstra evrak yükümlülüğü getirilmeden düzenlenmesi maksadın hâsıl olması hususunda daha uygun olabilecektir.

Şekil 23: Girişimcilik desteği sayesinde yeni müşteriler bulabildim

Anket çalışmasının yirmi üçüncü sorusunda işletmelere “Girişimcilik desteği sayesinde yeni müşteriler bulabildim.” Önermesine karşı tutumları ölçülmek istenmiştir. Bu soru ile işletmelere verilen somut KOSGEB desteklerinin yanı sıra bu desteklerin işletmelere sağladığı ölçülemeyen dolaylı faydaları hakkında bilgi edinilmek istenmiştir. Soru verilen yanıtlar doğrultusunda şekil 23 oluşturulmuştur. Şekle göre girişimcileri %25’i girişimcilik desteğinin işletmeleri için yeni müşteri sağladığını düşündüğünü belirtirken %35’i bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Girişimcilerin %40’ı ise işletmelerine yeni müşteri kazandırma noktasında KOSGEB girişimcilik desteklerinin herhangi bir faydası olmadığını düşünmektedir. İlgili önerme somut bir çıktı ile karşımıza gelmediği için girişimci işletmelerin en çok işaretlediği seçeneğin kararsızım seçeneği olduğu söylenebilir.

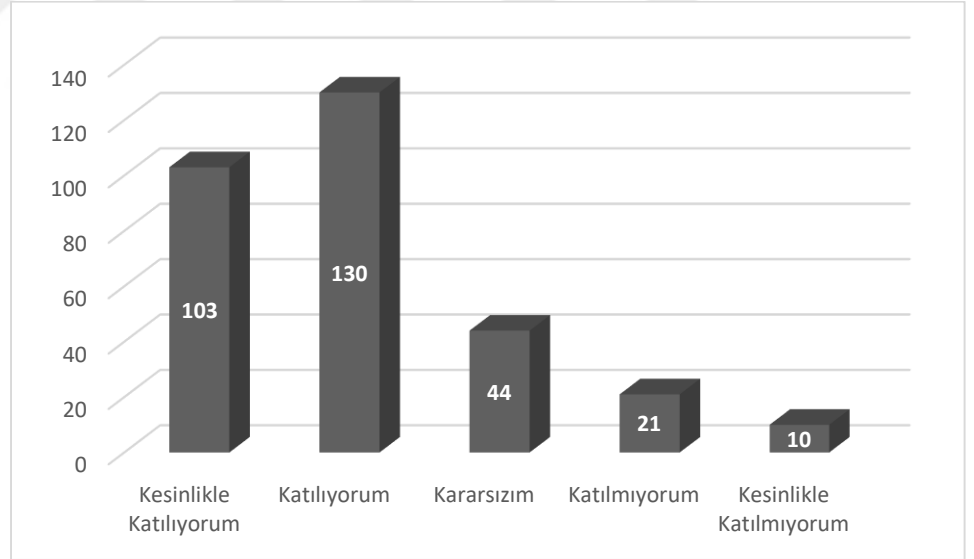

Şekil 24: Girişimcilik destek programlarını yakından takip etmekteyim

Anket çalışmasının yirmi dördüncü sorusunda işletmelere girişimcilik desteklerini ne ölçüde takip ettiklerini öğrenmek için “Girişimcilik destek programlarını yakından takip etmekteyim.” önermesi yöneltilmiştir. Önermeye verilen yanıtlar şekil 24 ile birlikte görselleştirilmiştir. Şekle göre ankete katılım sağlayan girişimcilerin %57’si KOSGEB girişimcilik desteklerini yakından takip ettiğini belirtmiştir. Destek programlarının yakından takip edilmesi mutlaka olumlu bir durumdur ancak işletmelerin anket çalışmasının yirmi ikinci sorusuna vermiş olduğu yanıtta göre öngördüğü desteğe ulaşamayan girişimci sayısı göz önünde bulundurulunca iki soruya verilen yanıtların uyumsuz olduğu görülebilir. Bunun sebeplerinden biri girişimcilerin girişimcilik desteklerini yakından takip etmelerine rağmen mevzuatları okuma, yorumlama ve karar alma noktasında gerekli beceriye sahip olmamaları olabilir. Diğer taraftan desteklerin yakından takip edilmesine rağmen öngörülen destek tutarlarına erişilememesi sadece işletmeden kaynaklı bir sorun olmayabilir. Bu noktada destek sağlayıcı konumunda olan KOSGEB karmaşık işlem süreçleri ve ticari hayatın gerçeklerinden uzak başvuru şartları ile işletmelerin motivasyonunu kırıyor olabilir.

Yirmi dördüncü soruya yanıt veren girişimci işletmelerin %19'u bu önerme karşısında kararsız kaldığını belirtmiştir. %24'ü ise bu önermeye katılmadıklarını diğer bir deyişle girişimcilik destek programlarını yakından takip etmediklerini belirtmektedir. Bunun sebebi işletmelerin destek süreçlerinin sona ermesi olabilir. Girişimcilik desteklerinde destek süresi iki yıl olarak belirlenmiştir. İşletmelerim iki yıllık destek süreci içerisinde gerçekleştirdikleri alımlar desteğe konu olabilmektedir. Destek süreci sona eren işletmelerin girişimcilik desteklerini takip etme eğilimlerinin düşmesi olağan olarak değerlendirilebilir. Anket çalışmasının önceki sorularında girişimcilere işletmelerinin faaliyette olduğu yıl bilgisi sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara göre girişimcilerin %71'i üç yıl ve üzeri süredir faaliyette olduklarını belirtmişlerdir. Bu bilgi işletmelerin destek süreçleri sona erse dahi olası desteklerden haberdar olabilmek için KOSGEB desteklerini takip ettiklerini gösterebilir.

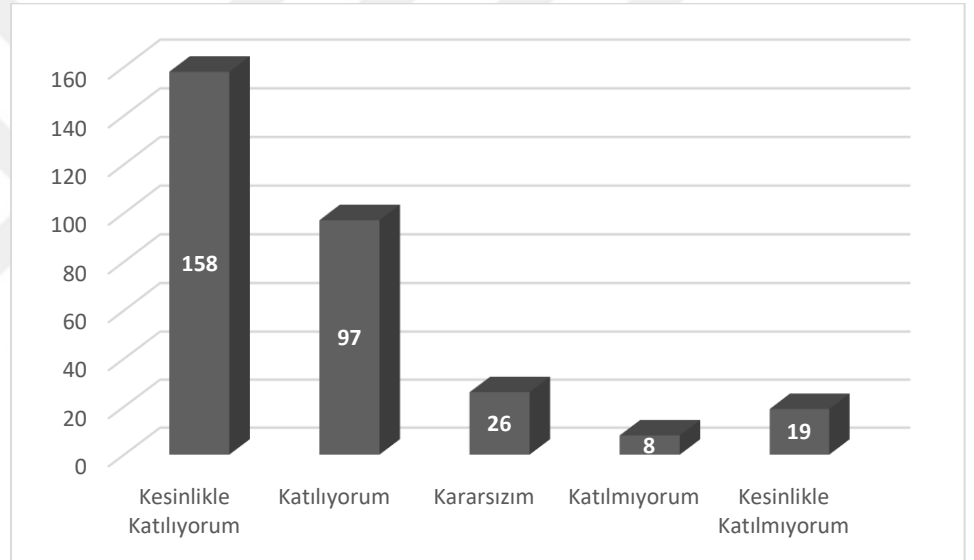

Şekil 25: Girişimcilik desteği ile tarafıma yüklenen yükümlülüklerin farkındayım

Anket çalışmasının yirmi beşinci sorusunda işletmelere “Girişimcilik desteği ile tarafıma yüklenen yükümlülüklerin farkındayım.” önermesi yöneltilmiştir. Alınan yanıtlara göre oluşturulan şekil 25’e göre işletmelerin %76’sı girişimcilik desteği kapsamında taraflarına yüklenen yükümlülüklerin farkında olduğunu belirtmiştir. Anket çalışmasının on

birinci sorusunda girişimcilere girişimcilik destek programlarına ait uygulama esaslarını daha önce okuyup okumadıkları sorulmuştur. Bu soruya 284 işletme evet yanıtı vermiştir. Diğer taraftan 233 işletme ise taraflarına yüklenen yükümlülüklerin farkında olduğunu belirtmiştir. Arada oluşan fark işletmelerin sadece destek alabileceği hükümlere odaklanma eğilimi olarak açıklanabilir.

İlgili önermeye verilen yanıtlara bakıldığında işletmelerin sadece %10'u yükümlülüklerinin farkında olmadığını beyan etmiştir. Oluşan bu yüzde işletmelerin farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Şekil 26: Girişimcilik desteklerini tüm girişimci adaylarına önermekteyim

Anket çalışmasının son sorusunda işletmelere “Girişimcilik desteklerini tüm girişimci adaylarına önermekteyim.” önermesi yöneltilmiştir. Önermeye verilen yanıtlara göre işletmelerin %83’ü KOSGEB girişimcilik desteklerini tüm girişimcilere önerdiğini beyan etmektedir. Bu oran girişimcilerin KOSGEB girişimcilik desteklerinden memnuniyet düzeyinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Destek süreçlerinde karşılaşılan girişimci adaylarının büyük çoğunluğu destekler hakkında bilgiyi daha önce destekten yararlanan girişimci tanıdıklarından aldığı gözlemlenmektedir. Bu durum soruya verilen yanıtlar ile paralel

gerçekleşmiş görünmektedir. Ancak girişimci adaylarının destekten yararlanan girişimcilerden fikir alarak destek süreçlerini başlatması beraberinde bazı sorunları da getirmektedir. Daha önce destekten faydalanan işletmeler destek süreçlerinin sonuna geldiklerinde süreç içerisinde yaşadıkları olumsuz tecrübeleri aktarmak noktasında daha eğilimli olabiliyorlar. Diğer taraftan KOSGEB girişimcilik destekleri yaşayan bir organizma gibi sürekli güncellenmekte ve değişiklik göstermektedir. Destek alan işletmeler birbirlerinden farklı mevzuatlara ve farklı uygulamalar tabii olabilmektedirler. Bu durumda işletmeler arası tecrübe aktarımı uygulamadan kalkan bir program üzerinden gerçekleşebilmektedir. Eski uygulamada sağlanan desteklerin yeni girişimci adaylarına sunulmaması kişiselleştirilmekte ve KOSGEB desteklerine karşı işletmelerde olumsuz bir görüş oluşturabilmektedir. Bu sebepler işletmelere birinci ağızdan bilgilendirme yapılması daha uygun olacaktır.

4.6. KOSGEB Girişimcilik Desteklerinin Dağılımı: Tekirdağ İli Örneği

Uluslararası alanda rekabet konumunun kuvvetlendirilmesi, öncü olabilecek iş modellerinin oluşturulması, yenilikçi ve fikir odaklı ürün-hizmetlerin meydana getirilmesi ancak güçlü bir girişimcilik ortamının oluşturulması ile sağlanabilir. Farklı girişimcilerin farklı ihtiyaçlarının tek bir potada eritilmesi ise ancak devletin konuya müdahil olması ile gerçekleşebilir. Girişimcilerin finansman, yeni pazarlara açılma, kurumsallaşma, eğitim, mentörlük gibi ihtiyaçlarının karşılanması ve güçlü bir girişimcilik ortamının oluşturulması noktasında devlet eliyle tedbirler alınmakta, hükümet program ve politikalarında bu konulara sıklıkla yer verilmektedir. Söz konusu program ve politikalarda girişimciliğin geliştirilmesi, girişimcilerin iş kurma kabiliyetlerinin artırılması gibi görevler ise KOSGEB'e verilmektedir. KOSGEB'in destek ve hizmetlerine detaylı olarak önceki bölümlerde değinilmiştir. Bu başlıkta KOSGEB tarafından girişimcilere sağlanan girişimcilik desteklerinin dağılımı incelenecektir.

Tablo 21: 2020 Yılı KOSGEB Destekleri Gerçekleşme Durumu

Destek Adı	Destek Tutarı (TL)	İşletme Sayısı*	Oran
İleri Girişimci Destek Programı	372.926.059,71	6.076	32,17%
KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım (TEKNOYATIRIM) Destek Programı	141.805.338,38	129	12,23%
KOBİGEL - KOBİ Gelişim Destek Programı	110.150.148,57	1.153	9,50%
Girişimcilik Destek Programı	102.954.826,88	9.283	8,88%
Ar-Ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı	87.915.684,36	1.248	7,58%
İşletme Geliştirme Destek Programı	85.951.406,30	18.122	7,41%
Geleneksel Girişimci Destek Programı	74.318.000,00	11.767	6,41%
Stratejik Ürün Destek Programı	73.591.905,86	66	6,35%
Genel Destek Programı	63.304.181,78	6.149	5,46%
İşbirliği Destek Programı	29.940.644,35	35	2,58%
İşbirliği-Güçbirliği Destek Programı	7.064.427,44	2	0,61%
Yurt Dışı Pazar Destek Programı	6.408.613,45	186	0,55%
TEKNOPAZAR)Destek Programı	1.428.695,77	35	0,12%
Uluslararası Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Destek Programı	1.421.142,66	4	0,12%
KOBİ Proje Destek Programı	95.608,75	2	0,00%
İş Planı Ödülü Destek Programı	50.000,00	2	0,00%
İŞGEM/TEKMER Destek Programı	6.596,31	2	0,00%
Toplam	1.159.333.280,57	**54.261	

*Yıl içinde destek ödemesi yapılan net işletme sayısı 50.815'tir.

**Bir işletme birden fazla programdan yararlanabildiğinden elde edilen bu rakam birikmiş işletme sayısını ifade etmektedir.

Kaynak: KOSGEB 2020 Yılı Faaliyet Raporu

Tablo 21'de KOSGEB tarafından sağlanan desteklere ait bilgiler yer almaktadır. Tablonun rahat okunabilmesi için araştırmaya konu girişimcilik desteklerine ait verilerin bulunduğu satırlar koyu renk ile işaretlenmiştir.

Tablo 21 incelendiğinde, Türkiye genelinde KOSGEB tarafından sağlanan destekler arasında tutar olarak en önde gelen program ileri

girişimci destek programı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaklaşık 373 milyon TL destek tutarı ile Türkiye geneli sağlanan toplam destek tutarının %32,17'sini ileri girişimcilik oluşturmaktadır.

Sanayi ve teknoloji stratejisi 2023'te KOSGEB'e verilen görevler arasında girişimcilik yetenek ve kültürünün artırılması, girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi yer almaktadır. Bu doğrultuda KOSGEB performans raporlarında "Yüksek teknoloji alanlar ve imalat sektörü öncelikli olmak üzere başarılı işletmelerin kurulmasını sağlamak ve girişimciliği yaygınlaştırmak." amacına yer vermiştir. İlgili amaca yönelik olarak orta yüksek ve yüksek teknoloji alanlarında faaliyet gösterecek girişimcilere öncelik tanınarak imalat sektörü işletmelerine destek verme hedefini yayınlamıştır. Tüm bu amaç ve hedefler doğrultusunda girişimcilik desteği imalat sanayi işletmelerine öncelik tanıyarak yeni bir girişimcilik program devreye alınmıştır. İleri girişimcilik destek programı güncel haliyle 20.02.2020 tarihinde yürürlüğe girmiş ve uygulamaya koyulmaya başlanmıştır. Geekleşen destek tutarlarında ilgili programın ilk sırada yer alması yapılan mevzuat değişikliklerinin olumlu geri dönüş yaptığının göstergesidir. Yeni uygulama ile imalat dışı sektörler ile imalat sektörleri birbirinden ayrılmış, imalat sektörü işletmelerine sağlanan destek st limitleri artırılmıştır.

Tabloya göre 2020 yılında gerçekleşen toplam destek ödemesinin %8,88'i girişimcilik destek programı dâhilinde olmuştur. Girişimcilik destek programı imalatçı girişimciler ile imalat dışı işletmelere aynı tutar ve oranlarda destek sağlandığı bir programdır. Bu program 2019 yılında yürürlükten kalkmış olmasına karşın destek süreci devam eden işletmelere ilgili program kapsamında destek verilmeye devam edilmektedir. Bu destek programı dâhilinde işletmelere 103 milyon TL destek ödemesi yapılmıştır. Destek demesi sağlanan işletme sayısı ise 9238'dir.

KOSGEB performans raporlarında yer verilen "Yüksek teknoloji alanlar ve imalat sektörü öncelikli olmak üzere başarılı işletmelerin kurulmasını sağlamak ve girişimciliği yaygınlaştırmak." amaca uygun

olarak belirlenen hedefler arasında “Geleneksel girişimcilik desteklenecektir.” faaliyeti de yer almaktadır. Bu doğrultuda ileri girişimcilik ile birlikte uygulamaya koyulan geleneksel girişimci destek programı kapsamında 2020 yılında 74 milyon TL destek ödemesi gerçekleştirilmiştir. Bu tutar 2020 yılı içinde sağlanan toplam KOSGEB desteklerinin %6,41’ini oluşturmaktadır.

Tablo 22: 2020 Yılı Türkiye Geneli Girişimcilik Destekleri

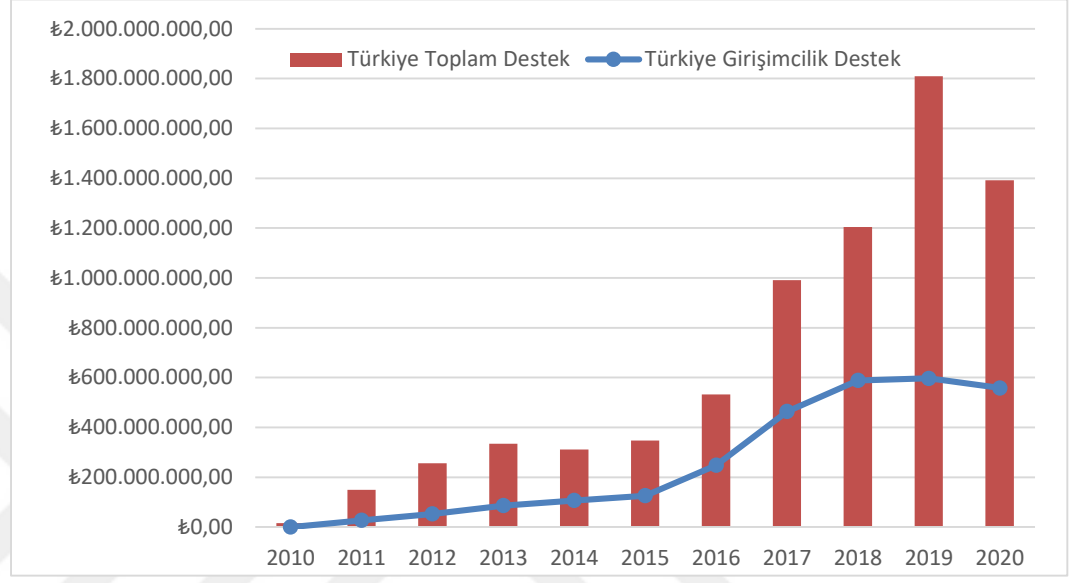
Sıra	İl	Destek Tutarı	Sıra	İl	Destek Tutarı
1	İstanbul	₺58.910.110,94	42	Balıkesir	₺4.073.851,87
2	Ankara	₺38.744.734,92	43	Karaman	₺3.679.196,79
3	İzmir	₺29.956.037,55	44	Erzincan	₺3.662.105,93
4	Kayseri	₺27.908.944,63	45	Bingöl	₺3.567.004,38
5	Bursa	₺21.062.574,17	46	Zonguldak	₺3.357.540,85
6	Konya	₺20.654.269,88	47	Kırşehir	₺3.308.400,02
7	Denizli	₺15.198.139,52	48	Amasya	₺3.132.371,41
8	Antalya	₺14.794.639,68	49	Bitlis	₺3.080.769,38
9	Adana	₺13.940.198,71	50	Aksaray	₺3.073.789,61
10	Mersin	₺12.407.851,08	51	Bolu	₺2.890.370,99
11	Diyarbakır	₺12.329.449,10	52	Şırnak	₺2.594.868,81
12	Van	₺12.043.840,95	53	Adıyaman	₺2.433.260,61
13	Kocaeli	₺11.332.032,57	54	Rize	₺2.359.604,85
14	Ordu	₺10.133.860,52	55	Karabük	₺2.228.632,99
15	Gaziantep	₺9.707.731,78	56	Kütahya	₺2.157.295,04
16	Mardin	₺9.587.694,17	57	Yalova	₺2.128.630,96
17	Şanlıurfa	₺9.457.820,20	58	Siirt	₺2.122.443,72
18	Osmaniye	₺8.686.493,66	59	Gümüşhane	₺2.013.669,84
19	Batman	₺8.482.471,91	60	Kırıkkale	₺1.958.994,94
20	Sivas	₺7.940.708,60	61	Tekirdağ	₺1.927.738,56
21	Sakarya	₺7.857.384,12	62	Niğde	₺1.850.831,27
22	K.maraş	₺7.799.207,40	63	Kars	₺1.772.511,79
23	Malatya	₺7.567.973,26	64	Kilis	₺1.746.625,26
24	Isparta	₺7.212.148,43	65	Iğdır	₺1.678.098,02
25	Samsun	₺7.038.920,39	66	Burdur	₺1.653.019,03
26	Erzurum	₺6.728.149,16	67	Nevşehir	₺1.634.188,23
27	Elâzığ	₺6.693.337,70	68	Bayburt	₺1.622.867,40
28	Aydın	₺6.610.521,41	69	Bartın	₺1.377.463,91
29	Afyon	₺6.442.914,86	70	Çanakkale	₺1.243.279,12
30	Eskişehir	₺6.076.761,38	71	Bilecik	₺1.239.490,57
31	Düzce	₺5.887.001,76	72	Artvin	₺1.217.904,77
32	Çorum	₺5.633.042,03	73	Sinop	₺1.213.362,22
33	Muğla	₺5.618.145,29	74	Kırklareli	₺1.123.673,27
34	Muş	₺5.156.124,57	75	Edirne	₺1.114.897,66
35	Manisa	₺5.081.604,26	76	Kastamonu	₺960.226,75
36	Hatay	₺5.050.574,90	77	Çankırı	₺762.851,44
37	Uşak	₺4.914.878,33	78	Ağrı	₺712.743,19
38	Giresun	₺4.497.098,26	79	Ardahan	₺556.600,77
39	Yozgat	₺4.326.724,00	80	Hakkâri	₺511.447,75
40	Trabzon	₺4.309.292,34	81	Tunceli	₺470.016,25
41	Tokat	₺4.095.635,56		Toplam	₺558.089.684,15

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı (10.09.2021)

Tablo 22’de KOSGEB girişimcilik destekleri kapsamında 2020 yılında Türkiye genelinde sağlanan destek tutarlarının il bazında dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre Tekirdağ girişimcilik desteklerine ait ödemelerde Türkiye sıralamasında sonlarda yer almaktadır. Tekirdağ, nüfusu, sanayisi

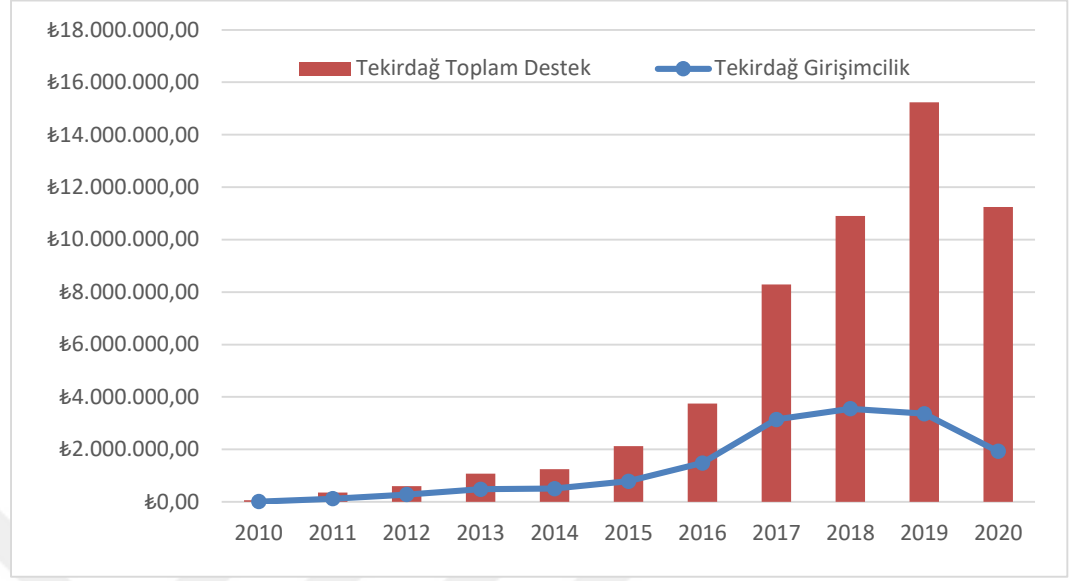
ve konumu itibariyle Türkiye'nin önde gelen şehirlerinden olmasına karşın girişimcilik destekleri performansında alt sıralarda kendine yer bulabilmiştir. Bu durumun değerlendirmesi aşağıda yer alan şekillerin yorumlanmasından sonra gerçekleştirilecektir.

Şekil 27: Türkiye Geneli Sağlanan Girişimcilik Desteklerinin Toplam Destekler İle Yıllara Göre Karşılaştırılması

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı (13.09.2021)

Şekil 27’de girişimcilik destekleri kapsamında Türkiye genelinde ödenen KOSGEB desteklerinin toplam KOSGEB destekleri ile yıllara göre karşılaştırıldığı görsel yer almaktadır. 2010 yılından 2019 yılına kadar KOSGEB tarafından sağlanan toplam destek tutarı düzenli bir şekilde artış göstermiştir. Toplam destek oranının artışına paralel olarak sağlanan girişimcilik desteklerinin de artış gösterdiği şekilde görülmektedir. Şekle göre 2010 ila 2020 yılları arasında Türkiye genelinde sağlanan toplam girişimcilik desteği tutarı 2.853.818.417,28 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutar aynı dönemde gerçekleşen tüm desteklere ait toplam destek tutarının yaklaşık %39’unu oluşturmaktadır. 2010-2020 dönemleri arasında KOSGEB tarafından sağlanan 15 farklı destek programı olduğu düşünüldüğünde ilgili oranın büyüklüğü rahatlıkla anlaşılabilir.

Şekil 28: Tekirdağ İli Sağlanan Girişimcilik Desteklerinin Toplam Destekler İle Yıllara Göre Karşılaştırılması

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı (13.09.2021)

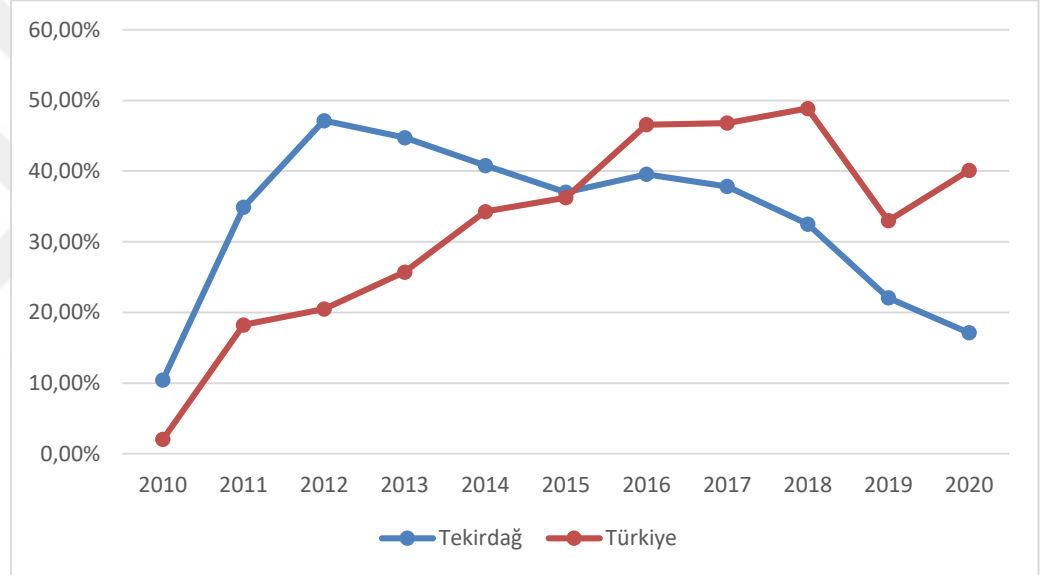
Şekil 28’de girişimcilik destekleri kapsamında Tekirdağ ilinde ödenen KOSGEB desteklerinin toplam KOSGEB destekleri ile yıllara göre karşılaştırıldığı görsel yer almaktadır. İlgili şeklin şekil 27’de yer alan Türkiye verileri ile birlikte incelenmesi Tekirdağ ilinin girişimcilik destekleri noktasındaki konumunu gösterebilecektir. Tekirdağ ilinde sağlanan toplam destek tutarı Türkiye geneline paralel bir şekilde 2010 yılından 2019 yılına kadar artış gösterirken 2020 yılında bir önceki yıla göre azalış olmuştur. Aynı şekilde girişimcilik destekleri kapsamında sağlanan destekler de Türkiye geneline paralel şekilde artmıştır. İki şekil daha detaylı incelendiğinde Türkiye genelinde sağlanan girişimcilik destekleri 2018 yılına kadar yüksek şekilde artış göstermiş, 2019 yılında çok düşük bir artış sağlanmış, 2020 yılında ise 2018 yılında sağlanan destek tutarının altına düşülmüştür. Tekirdağ ilinde ise 2017 yılına kadar yüksek şekilde artış görülürken 2017-2019 yılları arasında durağan bir görünüm sergilemiştir. Ancak 2020 yılında Tekirdağ ilinde yaşanan girişimcilik desteği 2017 yılının neredeyse yarısı kadar gerçekleşebilmiştir. Tekirdağ ilinde uygulanan girişimcilik desteklerinin Türkiye geneli durumdan daha önce

durağan pozisyona girmiş olması ve 2020 yılında çok ciddi bir düşüş yaşaması söz konusu il için değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Bahsi geçen yıllarda girişimcilik destek programlarında mevzuat değişikliklerinin uygulamaya konulmuştur. Bu durumda Tekirdağ ilinde girişimcilik desteklerine ilişkin bilgilendirmenin yeterli düzeyde yapılmadığı söylenebilir.

Tekirdağ ilinde Mayıs 2018'e kadar bir KOSGEB müdürlüğü faaliyet göstermekte iken bu ay itibariyle Çorlu ilinde ikinci bir KOSGEB müdürlüğü faaliyete geçirilmiştir. Gerçekleştirilen bu işlem ile Tekirdağ ilinde sağlanan destek ve hizmetlerin artırılması hedeflenmiş olsa da tablo itibariyle girişimcilik desteklerinin bu değişimden olumsuz etkilendiği söylenebilir. Tekirdağ ilinin KOSGEB nezdinde ikiye bölünmesi organizasyonu zayıflatmış, hedef gruplara ulaşımı zorlaştırmış, yönetsel işleri artırmış olabilir. Bu sebeplerle girişimcilik desteklerinde yaşanan değişimler sahaya doğru şekilde aktarılamamış ve girişimcilik destek tutarlarında ciddi düşüşler yaşanmıştır. Yaşanan düşüşler ve durağan pozisyonların Türkiye geneline göre daha keskin ve daha yıkıcı olduğu söylenebilir.

Tekirdağ ilinde sağlanan girişimcilik desteklerinin yıllara göre dağılımı görülmektedir. Çizgi grafik ile gösterilen verilere göre girişimcilik desteklerinin ilk uygulamaya koyulduğu yıl olan 2010 yılında iki işletmeye 7.022,13 TL destek ödemesi sağlanmıştır. Takip eden yıllarda hem destekten yararlanan girişimci sayısı artış göstermiştir. 2011 yılında 15 girişimciye 122.656,10 TL, 2012 yılında 27 girişimciye 279.978,77 TL, 2013 yılında 43 girişimciye 480.289,28 TL, 2014 yılında 53 girişimciye 506.833,25 TL, 2015 yılında ise 92 girişimciye 785.490,38 TL destek ödemesi sağlanmıştır. 2016 yılında sağlanan girişimcilik desteği tutarı bir önceki yıla göre neredeyse iki katı artış göstererek 1.483.503,23 TL'ye erişmiş, bu tutar 123 girişimciye sağlanmıştır. 2016 yılında bir önceki yıla göre destek tutarı artışı girişimci sayısının artışına göre daha yüksek seyrettiği için ilgili yıl girişimci başı sağlanan destek tutarı da artmıştır.

Takip eden 2017 yılında 189 girişimciye 3.138.470,33 TL destek ödemesi sağlanmıştır. Bu yıl bir önceki yıla göre sağlanan destek tutarı iki kattan daha fazla artmıştır. 2018 ve 2019 yıllarında Tekirdağ ilinde sağlanan girişimcilik desteği tutarları sırasıyla 3.547.402,08 TL ve 3.362.498,10 TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde destek sağlanan girişimci sayısı ise sırasıyla 229 ve 203 olarak gerçekleşmiştir. İki yıllık durağan sürecin ardından 2020 yılında ise Tekirdağ ilinde sağlanan girişimcilik desteği tutarı 1.927.738,56 TL'ye gerilemiş, destek sağlanan girişimci sayısı ise 142'ye düşmüştür.

Şekil 29: Girişimcilik Destek Tutarının Toplam Destek Tutarına Oranı Tekirdağ Türkiye Kıyaslaması

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı (13.09.2021)

Şekil 29'da Tekirdağ'da sağlanan girişimcilik destek tutarının Tekirdağ'da sağlanan toplam destek tutarı içerisindeki payı ile Türkiye genelinde sağlanan girişimcilik destek tutarının Türkiye geneli toplam destek tutarı içerisindeki payı karşılaştırılmış ve görsel olarak sunulmuştur. Tekirdağ'da sağlanan girişimcilik desteklerinin toplam desteklere oranı 2010-2012 yılları arasında Türkiye ortalamasına göre daha yüksek oranda artmış ve Türkiye ortalamasının üzerinde kalmıştır. 2012 yılı itibariyle Tekirdağ oranı düşüş eğilimine girmiş ancak Türkiye ortalaması artmaya

devam etmiştir. 2012-2015 yılları arasında Türkiye ortalaması sürekli artış gösterirken Tekirdağ ili sürekli azalış göstermiştir. İlgili dönemler Tekirdağ'da sağlanan girişimcilik desteklerinin tutarları şekil 28'de incelendiğinde artış seyri görülmektedir. Tekirdağ'da sağlanan girişimcilik desteklerinin tutarı bu dönemde artmasına karşın toplam destekler içerisindeki payı azalış göstermiştir. Bu durumun sebepleri arasında Tekirdağ'da sanayinin gelişmiş olması ve KOSGEB tarafından sağlanan imalat sanayine yönelik destek programlarının daha yüksek bütçelerde üst limite sahip olması olarak görülebilir. Örneğin 2010 ve 2011 yılları arasında Tekirdağ'da Ar-Ge desteği verilmemişken bu yıllar sonrasında hem Ar-Ge hem de endüstriyel uygulama destek programları kapsamında işletmeler destek sağlanmıştır. Bu destekler de işletme başına düşen destek tutarı yüksek programlar olduğu için söz konusu uyumsuzluk bu şekilde açıklanabilir.

Şekil 29'a göre 2015 yılında Tekirdağ'da sağlanan girişimcilik desteklerinin toplam desteklere oranı ile Türkiye oranı birbirine eşit olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu eşitliğe Tekirdağ oranı düşüş sağlayarak erişirken Türkiye geneli oranı ise artış göstererek erişmiştir. 2016 yılı oranlarında Türkiye oranı 10 puanlık bir sıçrama gerçekleştirirken Tekirdağ ili de düşüşüne son vererek 2 puanlık bir artış sağlayabilmiştir. Takip eden süreçte 2018 yılına kadar Türkiye ortalaması ciddi sapmalar yaşanmamış, durağan bir seyir izlemiştir. Tekirdağ ortalaması ise aynı yıllarda aşağı yönlü hareketine devam etmiştir. 2019 yılında Türkiye ortalaması yaklaşık 16 puanlık sert bir düşüş yaşarken Tekirdağ oranı da 10 puanlık bir düşüşle KOSGEB genel tablosuna ayak uydurmuştur. 2020 yılında ise Türkiye ortalaması tekrar yükselirken Tekirdağ oranı düşmeye devam etmiştir.

Tekirdağ'da sağlanan girişimcilik desteklerinin toplam desteklere oranı 2012 yılında en yüksek seviyesi olan %47,15'e ulaşmış bu yıldan sonra 2016 yılı hariç hep düşüş yaşamıştır. 2012 yılında Türkiye ortalamasının 26 puan üzerinde yer alan Tekirdağ, 2020 yılında Türkiye ortalamasının 10 puan altında kalmış ve genel olarak Türkiye eğiliminin tersine hareket

etmiştir. Bu durumun sebepleri arasında Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren müdürlüklerin girişimcilik destekleri noktasında performans düşüklüğü göstermesi yer alabilir. Diğer taraftan Tekirdağ sanayi açısından gelişmiş bir şehir olduğu için proje bazlı yenilikçi projeler sıklıkla hazırlanmakta, bu durum girişimcilik desteklerinin oransal olarak aşağıda kalmasına neden olduğu söylenebilir.

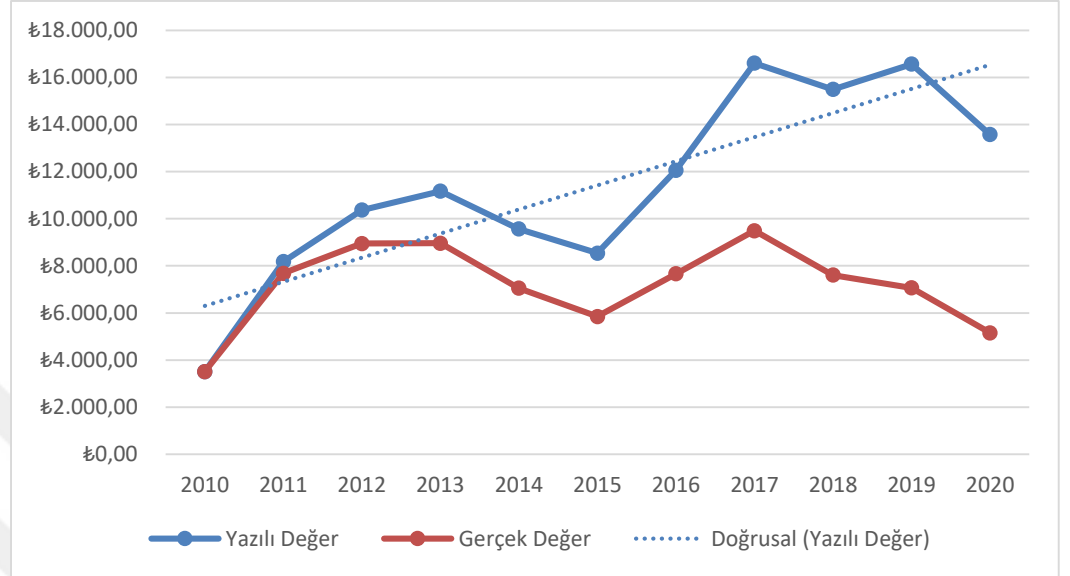
Tablo 23: İşletme Başına Düşen Girişimcilik Desteklerinin Yıllara Göre Gerçek Değerleri (Tekirdağ)

Yıl	Tüketici Fiyat İndeksi	İşletme Başına Düşen Yazılı Değer	İşletme Başına Düşen Gerçek Değer
2010	100	₺3.511,07	₺3.511,07
2011	106,4718797	₺8.177,07	₺7.680,03
2012	115,9389013	₺10.369,58	₺8.944,00
2013	124,6263079	₺11.169,52	₺8.962,41
2014	135,661435	₺9.562,89	₺7.049,09
2015	146,0678251	₺8.537,94	₺5.845,19
2016	157,4247945	₺12.061,00	₺7.661,44
2017	174,9687033	₺16.605,66	₺9.490,65
2018	203,5454036	₺15.490,84	₺7.610,51
2019	234,4371263	₺16.564,03	₺7.065,45
2020	263,2235613	₺13.575,62	₺5.157,45

Kaynak: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#> (14.10.2021) verileri üzerinden oluşturulmuştur.

Enflasyonist ekonomilerde makroekonomik verilerin yazılı değerlerinin yanıltıcı olabileceği bir gerçektir. Yaşanan tutar artışlarının yapay mı gerçek mi olduğu ancak otoriterce açıklanan fiyat indekslerinin yazılı değerlere uygulanması ile görülebilmektedir. Tablo 23’de KOSGEB tarafından girişimcilik destekleri kapsamında sağlanan desteklerin yıllara göre dağılımı, dünya bankası veri bankasından alınan tüketici fiyat indeksi ve bu verilerin yazılı değerlere uygulanması sonucu elde edilen gerçek değerler yer almaktadır. Dünya bankası veri tabanında baz yılı olarak 2010 yılı seçilmiş ve değerler buna göre hesaplanmıştır. Yazılı değer olarak sıralanan tutarlar ilgili yılda destekten faydalanan işletme sayısına bölünerek girişimci başına sağlanan destek tutarı belirlenmiştir. İşletme başına

hesaplama yapılmasının sebebi yıllara göre değişen girişimci sayısının destek tutarlarında şişkinlik oluşturmasının önüne geçmektir.

Şekil 30: İşletme Başına Düşen Girişimcilik Desteklerinin Yazılı ve Gerçek Değerlerinin Yıllara Göre Değişimi (Tekirdağ)

Yukarıda yer alan şekilde 30'da ise Tekirdağ ilinde gerçekleşen kişi başına düşen girişimcilik destek tutarlarının gerçek ve yazılı değerlerin yıllara göre dağılımını gösteren görsel yer almaktadır. Tablo 23 ve şekil 30 birlikte incelendiğinde, girişimcilik desteklerinin başlangıç yılında kişi başına düşen girişimcilik destek tutarı (KBDT) 3.511,07 TL olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında KBDT yazılı değeri 8.177,07 TL, dünya bankası verilerine göre gerçek değere indirgenmiş değeri ise 7.680,03 TL olarak gerçekleşmiştir. Tablonun tamamında 2010 yılından 2020 yılına kadar gerçek KBDT ile yazılı KBDT arasındaki fark sürekli artmıştır. 2020 yılında yaşanan küçük azalma ise ilgili yılda sağlanan KBDT yazılı değerinin bir önceki yıla göre düşmesi olarak görülebilir.

Şekle göre KBDT yazılı değerlerinin düzenli bir şekilde yükselme eğilimi gösterdiği görülebilmektedir. Yazılı değer yukarı yönlü hareketine karşın KBDT gerçek değeri düz bir eğilim göstermektedir. KOSGEB mevzuat değişiklikleri ile farklı zamanlarda destek üst limitleri ile ilgili artırım gerçekleştirmiş olmasına rağmen bu artırımın gerçek değer üzerinde

çok etkili olduğu söylenemez. Diğer taraftan girişimcilik desteklerinin ilk uygulama yılı olan 2010 yılındaki girişimcilik destekleri farkındalığına göre günümüzdeki girişimcilik destekleri farkındalığı oldukça yüksektir. Gerçek destek değerlerinin, tüm değişkenler dışarıda tutulduğunda sadece girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması ve desteklere yönelik bilgi seviyesinin artması ile zaten yukarı yönlü bir eğilim sergilemiş olması gerekirdi. Gerçek destek değerlerinin artış göstermemesi destek üst limitlerinin ekonomik konjoktüre göre belirlenmemesinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu noktada destek üst limitlerinin belirlenmesinde ekonomik göstergeler üzerinden bir değişken belirlenerek sistematik olarak artırılması gerçek destek değerlerinin artışıını sağlayabilir.

Çalışmada kullanılmak üzere KOSGEB bilgi işlem dairesi başkanlığından Tekirdağ ilinde sağlanan girişimcilik desteklerinin destek türü bazında dağılımları istenmiştir. Bu sayede hangi destek türünün girişimci işletmeler tarafından daha çok tercih edildiği öğrenilerek önerilerde bulunulabilecektir.

Tablo 24: Destek Türü Bazında Girişimcilik Desteklerinden Faydalanan İşletme Sayısı (Tekirdağ)

	Performans Desteği	Sabit Yatırım Desteği	İşletme Giderleri	Makine Teçhizat ve Yazılım Desteği	Kuruluş Desteği	Toplam
2010	0	0	0	0	2	2
2011	0	1	12	9	7	29
2012	0	3	22	22	19	66
2013	0	2	32	27	25	86
2014	0	4	41	31	25	101
2015	0	2	69	41	33	145
2016	0	5	94	65	65	229
2017	0	10	149	108	108	375
2018	0	5	189	113	120	427
2019	0	6	160	87	93	346
2020	6	0	63	21	71	161
2021*	14	0	10	17	61	102
Toplam	20	38	841	541	629	2069

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

* 17.09.2021 tarihi itibariyle güncel sayılardır.

Tablo 24'te Tekirdağ'da yıllara göre girişimcilik desteği alan işletme sayıları yer almaktadır. Tabloda yer alan işletme sayısı yıl içerisinde desteklenen işletme sayısını göstermektedir. Girişimcilik destekleri 2 veya 3 yıllık süreler boyunca sağlanmaktadır. Bu sebeple önceki yıl sayısına dâhil olan işletme yeni yılda destek aldı ise yeni yıl için de sayıya dâhil edilmektedir. Ana kütle olarak belirtilen girişimci sayısı ile tabloda yer alan desteklenen işletme sayısının uyumsuzluğunun sebebi bu durumdur.

Tabloda desteklenen işletme sayısı 2018 yılına kadar düzenli olarak yükseldiği görülmektedir. 2018 yılında Tekirdağ için desteklenen işletme sayısı en yüksek seviyesi olan 427'ye ulaşmıştır. 2018 yılından sonra ise desteklenen işletme sayısında düşüş gözlemlenmektedir. Yine tabloya göre desteklenen işletme sayısı en yüksek olan destek türü işletme giderleri desteği olarak gerçekleşmiştir. Bu destek türünün yüksek olmasının sebebi işletmelerin kira ve personel giderlerinin ay bazında desteklenmesidir. İşletme makine teçhizat yatırımını tek seferde gerçekleştirip destek alabilirken işletme geliştirme desteğini her ay yenileyerek talep edebilmesidir. Anket bulgusu ile KOSGEB bilgi işlem dairesi başkanlığı verileri arasında uyumsuz görüntünün sebebi mükerrer sayım olmasıdır. İşletme giderleri destek türünün ardından en çok sayıda girişimciye destek sağlanan destek türü kuruluş desteği olmuş, kuruluş desteğini ise makine teçhizat ve yazılım desteği izlemiştir.

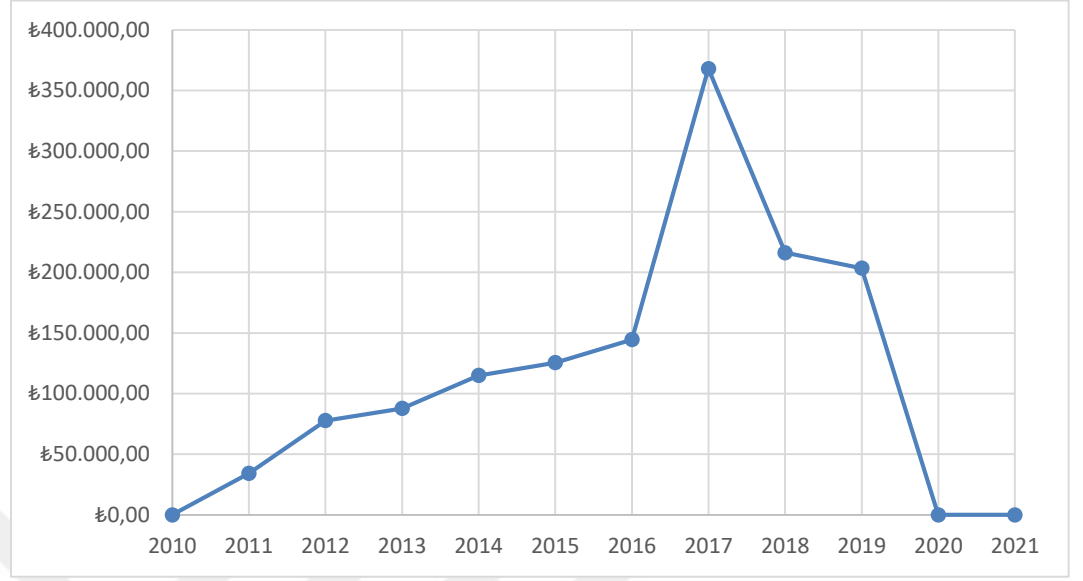
Tablo 25: Destek Türü Bazında Girişimcilik Destekleri Kapsamında Sağlanan Destek Tutarları (Tekirdağ)

	Performans desteği	Sabit Yatırım Desteği	İşletme Giderleri	Makine Teçhizat ve Yazılım Desteği	Kuruluş Desteği	Toplam
2010	₺0,00	₺0,00	₺0,00	₺0,00	₺7.022,13	₺7.022,13
2011	₺0,00	₺34.200,00	₺39.034,25	₺45.222,60	₺4.199,25	₺122.656,10
2012	₺0,00	₺77.701,23	₺53.098,69	₺131.434,08	₺17.744,71	₺279.978,71
2013	₺0,00	₺87.729,85	₺113.565,43	₺261.366,22	₺17.627,78	₺480.289,28
2014	₺0,00	₺114.937,34	₺150.557,90	₺220.320,35	₺21.017,66	₺506.833,25
2015	₺0,00	₺125.463,98	₺240.346,13	₺389.041,83	₺30.638,44	₺785.490,38
2016	₺0,00	₺144.600,60	₺555.573,46	₺664.898,14	₺118.431,03	₺1.483.503,23
2017	₺0,00	₺367.989,18	₺1.473.092,04	₺1.081.389,11	₺216.000,00	₺3.138.470,33
2018	₺0,00	₺216.262,68	₺1.878.497,74	₺1.212.641,66	₺240.000,00	₺3.547.402,08
2019	₺0,00	₺203.419,55	₺1.810.554,24	₺1.069.524,31	₺279.000,00	₺3.362.498,10
2020	₺80.000,00	₺0,00	₺581.074,93	₺807.663,63	₺459.000,00	₺1.927.738,56
2021*	₺210.000,00	₺0,00	₺53.051,91	₺1.353.525,49	₺385.000,00	₺2.001.577,40
Toplam	₺290.000,00	₺1.372.304,41	₺6.948.446,72	₺7.237.027,42	₺1.795.681,00	₺17.643.459,55

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

* 17.09.2021 tarihi itibarıyla güncel sayılardır.

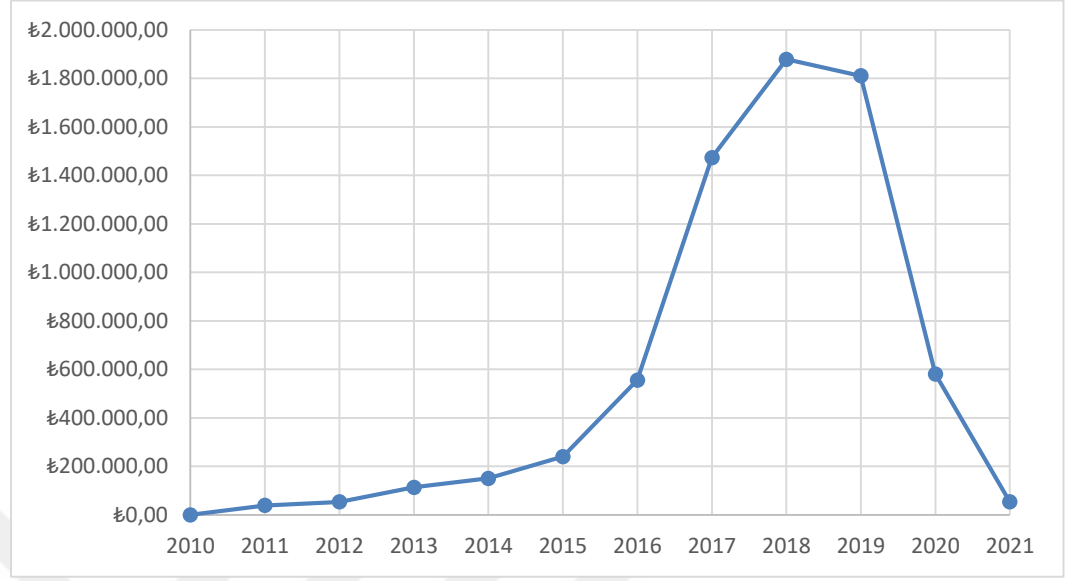
Tablo 25'te girişimcilik destekleri kapsamında yer alan destek türlerinin yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre girişimcilerin en çok destek aldığı gider türü makine teçhizat ve yazılım desteği olmuştur. Bu destek türünün ardından işletme giderleri, işletme giderlerini takiben ise kuruluş desteği yer almaktadır.

Şekil 31: Sabit Yatırım Desteği Yıllara Göre Destek Tutarı (Tekirdağ)

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

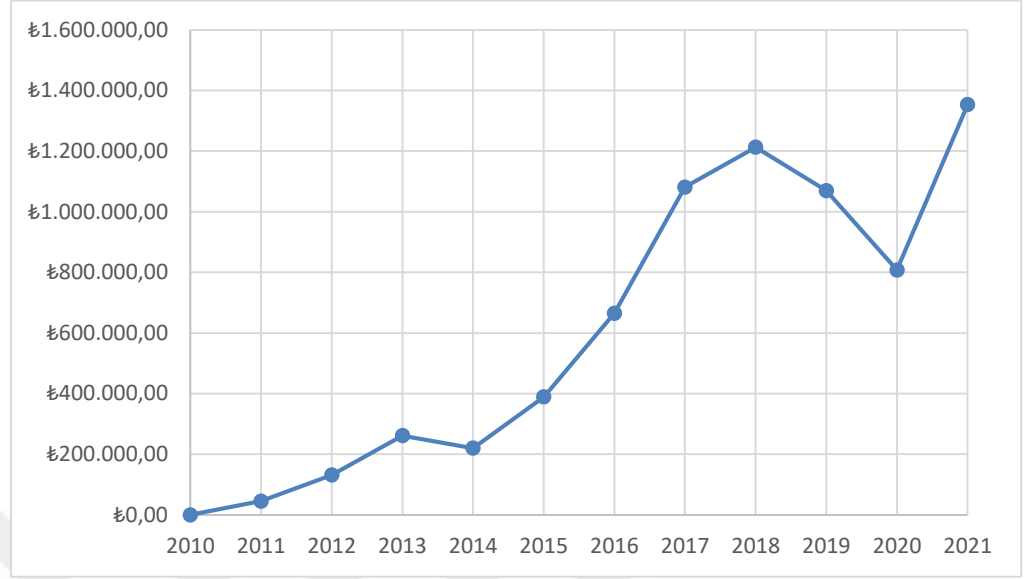
Şekil 30’da Tekirdağ ilinde sabit yatırım desteği kapsamında sağlanan destek tutarının yıllara göre dağılımı yer almaktadır. 2019 yılında yapılan mevzuat değişikliği ile uygulama alanını yitiren sabit yatırım desteği kapsamında işletmelere toplamda 1.372.304,41 TL destek ödemesi sağlanmıştır. 2010-2017 döneminde Tekirdağ’da sağlanan sabit yatırım desteği tutarı düzenli olarak arttığı gözlemlenmektedir. Tekirdağ’da girişimci başına sağlanan destek tutarının en yüksek olduğu destek türü sabit yatırım desteği olmuştur. Söz konusu uygulama yeni sistem ile birlikte uygulamadan kalkmış, öncelikli sektörlerde yer alan girişimciler için artırılan geri ödemesiz destek üst limiti ile sabit yatırım desteğinin boşluğu doldurulmuştur.

Şekil 32: İşletme Giderleri Desteği Yıllara Göre Destek Tutarı (Tekirdağ)

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

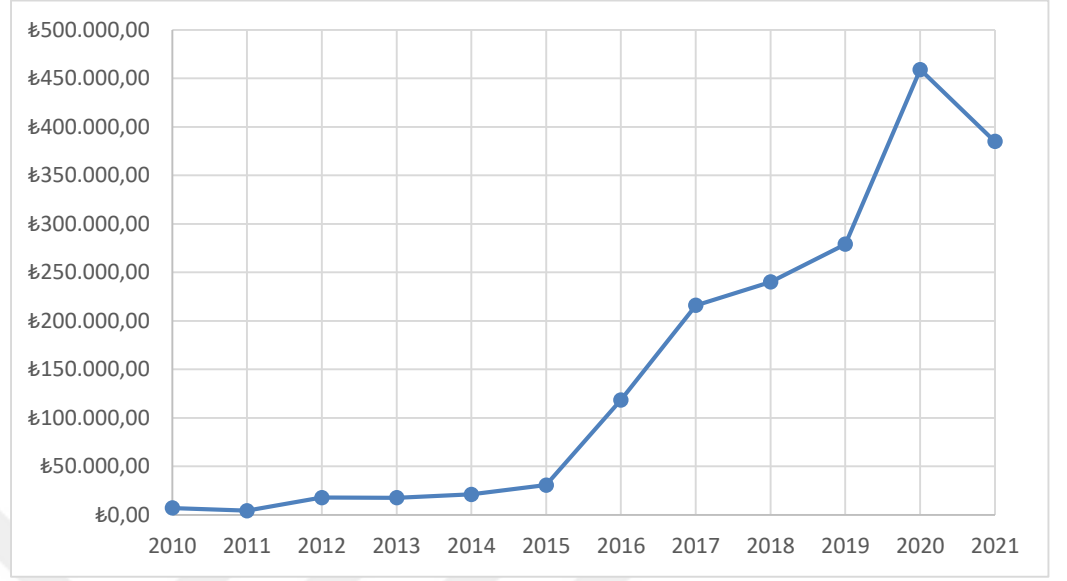
Şekil 31’de Tekirdağ’da işletme giderleri desteği kapsamında sağlanan destek tutarının yıllara göre değişimi gösterilmektedir. Sabit yatırım desteğinde olduğu gibi 2019 yılında yapılan mevzuat değişikliği ile uygulaması ortadan kalkan işletme giderleri desteği kapsamında girişimcilere toplamda 6.948.446,72 TL destek ödemesi sağlanmıştır. Şekle göre işletme giderleri desteği destek tutarı 2010-2018 döneminde düzenli bir şekilde artış göstermiş, bu yıldan sonra ise uygulamanın ortadan kalkması sebebiyle sürekli azalmıştır, yeni yıl ile birlikte ilgili destek türü ile ilgili destek ödemesi yapılamayacaktır. İşletme giderleri desteği uygulamadan kaldırıldığı dönemdeki şartlara göre kuruluş tarihi itibariyle 24 aylık süreçte işletmelerin katlanmak zorunda olacağı kira ve personel giderleri desteklenmekteydi. Bu sebeple uygulamadan kalkmasına rağmen 2021 yılında az da olsa ilgili destek türünden destek ödemesi gerçekleştirilmiştir.

Şekil 33: Makine Teçhizat ve Yazılım Desteği Yıllara Göre Destek Tutarı (Tekirdağ)

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

Şekil 32’de Tekirdağ’da makine teçhizat ve yazılım desteği kapsamında girişimcilere sağlanan desteklerin yıllara göre dağılımı yer almaktadır. Şekle göre ilgili destek türü kapsamında sağlanan destek tutarları 2010-2018 döneminde 2014 yılı hariç sürekli artış gösterdiği görülmektedir. 2019 yılında yaşanan mevzuat değişikliği ile öncelikli sektörlerde yer alan işletmeler için makine teçhizat ve yazılım desteğinin üst limitler artırılmıştır. Söz konusu destek türü çeşitli dönemler ad değiştirirse de destek içeriği genel manada değişmemiştir. İlgili destek türünün uygulaması hala devam etmekte olup şuna kadar bu destek türü kapsamında Tekirdağ’da işletmelere toplam 7.237.027,42 TL destek ödemesi sağlanmıştır. Mevzuat değişikliği sonrası geçiş dönemi sayılabilecek 2020 yılında söz konusu destek için sağlanan toplam destek tutarı düşüş göstermiştir. Ancak 17.09.2021 tarihi itibarıyla güncel 2021 verisine göre maine teçhizat ve yazılım desteği şuna kadar ki en yüksek seviyesi olan 1.353.525,49 TL’ye erişmiştir. Yıl bitiminde bu tutarın daha da artmış olacağı göz önünde bulundurulduğunda yaşanan mevzuat değişikliğinin sahada karşılığı bulunmuştur diyebiliriz.

Şekil 34: Kuruluş Desteği Yıllara Göre Destek Tutarı (Tekirdağ)

Kaynak: KOSGEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

Şekil 33'te Tekirdağ'da kuruluş desteği kapsamında sağlanan destek tutarı bilgisi yer almaktadır. Tekirdağ'da kuruluş desteği kapsamında sağlanan toplam destek tutarı 1.795.681 TL olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu destek türünün destek başlangıç yılı itibariyle küçük sapmalar dışında sürekli arttığı söylenebilir. Düşüş görülen 2021 yılı için verilerin 17.09.2021 tarihi itibariyle güncel olduğu göz önünde bulundurulduğunda yılsonuna kadar bir önce yıl tutarlarının aşılabacağı söylenebilir. Kuruluş desteği girişimcilik desteklerinin tüm yenilemelerinde yer almış, hep uygulamada olmuştur.

Yukarıda yer alan destek türü bazında yapılan destek ödemeleri şekilleri bir bütün olarak incelendiğinde işletmelerin makine, teçhizat ve yazılım yatırımlarının daha yüksek limitlerde desteklenmesi gerektiği dikkate alınmalıdır. Ayrıca mevcut uygulamada işletme giderlerinin yerini alan performans desteğinin önceki uygulamaya göre daha düşük destek tutarlarına eriştiği görülmektedir. Öncelikli sektörleri ön plana çıkaran yeni yaklaşımın makine teçhizat ve yazılım desteği çerçevesinde işletmeler için daha nitelikli bir konuma getirilmiş, öncelikli sektörlerde yer almayan işletmeler için uygulamadan kaldırılmıştır. Öncelikli sektörlerde yer

almayan geleneksel girişimciler mevcut durumda hem makine teçhizat desteğinden mahrum kalmış hem de performans desteği ile istenilen destek tutarlarına erişim sağlayamamıştır. Geleneksel girişimciler için sağlanan performans desteği tekrar gözden geçirilebilir ve sağlanan destek tutarlarının artacağı yeni bir sistem oluşturulabilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

“KOSGEB Girişimcilik Destekleri Yararlanıcılarının Analizi ve Kullanılan Desteklerin Dağılımı: Tekirdağ İli Örneği” tez çalışması ile Tekirdağ ilinde KOSGEB tarafından desteklenen girişimcilere ait bilgiler ve bu işletmelere sağlanan desteklerin detaylı incelemesi yapılmıştır. Çalışmaya derinlik katmak için anket çalışması hazırlanmış, Tekirdağ’da KOSGEB girişimcilik desteklerinden faydalanan 811 işletmenin tamamına ulaşılarak söz konusu anket çalışmasına katkı sağlanması istenmiştir. 308 girişimci işletmenin katılım sağladığı anket çalışmasına ait sorular önceki bölümde tek tek ele alınarak elde edilen sonuçlar görseller ile desteklenerek açıklanmıştır. Yine çalışmaya katkı sağlayabilmek için KOSGEB ile işbirliği yapılarak bilgi işlem dairesi başkanlığı tarafından tutulan veriler temin edilmiştir. KOSGEB bilgi işlem dairesi başkanlığı verileri, kişisel verilerin korunması kanunu uyarınca temin edilmiş ve aslına uygun şekilde süzülerek tablolar oluşturulmuş, görseller ile desteklenmiş ve önceki bölümde sunulmuştur. Bu bölümde elde edilen tüm verilerin bütünsel bir yaklaşımla değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler Tekirdağ ili özelinde elde edilmesine karşın bulgu ve öneriler Türkiye geneli olarak verilmiştir.

Çalışmaya konu girişimcilerin yaş dağılımlar Türkiye ortalamasının altındadır. Genç nüfusun girişimcilik eğiliminin yüksek olma sebebi risk alma kabiliyeti ile açıklanabilir. Diğer taraftan Tekirdağ ilinde girişimcilik yaşının daha da düşük olması bölge insanının toprak açısından zenginliği olarak görülebilir. Bölgede tarım oldukça gelişmiştir ancak tarımla ilgilenen nüfus oldukça yaşlıdır. Tarım ile ilgilenen yaşlı nüfusun alt soyları tarım ile elde edilen gelirlerini farklı alanlarda değerlendirme eğilimindedir. Bu durum risk eğilimini artırmakta, finansal sıkıntıları azaltmaktadır. Dolayısıyla bölgede girişimcilik yaşının düşüklüğü bu durum ile açıklanabilir. Tekirdağ için bu durum olumlu olarak değerlendirilebilir, bir fırsat olarak görülebilir.

Tekirdağ'da kadın girişimcilerin oranı Türkiye ortalamasına göre oldukça yüksektir. Bu durum kadınların iş ve sosyal hayattaki konumları ile açıklanabilir. Cinsiyet farklılıklarının kadınlar aleyhine oluşturduğu Türkiye geneli durum Tekirdağ'da karşılık bulamamaktadır. Keza öğrenim durumu olarak da Tekirdağ'da yer alan KOSGEB destekli girişimciler, Türkiye ortalamasının oldukça üstünde yer almaktadır. Bu durum iki farklı boyutta ele alınabilir. Birinci boyutta KOSGEB desteklerine başvuru yapan girişimcilerin eğitim düzeyinin yüksek olması ve eğitim seviyesi yüksek girişimcilerin desteklerden faydalanma eğilimlerinin yüksek olmasıdır. Diğer boyut ise Tekirdağ ili eğitim seviyesi yüksek bir il olduğu için destek başvurunda bulunan girişimcilerin de eğitim düzeyi yüksek olmasıdır. Konuyla ilgili TÜİK 2020 İllere göre bitirilen eğitim durumu (15+ yaş) verileri incelendiğinde Tekirdağ'ın eğitim ortalamasının Türkiye ortalaması üzerinde olduğu görülebilmektedir. Tekirdağ için bu durumlar olumlu olarak değerlendirilebilir, bir fırsat olarak görülebilir. Zira eğitim seviyesinin yüksekliği daha tutarlı ve sağlam adımlar atılmasına ön ayak olabilir, görülen fırsatların değerlendirilmesinde de girişimciyi bir adım öne taşıyabilir.

Araştırmaya konu girişimcilerin ana faaliyet kodları incelendiğinde hizmet sektörünün yoğunluğu dikkat çekmektedir. Hizmet sektörünün ciddi bir yer tutmasının sebebi girişimcilik desteklerinin önceki uygulamalarında imalat sektörüne göre daha düşük bir yatırım ile aynı destek tutarlarına erişilmesi olarak görülebilir. Bu durum girişimcileri daha kısa ve daha az maliyetle finansmana erişim yolu sunmakta olduğu için hizmetler sektörüne eğilim yüksek gerçekleşmiş olabilir. Ancak son mevzuat değişiklikleri ile hizmet sektörü öncelikli sektörler arasında yer almamaktadır. Bu sebeple hizmet sektörü girişimci sayısında düşüş gözlemlenmektedir. Aynı şekilde Tekirdağ'da imalat sektöründe faaliyet gösteren girişimcilerin sayısı da Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. Bu durum imalat sanayinin gelişmesi ile açıklanabilir. Tekirdağ bünyesinde 12 OSB 1 ASB ve 7 küçük sanayi sitesi bulundurmaktadır. Bu alanlarda ve diğer alanlarda faaliyet

gösteren imalatçı işletmelerin ihtiyaçları imalatçı girişimlere ciddi fırsatlar sunabilmektedir. Genel olarak büyük işletmelerde çalışan kişiler birer imalatçı girişimci adayı olarak büyük işletmelere hizmet sağlamayı tercih etmektedir. Bu durum Tekirdağ'da imalat sektöründe faaliyet gösteren girişimci sayısını artırmaktadır.

Çalışmaya konu girişimcilerin işletme statüleri incelendiğinde Türkiye ile benzer şekilde şahıs işletmelerinin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Şahıs işletmelerinin kuruluş prosedürü kolay, maliyetleri de sermaye şirketine göre oldukça düşüktür. Bu sebeple girişimcilerin ilk tercihi şahıs işletmeleri olmaktadır. Aynı zamanda toplumumuzda ortaklık kültürünün yeteri kadar gelişmemesi de bu durumun diğer bir nedeni olarak görülebilir. Şahıs işletmeleri kişinin şahsı ile sıkı sıkıya bağlı işletmelerdir. Bu sebeple genel olarak girişimcilerin ömürlerinden uzun faaliyet gösteremezler. Ayrıca sermaye yapısı ve yönetim anlayışı olarak kurumsallaşmadan uzak yapısı şahıs işletmelerinin genel sorunları olarak görülebilir. Bu noktada KOSGEB girişimcilik destekleri işletme yönetimi, kurumsallaşma gibi eğitimleri kapsayan bir destek türünü içerecek şekilde güncellenebilir. Ayrıca mevcut uygulamada sermaye şirketleri lehine sağlanan ilave 5.000 TL kuruluş desteğinin artırılması işletmelerin tercihlerini yönlendirebilir.

Çalışmanın konusu olan girişimcilerin faaliyet yılları incelendiğinde işletmelerin yarısının 4 ve daha uzun süredir faaliyette olduğu görülmektedir. Aynı zamanda işletmesini kaptan girişimcilerin oranı ise %5 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye yeni kurulan işletmelerin %20'si ilk yıllarını bitirmeden işletmelerini kapatmak durumunda kalmaktadır. Takip eden yıllar da dikkate alındığında bu oran daha da artacaktır. Ancak KOSGEB destekli Tekirdağ girişimcilerinin kapanma oranı %5 ile Türkiye ortalamasını oldukça altında kalmaktadır. Bu durum KOSGEB girişimcilik desteklerinin ölüm vadisi olarak adlandırılan ilk 2 yıllık süreçte yaşadıkları ekonomik darboğaz ve kırılma süreçleri atlmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Kapanan işletmelerin durumları incelendiğinde ise ekonomik sıkıntıların ön planda olduğu görülmektedir. KOSGEB tarafından ilave

finansman sağlanmasına karşın işletmelerin ekonomik sıkıntı yaşamalarının nedenleri detaylı incelenmeli destek kararı verilirken sektör ve il bazında kapanma oranları, kapanan işletmelerin konumları gibi veriler dikkate alınarak finansal açıdan daha sağlam işletmeler desteklenmeye çalışılmalıdır. Bu noktada KOSGEB tarafından değerlendirme kriterlerine il bazlı kriterler eklenmeli, her il kendi dinamikleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Anket çalışmasının genel bilgiler bölümünde elde edilen sonuçların çoğu Türkiye geneli veriler ile örtüşmemektedir. Bu durumun temel sebebi bölgeler arası gelişmişlik düzeylerinin farklılığı ile açıklanabilir. Hal böyle iken ülke genelinde her bölge ve her için aynı şartlara sahip bir girişimcilik desteği gerçeklikten uzak kalabilir. Bu durum ile ilgili olarak girişimcilik destekleri özelinde bölgesel planlar dâhilinde destek şart, üst limit ve süreçleri ile ilgili esneklik kazandırılabilir. Örnek vermek gerekirse Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illerini kapsayan TR21 bölgesi kendi içerisinde belirli dinamiklere sahiptir. Bu bölge için uygun olacak bir destek Diyarbakır ve Şanlıurfa illerini kapsayan TRC2 bölgesi için uygun olmayacaktır. Hatta bölgeleri oluşturan iller arasında bile bu farklılıklar hissedilir derecede olabilir. Bu sebeple kalkınma ajansları ile işbirliği yapılarak bölgesel veya il bazında destek uygulamalarının değiştirilebilmesi sağlanabilir. KOSGEB geniş ölçüde destek süreçleri ile ilgili genel çerçeveyi çizerken kalkınma ajansları ve KOSGEB il müdürlükleri kendi il ve bölgeleri için bu çerçeve sınırları içerisinde uygulama farklılıklarına gidebilmelidir. Sağlanan bu esneklik ile girişimcilik desteklerinin verimi ve etkinliği artırılabilir.

Çalışmaya konu girişimcilere anket çalışmasının ikinci bölümünde çeşitli değerlendirmeler yönelik önermeler yöneltmiştir. Bu önermeler arasında yer alan “Girişimcilik desteği olmasaydı işletmemi kurmazdım.” önermesine verilen yanıtlar incelendiğinde ikinci bölümde yer alan soruların genel dağılımına göre farklılık içermektedir. Girişimcilerin işletme kurmak ya da kurmamak noktasında vereceği hayati karar içerisinde belirsizlikler

barındıran bir dış kaynağa bağımlı olmamalıdır. Bu noktada girişimcilik desteklerine bakış açısının desteğin ruhu ile uyumsuz olduğu söylenebilir. Girişimcilik desteklerinde temel kurgu iş fikri, iş modeli ve finansman kaynakları olan girişimcilerin kırılğan dönemlerini atlatmaları için maddi ve gayri maddi olarak desteklenmesidir. Ancak verilen yanıtta göre girişimcilerin ciddi bir bölümü iş modellerinin kuvvetine değil girişimcilik desteklerine güvendikleri görülmektedir. Söz konusu farkındalığın girişimci adaylarında oluşturulması elzemdir. Bu doğrultuda girişimcilik eğitimlerinin tekrar gözden geçirilmesi yararlı olabilir. Teorik girişimcilik bilgisinden daha çok olması koşulu ile saha örnekleri, proje hazırlama, güçlü ve zayıf yönlerin tespiti, destek süreçleri ve resmi işlemlerin yürütülmesi hususlarında eğitimler detaylandırılmalıdır. Anket çalışması ile elde edilen bulgulara göre girişimcilerin büyük bir bölümü öngörülen destek tutarına erişemediğini belirtmektedir. Girişimcilik eğitimi aşamasında girişimci adaylarına saha örnekleri ve destek süreçleri ile ilgili daha detaylı bilgileri verilir ise bu olumsuz durumlar ortadan kaldırılabilir.

Anket çalışmasına göre girişimcilerin KOSGEB girişimcilik destekleri hakkındaki memnuniyetleri yüksek görünmektedir. Memnun olmayan girişimciler ise süreçlerde yaşanan belirsizlikler, evrak trafiğinin yoğunluğu, mevzuat değişikliklerinin sıklığı, uygulamanın karmaşıklığı gibi konularda problem yaşadıkları bilinen bir gerçektir. Girişimcilik destekleri uygulamalarında yapılacak revizyonlarda işletmeye ekstra evrak yükü getirecek, bürokratik işlemleri artıracak hususlara yer verilmemeli, destek süreçleri sadeleştirilmelidir. Ayrıca olası revizyon işlemlerinde görüş talep edilebilmesi, fikir alınabilmesi için girişimcilik desteklerinden daha önce faydalanan işletmelerden temsilci seçilerek sürece dâhil edilmelidir.

İşletmelerin büyük çoğunluğu destek süreçleri sona ermesine rağmen girişimcilik mevzuatlarını takip ettiklerini belirtmiştir. Bu durum girişimci işletmelerin destek beklentilerini de göstermektedir. KOSGEB, girişimcilerin ölüm vadisinden çıkabilmelerinin yanı sıra belirli kriterlerde başarı göstermiş, istihdam ve mali verilerde ilerleme kat etmiş işletmeler

için ilave bir destek unsuru sağlayabilir. Bu noktada KOBİ sınıflamasına göre kuruluşunun 3. yılı itibariyle küçük işletme boyutuna erişmiş imalatçı işletmelere yatırım desteği sağlanması başarılı girişimlerin önünü açabilecektir. Verilen öneride yer alan kıstaslar değiştirilebilir veya yeni kıstaslar getirilebilir ancak başarılı girişimlerin tekrar desteklenmesi olumlu geri dönüşler sağlayacaktır.

Girişimcilik ekosisteminin sağlıklı bir şekilde yürümesi, sürece dâhil olan kamu kurumlarının çokluğu ile doğru orantılıdır. Sadece bir kurum üzerinden destek vermek ve sonraki süreçlerde girişimcilerin takibini yapmamak ekosisteme zarar verecektir. KOSGEB girişimcilik desteklerinden faydalanarak işletmelerini kuran girişimcilere çeşitli kurumlarca destek, muafiyet veya istisna sağlanmalıdır. KOSGEB tarafından işletmelere sağlanan destekler vergiye tabi olmayabilir. Benzer şekilde girişimcilik desteği almış işletmeler yapacakları makine teçhizat yatırımlarında KDV'den muaf tutulabilir, gelirlerinin bir kısmı vergiye tabi olmayabilir. Aynı şekilde istihdam edilecek personellerin SGK primlerinde sektör kıstasına göre %50 veya %100 indirim sağlanabilir. Ayrıca KOSGEB tarafından desteklenen işletmelere ait bilgilerin yer aldığı girişimcilik platformu oluşturularak, girişimcilik pazarı meydana getirilebilir, tedarik zinciri oluşturulabilir. Bu sayede ekosistemin büyümesi ve en önemlisi iletişimi sağlanabilir. Oluşturulacak platformda yer alan işletmelere kamu alımlarında ve ihalelerinde öncelik tanınabilir.

Çalışma ile elde edilen bulgulara göre Tekirdağ ilinde girişimcilik destekleri performansının mevzuat değişikliklerinden olumsuz etkilendiği söylenebilir. Bu durum Tekirdağ'da yer alan müdürlüklerin yeterli seviyede bilgilendirme gerçekleştirmediği, değişiklikleri sahaya aktarmakta güçlük çektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca girişimcilik destek tutarlarının Türkiye ortalamasının tersine seyretmesi de Tekirdağ açısından değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Tekirdağ ilinde KOSGEB girişimcilik desteklerinin tüm destekler içerisindeki oranının olumsuz yönde ilerlemesinin birçok nedeni sıralanabilir. Bu nedenlerden biri Türkiye genelinde il sınırları

içerisinde birden fazla KOSGEB müdürlüğünün faaliyet gösterdiği 5 il bulunmaktadır. Bu iller İstanbul, Ankara, Bursa, Kocaeli ve Tekirdağ'dır. Söz konusu illerin sanayi varlığı ve KOSGEB destekleri toplam tutarı göz önünde bulundurulduğunda listenin ilk sıralarında yer aldığı görülmektedir. Tekirdağ diğer illerden farklı olarak bu listenin ortalamasını düşürmektedir. Haliyle Türkiye standartlarında bulunduğu konum itibariyle Tekirdağ'da iki müdürlüğün bulunması performansı azaltmış olabilir. Zira Tekirdağ, KOSGEB personeli varlığı değişmeden iki farklı bölgeye ayrılmıştır. Bu durum beraberinde yönetsel işlerin artmasına, işlemlerde mükerrerliğe, sahaya yönelik faaliyetlerin azalmasına neden olmaktadır. Girişimcilik desteklerinde yaşanan bu düşüş Tekirdağ ilinin ikiye bölünmesi ile belirgin hale gelmiştir. Bu noktada Tekirdağ ilinde KOSGEB müdürlük sayısının bire indirilmesi il performansını artıracaktır.

Yaşanan gerilemenin bir diğer nedeni Tekirdağ'da sanayi varlığının büyük olmasıdır. Destek süreçleri içerisinde yönünü imalat sanayine çeviren KOSGEB proje bazlı destekler ile imalatçı işletmelere yüksek tutarlı finansman sağlayabilmektedir. Tekirdağ'da imalatçı işletmelerin yoğun olması proje bazlı desteklere başvuru sayısını da artırmaktadır. Bu sebeple girişimcilik destek tutarları bir önceki yıla göre sabit kalsa da artan proje destekleri ile toplam destekler içerisindeki payı düşük görünmektedir.

Kalınma planlarında belirtilen cari açığı azaltıcı, üretimde verimliliği artırıcı, imalat sanayini geliştirici ürünlerin yerli imkânlar ile üretilmesi ekonomi için elzem bir konudur. Bu doğrultuda belirlenecek cari açığı azaltıcı stratejik ürünlere yönelik girişimcilik faaliyetlerinde başvuru şartlarının yumuşatılması ve destek üst limitlerinin artırılması önemli bir hamle olabilir. Stratejik konuma yerleştirilebilecek ürünlerin üretimi belirli bir know-how ve tecrübe gerektirmektedir. Mevcut durumda geçmişe dönük 3 yıllık süre içerisinde işletmenin olmaması şartı tecrübe sahibi girişimcilerin destekten yaralanması noktasında engel oluşturmaktadır. Bu noktada belirli sektörlerde ve ürünlerde söz konusu şart esnetilmeli veya kaldırılmalıdır. Bu sayede stratejik alanlardaki girişimci sayısı artırılabilir.

KOSGEB girişimcilik desteği almaya hak kazanacak işletmelere kurul marifetiyle karar verilmektedir. Kurul gündeminde değerlendirilen işletmelerin büyük çoğunluğu için destek kararı çıkmaktadır. Bu noktada verilen destek kararlarının eleyiciliği tartışma konusu olmalıdır. İşletmelerin tutunmakta zorlandığı sektör ve lokasyonlar il bazında belirlenerek bu alan ve konumlarda başvuruda bulunan işletmelerin durumlar detaylı bir şekilde incelenmelidir.

Girişimcilik kültüründe yeni bir akım olarak görülebilecek, hızlı büyüme amacıyla kurulmuş teknoloji eksenli girişim faaliyetleri olan start-uplar girişimcilik desteklerinde farklı bir konuma koyulmalıdır. Yenilikçi iş modellerinin finansmanı noktasında melek yatırımcı figürünün devreye alınabileceği bir sistem start-upların büyümelerine yardımcı olabilir. Bu noktada başvuru formunda girişimcinin talep etmesi şartıyla her ay melek yatırımcılar için bir KOSGEB bülteni hazırlanabilir. Böylece start-upların finansman ihtiyacının karşılanması sağlanabilir. Yatırımcı ile iş modeli bir araya getirilerek sistem işleyişine farklı bir boyut getirilebilir.

Çalışma sonucu elde edilen bulgular sonucu verilecek önerilerden biri de KOSGEB girişimcilik destekleri üst limitlerinin her yıl belirli bir oranda artırılmasıdır. Çalışmaya göre KOSGEB girişimcilik destekleri tutar bazında sürekli bir artış göstermektedir. Kâğıt üzerinde bu durum değerlendirildiğinde işletmelerin girişimcilik desteklerine olan teveccühünün sürekli arttığı okunabilir. Ancak dünya bankası tarafından yayınlanan tüketici fiyat indeksi verilerinin söz konusu tutarlara uygulanması sonucu elde edilen destek tutarlarının artmadığı aksine son dönemlerde azaldığı görülmektedir. Yaşanan enflasyondan girişimciler olumsuz etkilenmektedir. 2018 yılında bir girişimci KOSGEB girişimcilik desteği ile 2 makine alabilirken, 2020 yılında aynı destek tutarı ile aynı özelliklerde 2 makine alınamamaktadır. Bu durum desteğin verimini düşürmektedir. KOSGEB tarafından belirsiz dönemlerde destek üst limitleri artırılmaktadır ancak bu artırımın hangi parametrelere göre yapıldığı açıklanmamaktadır. Önceden belirlenen bir değere endekslenmiş sistematik

bir artış ile enflasyonist ekonominin oluşturduğu olumsuz etki azaltılarak işletmelere sağlanan desteğin belirli bir seviyede kalması sağlanabilir. Bu noktada yıl içerisinde dolar kurunda yaşanan değişim, açıklanan enflasyon oranı, yeniden değerlendirme oranı gibi bir değere endekslenmiş üst limit sistemi ekonomik koşullara ayak uydurabilecektir. Bu sistem sadece girişimcilik desteği için değil diğer destek programları için de geçerli olabilir.

KAYNAKÇA

Ar-Ge, Ür-Ge ve İnovasyon Destek Programı.

4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum Ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum Ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.

Akdeve, E., & Karagöl, E. T. (2013), Geçmişten Günümüze Türkiye’de Teşvikler Ve Ülke Uygulamaları. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 330-338.

Akın, H. B. (2009). Görünen Elden Görünmeyen Ele” Girişimcinin Dönüşü: İnternet Çağında Kapitalizm Ve Girişimcilik Üzerine Bir Değerlendirme. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 95.

Alpugan, O. (1998). Küçük işletmeler: kavramı, kuruluşu ve yönetimi. Ankara: Der yayınları, 6.

Araştırma-Geliştirme ve İnovasyon Destek Programı Uygulama Esasları.

Aşkın, A., Nehir, S., & Vural, S. Ö. (2011). Tarihsel Süreçte Girişimcilik Kavramı ve Gelişimi. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 56.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi 20.05.2003 L124/39 2003/361/EC).

Brindley, C. (2005). Barriers to women achieving their entrepreneurial potential: women and risk. International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, 145.

Budner, S. (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable. Journal of Personality,.

Büyüklgaz, U. (2020). İktisat Literatüründe Girişimcilik Teorileri. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2-5.

Candan, H. (2011). Osmanlı'dan Günümüze Türk Topraklarında Girişimcilik Serüvenine Dair Bir Değerlendirme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 161.

Criaco, G., Sieger, P., Wennberg, K., Chirico, F., & Minola, T. (2017). Parents' performance in entrepreneurship as a "double-edged sword" for the intergenerational transmission of entrepreneurship. Small Bus Econ, 3.

Çakmak, O. (2003). Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi. Piyasa.

Dinçer, Ö., & Fidan, Y. (1996). İşletme Yönetimi. İstanbul: Beta Yayınları.

Drucker, P. F. (2011). Klasik Drucker. Optimist Yayın Dağıtım, 22.

Ercan, S., & Gökdeniz, İ. (2009). Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan. bilig, 60.

Erdoğan, S., & Canbay, Ş. (2016). İktisadi Büyüme ve Araştırma & Geliştirme (Ar-Ge) Harcamaları İlişkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 33.

Geleneksel Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları.

İleri Girişimci Destek Programı Uygulama Esasları.

İraz, R. (2005). Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler. Konya, 150.

Isaga, N. (2012). Entrepreneurship and the growth of SMEs in the furniture industry in Tanzania. Amsterdam, 10.

İşletme Geliştirme Programı Uygulama Esasları.

Karaçor, Z., & Alptekin, V. (2006). 1980 Sonrası İstikrar Politikaları Işığında Türkiye Ekonomisinin Trend Analizi Yardımıyla Değerlendirilmesi. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırma Dergisi, 309.

Karahan, F., Pugsley, B., & Şahin, A. (2015). Understanding the 30-year Decline in the Startup Rate: a General Equilibrium Approach, 2-5.

Karluk, R. (2004). Türkiye Ekonomisi, 205.

Kasalak, K. (2012). Teşvik-i Sanayi Kanunları ve Türkiye’de Sanayileşmeye Etkileri. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 68.

Kirby, D. (2013). Entrepreneurship. McGraw-Hill Education, 121.

Kızılcıca, Z. (2007). Türkiye’de Sanayi Üretim Endeksini Etkileyen Faktörler ve Zaman Serisi Analizi, 4.

KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım (TEKNOYATIRIM) Destek Programı.

KOBİGEL - Kobi Gelişim Destek Programı Uygulama Esasları.

Kolsuz, G., & Yeldan, A. (2014). 1980 Sonrası Türkiye Ekonomisinde Büyümenin Kaynaklarının Ayrıştırılması. Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk dergisi, 50.

KOSGEB 2019 Yılı Faaliyet Raporu.

KOSGEB 2020 Yılı Faaliyet Raporu.

KOSGEB Stratejik Planı 2011-2015.

KOSGEB Stratejik Planı 2019-2023.

KOSGEB, Kobi Stratejisi Ve Eylem Planı 2015-2018.

Köksalan, N. (2021). Startup Ürün Ve Hizmetlerine Yönelik Dijital Tüketici Geri Bildirimleri: “Getir” Örneği . Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 44.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik, 18 Kasım 2005.

Küçük, O. (2005). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

OECD. (2005). Türkiye’deki Dinamik Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Geliştirilmesine ve Finansmanına Yönelik Çerçeve. İstanbul: OECD.

Pamuk, Ş. (1994). Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme (1820-1913), 61.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Tekirdağ İl Müdürlüğü İşletme İstatistikleri.

Sørensen, J. B. (2004). Closure and Exposure: Mechanisms in the Intergenerational Transmission of Self-employment. *The Sociology of Entrepreneurship*, 21.

Stratejik Ürün Destek Programı Uygulama Esasları.

Şimşek, M., & Çelik, A. (2016). *Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Tekirdağ İli Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi, 10.

Teoh, H., & Foo, S. (1997). Moderating effects of tolerance for ambiguity and risk-taking propensity on the role conflict-perceived performance relationship: Evidence from Singaporean entrepreneurs. *Journal of Business Venturing*, 67-81.

Trakya Kalkınma Ajansı, Trakya Bölge Planı 2014-2023.

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2016 Sayı: 21540.

TÜİK, Göç İstatistikleri.

TÜİK, İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hasıla.

TÜİK, İşgücü İstatistikleri.

TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri.

TÜİK, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri 2016.

TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması.

Türkiye İhracatçılar Meclisi.

Türkiye İhracatçılar Meclisi.

Türkiye'deki KOBİ'lere İlişkin Bazı İstatistiksel Göstergeler.

Vural, S. (2006). Girişimci Kişilik zellikleri ve Biga İlçesi Girişimcilik Profili, 56.

Windapo, A. (2018). Entrepreneurial Factors Affecting the Sustainable Growth and Success of a South African Construction Company. Sustainability, 3-5.

Yurt Dışı Pazar Destek Programı Uygulama Esasları.

EKLER

EK-1

ANKET FORMU

Bu anket çalışması "KOSGEB Girişimcilik Destekleri Yararlanıcılarının Analizi ve Kullanılan Desteklerin Dağılımı: Tekirdağ İli Örneği" adlı tez çalışması için hazırlanmıştır. Elde edilecek bilgiler Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsünde devam eden yüksek lisans çalışması için kullanılacaktır. Verilen bilgiler gizli tutulacak olup başka herhangi bir amaç için kullanılmayacaktır.

İş birliğiniz için teşekkür ederim.

1. Girişimcinin işletme kuruluş tarihindeki yaşı nedir?

- 18-30
- 31-40
- 41-50
- 50 ve üzeri

2. Girişimcinin cinsiyeti nedir?

- Kadın
- Erkek

3. Girişimcinin medeni durumu nedir?

- Evli
- Bekâr

4. Girişimcinin mezuniyet durumu nedir?

- Okur Yazar
- İlk/Orta Öğretim
- Lise
- Ön Lisans/Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora

5. İşletmenin hukuki statüsü nedir?

- Şahıs Şirketi
- Anonim Şirket
- Limited Şirket

6. İşletmenin ana faaliyet alanı nedir?

- Madencilik ve Taş Ocakçılığı
- İmalat
- Yazılım Geliştirme
- Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı
- Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri
- İnşaat
- Toptan ve Perakende Ticaret
- Motorlu Kara Taşıtlarının Onarımı

- Ulaştırma ve Depolama
- Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
- Bilgi İletişim
- Finans ve Sigorta
- Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler (Danışmanlık)
- Diğer Hizmet Faaliyetleri

7. İşletmenin bulunduğu yer neresidir?

- Şehir İçi
- Küçük Sanayi Sitesi
- Organize Sanayi Bölgesi
- TEKMER/Teknopark
- Serbest Bölge

8. İşletme hangi ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır?

- Süleymanpaşa
- Çorlu
- Çerkezköy
- Ergene
- Muratlı
- Kapaklı
- Saray
- Malkara
- Şarköy

- Hayrabolu
- Marmara Ereğlisi

9. İşletme kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

- 1 Yıl
- 2 Yıl
- 3 Yıl
- 4 Yıl
- 5-10 Yıl
- İşletme Kapanmıştır

10. İşletmede kaç personel çalışmaktadır?

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5-10
- 10-20
- 20 ve üzeri

11. KOSGEB girişimcilik destek programlarına ait uygulama esaslarını daha önce okudunuz mu?

- Evet

- Hayır

12. Girişimcilik destek programları kapsamında aşağıda yer alan desteklerde hangisinden yararlandınız?

- Mentörlük Desteği
- Sertifika Desteği
- Performans desteği
- Destekten yararlanılmamıştır.
- Geri Ödemeli Sabit Yatırım Desteği
- İşletme Giderleri (Kira Personel)
- Makine Teçhizat ve Yazılım Desteği
- Kuruluş Desteği

13. Girişimcilik destekler kapsamında tarafınıza sağlanan toplam destek tutarı ne kadardır?

- 0 TL - 4.999 TL
- 5.000 TL - 9.999 TL
- 10.000 TL - 19.999 TL
- 20.000 TL - 29.999TL
- 30.000 TL - 39.999 TL
- 40.000 TL - 49.999TL
- 50.000 TL - 74.999 TL
- 75.000 TL - 99.999 TL
- 100.000 TL - 149.999 TL

- 150.000 TL - 199.999 TL
- 200.000 TL ve üzeri

14. Girişimcilik desteklerinin faydalı olduğuna inanıyorum.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

15. Girişimcilik destek tutarlarının artırılması gerektiğine inanıyorum.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

16. Girişimcilik destekleri sayesinde işletme ömrümün uzadığını düşünüyorum.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

17. Girişimcilik desteklerinin nakit akışıma katkı sağladığıını düşünüyorum.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

18. Girişimcilik desteği olmasaydı işletemi kurmazdım.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

19. Girişimcilik desteği sayesinde makine teçhizat yatırımım arttı.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

20. Girişimcilik desteği sayesinde daha fazla personel istihdam ettim.

- Kesinlikle Katılıyorum

- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

21. Girişimcilik desteğinin yatırımlarım üzerinde etkisi büyüktür.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

22. Girişimcilik desteği kapsamında aldığım destek öngördüğüm destek tutarının altındaydı.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

23. Girişimcilik desteği sayesinde yeni müşteriler bulabildim.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum

- Kesinlikle Katılmıyorum

24. Girişimcilik destek programlarını yakından takip etmekteyim.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

25. Girişimcilik desteği ile tarafıma yüklenen yükümlülüklerin farkındayım.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

26. Girişimcilik desteklerini tüm girişimci adaylarına önermekteyim.

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum